

ከፍጥረት እስከ ኑብያት

የብሉይ ኪዳን ጥናት

ከኢንተርናሽናል ኮርበሪንግንስ ኢንስቲትዩት ጋር በመተባበር በሪክ ሲ
ሃዋርድ ተዘጋጅቶ በሥነ መለኮት በቤቴ አማካኝነት ከእንግሊዝኛ ወደ
አማርኛ የተመለሰ ለብሉይ ኪዳን ጥናት የተዘጋጀ የመማሪያ መጽሐፍ።

Tents, Temples and Palaces
A survey of the Old Testament

የመጀመሪያ እትም 1992
ሁለተኛ እትም 1996

አዲስ አበባ 1996 ዓ.ም.

ያሳታሟው መብት በሕግ የተጠበቀ ነው።
ሥነ መለኮት በቤቴ

ማውጫ

ገጽ

መግቢያ 3

ክፍል አንድ፡ የመጀመሪያ ነገሮች

1. እግዚአብሔር የሚናገርባቸው መንገዶች 6
2. የሰው ዘር ታሪክ 22
3. የተመረጠው ሕዝብ ታሪክ 41
4. ሃይማኖትና እምልኮ 62

ክፍል ሁለት፡ የተስፋይቱ ምድር ኑሮ

5. የእግዚአብሔር ሕዝብ መኖሪያ 89
6. የተባበረ መንግሥት 111
7. የነገሥታት ዘመን ሥነ-ጽሑፍ 127
8. የተከፋፈለ መንግሥት 142

ክፍል ሦስት፡ ፍርድና ተሃድሶ

9. ቅጣትና ምርኮ 161
10. መመለስና መታደስ 173
11. የመከራ ፈተና መልሶች 187

መግቢያ

የብሉይ ኪዳን ጥናት የተባለው መጽሐፍ አሥር ተከታታይ ትምህርቶች የያዘ ሲሆን፤ የተዘጋጀውም በተለይ ለመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ቤት ለማስተማሪያ እንዲያገለግል ታስቦ ነው። መጽሐፉ በተናጠልም ሆነ በሕብረት የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት በቅደም ተከተል ለማጥናት ለሚፈልጉ አማኞችም ታላቅ አስተዋጽኦ ለማድረግ የሚችል ነው።

በመጽሐፉ መጀመርያ ላይ የሰፈሩት እራት ተከታታይ ትምህርቶች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እግዚአብሔር ለአንተ የሚናገርበት ቃል መሆኑንና፤ እነዚህም መጻሕፍት በዘመናት ውስጥ እንዴት ተጠብቀው ወደ እኛ እንደደረሱ ጠቃሚ ትምህርት ታገኛለህ።

በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረው ሰው በኃጢአት ከወደቀ በኋላ እግዚአብሔር ራሱን ለሰው እንዴት እንደገለጠና ከዚያም ለራሱ እንዲሆን የመረጠውን ሕዝብ በሥልጣኑ ከባርነት ነፃ በማውጣት እርሱን ማምለክና ማገልገል እንዲችሉ እንዴት እንዳስተማራቸው የሚያስረዱ ናቸው።

የሚከተሉት እራት ተከታታይ ትምህርቶች ደግሞ የእግዚአብሔር ሕዝብ ወደ ተስፋይቱ ምድር ያደረገው ጉዞ ላይ በማተኮር፤ ወደ ተስፋይቱ ምድር ደርሰው እንደ አንድ መንግሥት ከታወቁ በኋላ ለእግዚአብሔር በመታዘዝ በኖሩበት ዘመን በነበራቸው ክብርና ብልጽግና ላይ የሚያተኩሩ ያሆናሉ። ከዚያም በክፍል ሦስት በቀረቡት የመጨረሻዎቹ ሁለት ተከታታይ ትምህርቶች ሕዝቡ ለእግዚአብሔር ባለመታዘዝ ምክንያት በባዕድ እገር ለምርኮ ተዳርገው በውርደትና በመከራ ላይ በነበሩበት ወቅት እንኳ እግዚአብሔር ለእነርሱ መመሪያ መስጠቱን በመቀጠል፤ ልባቸውን በማንግጥት፤ እንዴት ወደ እገራቸው እንደመሰሰባቸውና የፈራረሰውን መልሰው እንዲገነቡ እንዳደረጋቸው የሚገልጹ ናቸው።

ይህ መጽሐፍ በውስጡ ያሰፈራቸውን ተከታታይ ትምህርቶች መከታተል የሚረዳህ ስለ ብሉይ ኪዳን እንድታውቅ ብቻ ሳይሆን የብሉይ ኪዳን ፍጻሜ ስለሆነው ስለ አዲስ ኪዳንም ግንዛቤ ለመጨመጥ ነው። የእግዚአብሔርን ሕዝብ ታሪክ ማጥናት ስለ እግዚአብሔር ያለህን እውቀት ከማስፋቱም በላይ ከእርሱ ጋር በሚዝ መራመድ እንትችል ስለሚረዳህ ተከታታይ ትምህርቶቼን በትጋት ከመከታተል ወደ ኋላ እትበል።

የመጽሐፉ ዓላማዎች

በመጽሐፉ ላይ የሰፈሩትን ተከታታይ ትምህርቶች ስትጨርስ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ማድረግ መቻል አለብህ።

1. አማኞች ብሉይ ኪዳንን ከማጥናት ምን ሲያተርፉ እንደሚችሉ መግለጽ።
2. የእስራኤልን ምድርና በእግዚአብሔር ሕዝብ ታሪክ ውስጥ ዋና ዋና ድርጊቶችን መግለጽ።
3. በብሉይ ኪዳን ያሉትን የተለያዩ የአጻጻፍ ስልቶችን ጥቅም መረዳትና መግለጽ።
4. በብሉይ ኪዳን ስለ እግዚአብሔር የሚናገሩትን እውነቶች በራስህ ሕይወት በሥራ ላይ በማዋል እውነቶቹን ለሌሎች ማስተማር።

የትምህርቱ አዘገጃጀትና የአጠናኑ ስልት

እያንዳንዱ ክፍል ትምህርት የሚከተሉትን በቅደም ተከተል ይይዛል።

1. ርዕስ
2. መግቢያ
3. የክፍሉ ትምህርቱ አከፋፈል
4. የክፍሉ ትምህርቱ ዓላማዎች
5. የትምህርቱ ዝርዝር
6. ለጥናቱ የሚረዱ የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄዎች
7. የመከራ ፈተና (ከትምህርቱ በስተመጨረሻ)
8. የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄዎች መልስና በመጽሐፉ መጨረሻም የመከራ ፈተናዎች መልስ ቀርበዋል።

የትምህርቱ አከፋፈልና ዓላማዎች በጥናቱ ርዕስ ጉዳይ ላይ አጠቃላይ ሃሳብ ይሰጣሉ፤ ጥናቱን በምታጠናበት ወቅት እጅግ አስፈላጊ ከሆኑት ነጥቦች ላይ እንድታተኩር ይረዳሃል።

በትምህርቱ ዝርዝር ውስጥ የቀረቡት ጥያቄዎች አብዛኛዎቹ በዚህ የጥናት መጽሐፍ ላይ የቀረቡትን ክፍት ሥፍራዎችን በመሙላት ሊመለሱ የሚችሉ ናቸው። ሆኖም ረዘም ያሉ መልሶችን በማስታወሻ ደብተርህ መጻፍ ይገባል። መልሶችን በማስታወሻ ደብተርህ የምትጽፍ ከሆነ የጥናቱን ቂጥርና ርዕሱን መመዝገብህን እርግጠኛ ቡን።

የራስህን መልሶች ከመስጠትህ በፊት በመጽሐፉ የቀረቡትን መልሶች አትመልከት። የራስህን መልሶች የምትሰጥ ከሆነ ያጠናክሎን ጥናት

በተሻለ ቡኔታ ትረዳለህ። የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄዎችን ከመለስህ በኋላ በክፍሉ ትምህርቱ በስተመጨረሻ ከተሰጡት መልሶች ጋር አስተያይ። ከዚያ በኋላም በትክክል ያልመለስካቸውን አርማቸው። የቀረቡትን መልሶች በድንገት ተመልክተህ የሚቀጥሰውን ጥያቄ መልስ ማግኘት እንዳትችል መልሶቹ የቀረቡት በቁጥር ቅደም ተከተል አይደለም። እነዚህ የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄዎች እጅግ አስፈላጊዎች ናቸው። በጥናቱ የቀረቡትን ዋና ዋና ሃሳቦች እንድታስታውስ ከመርዳቱም በላይ ከትምህርቱ ያገኘሃቸውን የሕይወት መርዞዎች ተግባራዊ እንድታደርግ ይረዳሃል።

ትምህርት

እግዚአብሔር የሚናገርባቸው መንገዶች

በብሉይ ኪዳን መጽሐፍት ከሁለት ሺህ ዓመታት በፊት የኖሩ የብዙ የእግዚአብሔር ሰዎች ታሪክ ተጽፈው እናገኛለን። እነዚህ ሰዎች በሕይወታቸው ያጋጠሙአቸው ችግሮች ዛሬ እኛን የሚያጋጥሙን ዓይነት ችግሮች ነበሩ። ብዙውን ጊዜ አስተያየታቸውም እንደኛው ነበረ። አንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔርን ሲታመኑ ሌላ ጊዜ ደግሞ እርሱን በመጠራጠር ያጥረመርሙ ነበር። የእግዚአብሔርን ኃይልና ተአምራቶች በሰማመዱም የእርሱ ከእነርሱ ጋር ስለ መኖሩ ማረጋገጫና ዋስትና ያፈልጉ ነበር። በእርሱ የተመረጡ ሕዝብ ቢሆኑም ከባድ በሆኑ ችግሮች ውስጥ በማለፍ መከራን መታገስ ነበረባቸው።

ብሉይ ኪዳን የእነዚህን ሰዎች ታሪክ ለመናገር የተጻፈ ብቻ ሳይሆን፤ የእግዚአብሔርን ባሕርይ በሚገነዝብ እንድንገነዘብ የተጻፈ ነው። የብሉይ ኪዳን መጽሐፍትን ስናጠና እግዚአብሔር ራሱን ለሰዎች እንዴት እንደገለጠ ለመረዳት እንችላለን።

በዚህ ክፍል ትምህርት እግዚአብሔር በድንቅ ሥራዎቹና በትንቢታዊ መልእክቶቹ ራሱን ለእኛ ለሰዎች እንዴት እንደሚገልጥ እንመለከታለን። እግዚአብሔር በሁለት መሠረታዊ መንገዶች ራሱን ለእኛ ያገልግላል። እነዚህም ድንቅ ሥራዎቹና ትንቢታዊ መልእክቶቹ ናቸው። ብሉይ ኪዳን ብዙ ዓይነት ጽሑፎችን ያዘለ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ሲሆን፤ በእነዚህ በተሰየሙ የአጻጻፍ ስልትና መንገድ በቀረቡት ጽሑፎች እግዚአብሔር ዛሬም ለእኛ ይናገራል። በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ በጠባብነት ታላት፤ በምስጋናና በፀሎት መዝሙራት እንደዚሁም በኃይልና በሥልጣን በተሞሉ የትንቢት መልእክቶች እግዚአብሔር መናገሩን አላቋረጠም።

ይህን የመጀመሪያውን ክፍል ትምህርት ስታጠና ስለ ብሉይ ኪዳን ብዙ ጠቃሚ ነገሮችን ታገኛለህ። ለአንተም ለግልህ የሚያስተላልፈው መልእክት እንደሆነም ትረዳለህ።

የክፍል ትምህርቱ አከፋፈል

- እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን ሰጠን
- እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ይናገራል
- የብሉይ ኪዳን ጥናትና የእኛ አቀራረብ

የክፍል ትምህርቱ ዓላማዎች

ይህን ክፍል ትምህርት ስታጠናቅቅ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ማድረግ መቻል አለብህ።

- ብሉይ ኪዳን የከበረ ዋጋ ያሰው የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን መቀበል
- የብሉይ ኪዳንን ይዘትና ጠቃሚነት መግለጽ።
- እማኞች ባሁኑ ጊዜ የብሉይ ኪዳንን መልእክት በሥራ ላይ የሚያውሱበትን መንገዶች መዘርዘር።

የክፍል ትምህርቱ መመሪያዎች

1. ይህን የመጀመሪያውን ክፍል ትምህርት ማጥናት ከመጀመርህ በፊት የማለታወሻ ደብተር አዘጋጅ። ይህን ማስታወሻ ደብተር የምትጠቀምበት የጥናት ጥያቄዎችን መልስ ለመጻፍና ጠቃሚ የሆኑ ሃሳቦች እንዳይዘገቡ ለመመዝገብ ነው።
2. የክፍል ትምህርቱን አከፋፈል፣ ዓላማዎችንና መመሪያዎችን በጥንቃቄ ለመከተል አስፈላጊውን ጥረት በማረጋገጥ በክፍል ትምህርቱ ዝርዝር ውስጥ የሰፈሩትን የጥናት ጥያቄዎች መልስ። ከዚያም በክፍል ትምህርቱ መጨረሻ ላይ ከሰፈሩት መልሶች ጋር በማስተያየት፣ በትክክል ያልመሰሰካቸውን አስተካክል። በክፍል ትምህርቱ መጨረሻ ላይ የተሰጠውን የመከራ ፈተና ከወሰድክ በኋላ መልሶችህን በመጽሐፉ መጨረሻ ላይ ከተሰጡት መልሶች ጋር በማስተያየት በትክክል ያልመሰሰካቸውን አስተካክል።
3. በትምህርቱ ዝርዝር ውስጥ የቀረቡትን ጥቅሶች መጽሐፍ ቅዱስህን በመክፈት አንብብ።

እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን ሲጠን

ሰለራሳችን ማንነትና እመጣጥ ልናውቃቸው የሚገቡ ብዙ ነገሮች አሉ። እኔ ማን ነኝ? ወላጄቴስ እነማን ናቸው? የተወለድኩትስ መቼና የት ነበር? ለእነዚህና ለመሳሰሉት ጥያቄዎቻችን በግምት መልስ መስጠት የሚቻል አይደለም። እውነተኛውን ነገር እንድንረዳ የገድ ሌሎች የሚያውቁ ሊመልሱን ይገባል።

እንዲሁም ከእግዚአብሔር ወደ እኛ የተላከው መልእክት፣ መጽሐፍ ቅዱስ፣ በሰ እግዚአብሔር እስፋላጊ የሆኑ ጥያቄዎችን የሚመልስልን መጽሐፍ ነው። እግዚአብሔር ምን ይመስላል? ባሰፈው ዘመንስ ምን አድርጓል? ያደረገውስ ለምንድነው? በተለይም ደግሞ በእግዚአብሔርና በሰው መካከል ምን ዓይነት ግንኙነት አለ? የሚለውን ጥያቄ በመመለስ የሚያተኩር ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ የሁሉ ፈጣሪና ገዢ የሆነው የራሱ የእግዚአብሔር መግለጥና ቃል በመሆኑ ለእነዚህ ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ያቀርባል።

መጽሐፍ ቅዱስ ወደ እኛ የተላከ የእግዚአብሔር መልእክት

ዓላማ 1 እግዚአብሔር የሚናገርባቸውን ሦስት መንገዶች ለመግለጽ።

እግዚአብሔር በእምሳሉ ከፈጠረው ሰው ጋር ሕብረት እንዲኖረው በመፈለጉ በተለያዩ መንገዶች ለሰው ያናገራል። በናጥረት ድምጽ ግልጽ በሆነ መንገድ ለሰው መናገሩ ነው። በመዝ 19:4 ላይ በተጻፈው ቃል መሠረት ይህ ድምጽ በየዕለቱ እየተሰማ፣ መልእክቱ ወደ ዓለም ሁሉ በመሰራጨት እስከ ምድር ዳርቻ ይደርሳል። በሮሜ 1:20 ላይ የተጻፈው ቃል ደግሞ ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ ለሰዎች የማይታየው የእግዚአብሔር ባሕርይ፣ ይኸውም ዘላለማዊው ኃይሉና አምላክነቱ እርሱ በፈጠራቸው ነገሮች አማካኝነት ግልጽ ሆነው መታየታቸውን ይነግረናል።

እግዚአብሔር ለሰው የሚናገርበት ሁለተኛው መንገድ ደግሞ በተጻፈው ቃሉ በመጽሐፍ ቅዱስ በኩል ነው። የተጻፈው ቃሉ ያዘለው እንደ ዋና መልእክት ሲሆን፣ በልጁ በእያሰሰ ክርስቶስ በኩል ሰውን ከኃጢአት ለማዳን ያዘጋጀውን የድኅነት መንገድ የሚያስረዳ ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ኢየሱስ ክርስቶስ ብዙ ጊዜ ተጠቅሶ የምናገኘው እንደ ሕያው የእግዚአብሔር ቃል ስለሆነ እግዚአብሔር ለሰዎች የሚናገርበት ሦስተኛውና የመጨረሻው መንገድ በልጁ በእያሰሰ ክርስቶስ በኩል ነው። በዕብ 1:2 ላይ የተጻፈው ቃል ስለዚህ ሲገልጽ፡ “በዚህ መጨረሻ ዘመን ግን ሁሉን ወራሽ ባደረገውና ዓለማትን በፈጠረበት በልጁ ለእኛ ተናገረ” ይላል።

(1). በዮሐ1:1-2፣14 እና ራዕ19:13 ላይ የተጻፈውን ካነበብን በኋላ ኢየሱስ የተገለጠውና የታወቀው በምን ስም እንደሆነ ግለጽ።

(2). እግዚአብሔር ለሰዎች የሚናገርባቸውን ሦስት መንገዶች በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አስፍር።

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ምን እንደሚመስል፣ በግልጽ ከመናገሩም በላይ ባለፉት ዘመናት ምን እንደሠራና ለምን እንደሠራ እንዲሁም በሰውና በእግዚአብሔር መካከል ያለው ግንኙነት ምን ዓይነት እንደነበር በግልጽ ያስረዳናል።

መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር ምሪት የተጻፈ መጽሐፍ

ዓላማ 2 መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር ምሪት የተጻፈ መሆኑን ስመግለጽ።

“ቢብሊያ” የሚለው የግሪክ ቃል “ብዙ መጽሐፍት” የሚል ትርጉም ያለው ሲሆን፣ ባይብል የሚለው የእንግሊዝኛ ቃል የተገኘው ከዚህ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው ከ40 በላይ በሚሆኑ ሰዎች በተለያዩ ቦታዎችና ሁኔታዎች ውስጥ ነበር። ከ1400-1600 ዓመታት በላይ የጊዜ ርዝመት የወሰደ ነው፤ በውስጡም የያዛቸው 66 መጻሕፍት በሆኑም እንደ እንድ መጽሐፍ እንደ ዋና መልእክት የያዙ ናቸው። ይህም የሚያረጋግጠው የመጽሐፍ ምንጭ ሰው ሳይሆን እግዚአብሔር መሆኑን ነው። ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው ጻፉ ስንል የእግዚአብሔር ሕያው እስትንፋስ አለበት ማለታችን ነው። በእያንዳንዱ መጽሐፍ የጸሐፊው ገጼ ባሕርይና የአጻጻፍ ስልት ቢንጸባረቅም ሃሳቡንና እያንዳንዱን ቃል እንዲያሰፍር የመራው እግዚአብሔር ነው። ከሁለት ሺህ ጊዜ ያላነሰ “እግዚአብሔር እንዲህ ይላል” ተብሎ በብሉይ ኪዳን ተጠቅሶአል። እነዚህ የተለያዩ ጽሑፎች ሁሉ ያዘለት እንደ ዋና መልእክት መሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንጩ ለው ሳይሆን እግዚአብሔር መሆኑን ማስረጃ ወይም ማረጋገጫ ነው። እስከ ዛሬ መኖሩ ራሱ ለዚህ እውነት የሚመሰክር ነው።

በ2ጢሞ 3:16-17 ላይ የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን የጻፉት በእግዚአብሔር መንፈስ ተመርተው ነው። በመጀመሪያ በተጻፈበት ቋንቋ በእግዚአብሔር ተመርተው የሚሉት ቃላት እንዳለ ሲወሰዱ “እግዚአብሔር የራሱን እስትንፋስ እፍ ያለበት” ሆነው እናገኛቸዋለን። አማኞች መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር መንፈስ ምሪት መጻፉን ሲናገሩ እያንዳንዱ ቃል እግዚአብሔር እስትንፋሱን እፍ ያለበት እንጂ አስፈላጊ የሆኑ እውነቶችን ለመግለጥ የተደረገ የሰው ጥረት አለመሆኑን ነው። እግዚአብሔር የእያንዳንዱን ዐሐፊ ግላዊ ባሕርይ በጽሑፉ ውስጥ ነው። እግዚአብሔር የእያንዳንዱን መንገድ መፍቀዱ እውነት ነው። በርካት ያሉትን እንዲያበራ በተለምዶ መንገድ መፍቀዱ እውነት ነው። በርካት ያሉትን የብሉይ ኪዳን መጽሐፍትን የጻፉት እነሙሴ፣ ኢሳይያስና ግሙሌል

እግዚአብሔር መልእክቱን ቃል በቃል ያጸፋቸው ጸሐፊዎች ብቻ አልነበሩም። የራሳቸውም ማንነት በጽሑፋቸው ውስጥ ለእኛ ተገልጦአል።

በቅዱሳት መጽሐፍት ውስጥ እያንዳንዱን ቃል እንዲሰናር የመረጠው ልዑል እግዚአብሔር ነው። ለለዚህ እግዚአብሔር በመንፈሱ መሪነት እንዲጸና ያደረገው የራሱን መልእክት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ በክፈል የእግዚአብሔርን ቃል የያዘ ብቻ ሳይሆን የእግዚአብሔር ቃል ነው።

(3). መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር ምሪት የተጻፈ መሆኑን የሚያስረዳውን መግለጫ ፊደሉን በመክበብ አመልክት።

ሀ. ለዎች በእግዚአብሔር መንፈስ ተመርተው በጽሑፉም ሰዎች የራሳቸውን የአጻጻፍ ስልት እንዲጠቀሙ ፈቅዶላቸዋል።

ለ. አንዳንዶቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ከሌሎቹ ይልቅ በበለጠ በእግዚአብሔር ምሪት የተጻፉ ናቸው።

ሐ. ለጸሐፊዎቹ እግዚአብሔር ሃሳቡን ገለጠላቸው እንጂ ሌላውን ነገር አልመረጠላቸውም።

መ. መጽሐፍ ቅዱስ ጥሩ በሆነና ሰውን በሚማርክ መንገድ የሰውን የአጻጻፍ ስልቶች ያዘለ ነው።

የመጽሐፍ ቅዱስ አስተማማኝነት

ዓላማ 3 የመጽሐፍ ቅዱስን አስተማማኝነት የሚያሳዩ እውነቶችን ለመዘርዘር

የመጽሐፍ ቅዱስ የመጀመሪያው ክፍል ከሦስት ሺህ ዓመታት በፊት ሲጻፍ የመጨረሻው ክፍል ደግሞ የተጻፈው ከሁለት ሺህ ዓመታት በፊት ገደማ ነው። በ1450 ዓ.ም. ማተሚያ ቤት ሲፈለስ፣ የታተመው የመጀመሪያው መጽሐፍ መጽሐፍ ቅዱስ ሲሆን ሲሆን፣ በአሁኑ ጊዜ በየዓመቱ ለላሳ ሚሊዮን ያልህ ቅጅዎች ይታተማሉ። መላው መጽሐፍ ቅዱስ በ191 የተለያዩ ቋንቋዎች ሲተረጎም፣ እንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ደግሞ በ1090 የተለያዩ ቋንቋዎች ተተርጉመዋል።

መጽሐፍ ቅዱስ በዓለም ታሪክ ውስጥ ለብዙ ዘመናት ብዙ ደራሲዎችን፣ ሰዓሊዎችንና ባለ ቅኔዎችን በመማረክና በማንሳሳት ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደረገ መጽሐፍ ነው። ከዚህም የተነሳ በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ላይ የተመሠረቱ ብዙ ሥዕሎችንና ቅጾችን ሠዓሊዎች ለመሳል በቅተዋል። በመጽሐፉ ዋና ዋና ሃሳቦች ላይ በመመርኮዝ ብዙ መዝሙራትንና ግጥሞችን ለመድረስ ተችሎአቸዋል። ብዙ ሕዝቦች ሕብረተሰባቸውን የሚለውጥ ሕጎችንና ደንቦችንም ከዚህ መጽሐፍ አግኝተዋል። የእንድትልቅ ዩኒቨርሲቲ ፕሬዚዳንት የነበሩ ለው “ወንዶችም ሆኑ ሴቶች የዩኒቨርሲቲ ትምህርት መማራቸውን በጥብቅ እምነበታለሁ። ሆኖም ግን ያለ መጽሐፍ ቅዱስ እውቀት የኮሌጅ ትምህርት ከማግኘት ይልቅ

የመጽሐፍ ቅዱስ እውቀት ያለ ኮሌጅ ትምህርት ቢኖረኝ ይቻለኛል” ሲሉ ተናገሩ።

ዊልያም ቲንዳል የተባለ ሰው ለወገኖቹ ለእንግሊዛውያን መጽሐፍ ቅዱስን በቋንቋቸው ማንበብ እንዲችሉ ለማድረግ ሲል ሕይወቱን የለጠ ሰው ነበር። መጽሐፍ ቅዱስን ወደ እንግሊዝኛ ቋንቋ መተርጎም የጀመረው በ1925 ነበር። ሆኖም የጀመረውን ሳይጨርስ በ1936 ዓ.ም. መጽሐፍ ቅዱስን በመተርጎሙ ተከሶ የሞት ፍርድ ተፈረደበት። ወደ ነበልባሉ እሳት ሲጣል ተቃጥሎ ከመሞቱ በፊት “ጌታ ሆይ የእንግሊዝን ንጉሥ ዓይን ክፈት” ሲል ጸለየ። ቲንዳል የመጽሐፍ ቅዱስን ጠቃሚነት በመረዳት ለሌሎች ለማዳረስ ሲል ታላቅ ዋጋ ከፈረ።

(4). በማስታወሻ ደብተርህ ላይ የመጽሐፍ ቅዱስን ታላቅነት የሚያሳዩ ሦስት እውነቶችን ዘርዝር።

እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ይናገራል

ብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ቃል ነው

ዓላማ 4 ብሉይ ኪዳንን እንደ እግዚአብሔር ቃል አድርገን ለምን መቀበል እንሚገባን ምክንያቶችን ለይቶ ለማወቅ።

ብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ቃል ነው ብሎ ለመናገር ምክንያት አለህ? የሚል ጥያቄ ቢገጥምህ ይህን ጥያቄ እምን በማለት ለመመለስ አንደኛውና ቀላሉ መንገድ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስና የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ጸሐፊዎች ለብሉይ ኪዳን ከፍተኛ ግምት በመስጠት ሥልጣን ያለው የእግዚአብሔር ቃል አድርገው መቀበላቸው ነው። ጌታ ኢየሱስ ከ22 የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ሲጠቅሱ፣ በማርቆስ ወንጌል 15፣ በማቴዎስ ወንጌል 19፣ በሉቃስ ወንጌል 25፣ በዕብራውያን 85፣ በዮሐንስ ራዕይ ደግሞ 245 ጊዜያት ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተጠቀሱ ክፍሎች ይገኛሉ። በአዲስ ኪዳን “ቅዱሳት መጻሕፍት” ወይም “ሕግ” የሚሉት ቃላት የሚያመለክቱት የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ሲሆን፣ በአሁኑ ጊዜ ግን “ቅዱሳት መጻሕፍት” ስንል አዲስ ኪዳንንም በማጠቃለል ነው።

እነዚህ መረጃዎች የሚያመለክቱት ኢየሱስና የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ጸሐፊዎች የብሉይ ኪዳንን ሥልጣን መቀበላቸውን ነው። ለዚህም ነው ብዙ ጊዜ “ቅዱሳት መጻሕፍት”፣ እንዳንድ ጊዜ ደግሞ “ሕግ” ማለትም “እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው ሕግ” ብለው ከብሉይ ኪዳን ሲጠቅሱ የሚታዩት። እነዚህን አባባሎች በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስናገኝ ብሉይ ኪዳን ማለታቸው እንደሆነ ልንረዳው እንችላለን። ቅዱሳት መጻሕፍት በሚለው ቃል ዛሬም እንጠቀማለን። በዚህ ቃል የምንጠቀመው መላውን መጽሐፍ ቅዱስ ወይም የተለያዩ ቁጥሮች ወይም ክፍሎችን ለመጥቀስ ሲንፈልግ

ነው። መጽሐፍ ቅዱስን ሰናጠና ወይም ሰናጠብ እንዚህን የተለያዩ አጠቃቀሞች ማስታወስ አስፈላጊና ጠቃሚ ነው።

- (5) ከዚህ በታች የተዘረዘሩት የአዲስ ኪዳን ጥቅሶች በሌላ ብሉይ ኪዳን ምን እንደሚሉ በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አስፍር።

ሀ. ማቴ 22:29:43-45	መ. 2 ጢሞ 3:16
ለ. ሉቃ 24:25-27	ሠ. 2 ጴጥ 1:20-21
ሐ. ዮሐ 10:34-35	

ብሉይ ኪዳን ስለ አይሁድ ሕዝብ ብዙ ታሪክ ብዙ ሐቆችን ያወሳል፤ ታሪክ ብቻ ሳይሆን ከታሪክም በላይ ነው። እግዚአብሔር ራሱን ለሰው መግለጡን የሚነግረን የተቀደሰና ክቡር ታሪክ ነው። የብሉይ ኪዳን ዋነኛ ወይም ማዕከላዊ መልእክት እግዚአብሔር እስራኤላውያን ከተባሉ ሕዝቡ ጋር እንዴት እንደሰራ የሚያሳይ ሲሆን፤ እግዚአብሔር የእስራኤላውያን አምላክ ብቻ ሳይሆን በማንኛውም ሰፍራ ያሉ ሕዝቦች ሁሉ የበላይ ገዢም ነው።

*ሊሠመርበት የሚገባ አንድ እውነት ቢኖር የሚከተለው ነው።
በብሉይ ኪዳን መሠረታዊ እግዚአብሔር በታላላቅ ሥራዎችና በትንቢታዊ ቃላት አማካኝነት ባሕረውን ገልጧል የሚለው ነው።*

አይሁዶችና ክርስቲያኖች በጽሑፍ የቀረበውን የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ የተቀበሉት ከሰህተት ነፃ የሆነ፤ የሰብአዊና መለኮታዊ ውጤት አድርገው ነበር።

- (6) በ1 ተሰ 2:13 ላይ የተጻፈውን ቃል አንብብ። የተሰሉንቁ ሰዎች መልእክቱን እንደሰው ቃል ሳይሆን እንደ እግዚአብሔር ቃል አድርገው በመቀበላቸው ጳውሎስ ለእግዚአብሔር ምሥጋና ያቀርባል። ይህ ክፍል ለብሉይ ኪዳን ምን ዓይነት አስተያየት ሊኖረን እንደሚገባ ሃሳብ ይሰጠናል።

- (7) የብሉይ ኪዳን መጽሐፍትን ለምን እንደ እግዚአብሔር ቃል አድርገን መቀበል እንዳለብን የሚገልጸውን ዓረፍተ ነገር ፈደሉን በመክበብ አመልክት። (ሁሉም ዓረፍተ ነገሮች ትክክል ቢሆኑም፤ ሁሉም ግን ምክንያቱን የሚገልፁ አይደሉም)

ሀ. ብዙ ታሪካዊ እውነቶችን ይነግረናል።

ለ. የብዙ የተለያዩ ሰዎችን ጽሑፎች ይዟል።

ሐ. የተጻፈው ቃል ሁልጊዜም እውነት መሆኑን ሊያሰስ ተናግሯል።

መ. የትኛውም መጽሐፍ በሰው ፈቃድ የመጣ አይደለም።

በብሉይ ኪዳን እንታመናለን

ዓላማ 5 ብሉይ ኪዳን ወደ እኛ እንዴት እንደተላለፈ ለመግለጽ

እግዚአብሔር ከጥንት ጀምሮ እርሱ የተናገራቸውን ቃላትና መግለጦች ሰዎች በጽሑፍ አሰፍረው እንዲያስቀመጡ አድርጓል። የእስራኤል ነገሥታት የእግዚአብሔር ሕግ ቅጂ በእጃቸው እንዲኖር ያስፈልግ ነበር (ዘፃ 17: 18-19)። አብዛኛው የብሉይ ኪዳን ክፍል የተጻፈው በእብራይስጥ ቋንቋ ነው። የእብራይስጥ ቋንቋ ከክርስቶስ ልደት በፊት እስከ 500 ዓመት (ከምርኮ በፊት) የእስራኤላውያን መነጋገሪያ ቋንቋ ነበር። ከዚህ ጊዜ በኋላ ግን አረማይክ የተባለው ቋንቋ በእሥራኤልና በዙሪያዋ ባሉ አገሮች ውስጥ የጋራ መነጋገሪያ ቋንቋ ሲሆን ችሏል። ከዚህም የተነሳ በጣም ጥቂት የሆነው የብሉይ ኪዳን ክፍል በአረማይክ ቋንቋ ሊጻፍ በቅቷል። (ዕብ 4:8 - 6:18፤ 7:12-20፤ ኤር 10:11፤ ዳን 2:4 - 7:28)።

ብሉይ ኪዳን ይጻፍ የነበረው የእንስሳትን ቆዳ በማለባለብ ከሚዘጋጁ ሼለም ተብሎ በሚጠራ ነገር ላይ ነበር። ይህም በአማርኛ ብራና ተብሎ የሚጠራው ነው። ብራናው ከተጻፈበት በኋላ ተጠቅልሎ በጥቅል መልክ ይቀመጣል። አንድ የብራና ቁሬጭ 10 ኢንች ስፋትና 30 ሜማ ርዝመት ነበረው። የብራናው ጥቅል ሲያረጅ “ማህሬትሱ” የተባለና በዚያን ዘመን የነበሩ ምሁራን በከፍተኛ ጥንታዊ ጽሑፉን ወደ አዲስ የብራና ጥቅል ይገለብጡታል። የጥንቶች የብራና ጽሑፎች የጠፉ ሲሆኑ፤ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ በእጃችን የሚገኙት በ900 ዓ.ም ገደማ የተዘጋጁት ቅጂዎች ነበሩ።

ሆኖም በቅርቡ በ1947 ዓ.ም “የሙት ባሕር የመጽሐፍ ጥቅልሎች” በሚል ስያሜ የሚጠሩ በ70 ዓ.ም ገደማ የተዘጋጁ ቅጂዎች በሙት ባህር እካባቢ ኩምራን በተባለ ቦታ ተገኝተዋል። ከእነዚህ ጥንታዊ ቅጂዎች መረዳት እንደሚቻለው አሁን በእጃችን ያለው የብሉይ ኪዳን ትርጉም ትክክለኛና አስተማማኝ መሆኑ ተረጋግጧል።

ከክርስቶስ ልደት በፊት በነበረው የመጨረሻ ክፍለ ዘመን የአይሁድ ምሁራን በዕብራይስጥ የተጻፈውን ብሉይ ኪዳን ወደ ግሪክ ቋንቋ ተረጎሙት። አፈ ታሪክ እንደሚነግረን ይህን የትርጉም ሥራ ያካሄዱት 72 ሰዎች ስለነበሩ ትርጉሙም “ሴፕቱዋጀንት” ተብሎ ይጠራል። ሴፕቱዋጀንት የሚለው ቃል በግሪክ ሰባ ማለት ነው። ይህንን ትርጉም በክርስቶስ ዘመን ከዕብራይስጡ ጎን አብረው ይጠቀሙበት ነበር። ከክርስቶስ ልደት በኋላ በ4ኛው ክፍለ ዘመን መጽሐፍ ቅዱስ ጄሮም በተባለ ሰው አማካኝነት ወደ ላቲን ቋንቋ ተተረጎመ። ከዚያም በ14ኛና በ15ኛው ክፍለ ዘመን ወደ ጀርመን፤ ወደ ፈረንሳይ፤ ወደ ማሊያንና ወደ እንግሊዝኛ ቋንቋዎች ተተረጎመ። አሁንም በዘመናችን በብዙ የዓለም ቋንቋዎች ተተርጉሞ ለሕዝብ በመዳረስ ላይ ይገኛል።

(8). ብሉይ ኪዳን ወደ እኛ እንዴት እንደተላለፈ በትክክል የማገልጸው የትኛው ፀረፍተ ነገር ነው?

ሀ. ከሰብራይሲጥ ወደ ሌላ ቋንቋ የተተረጎመው የመጀመሪያው የብሉይ ኪዳን ትርጉም ከክርስቶስ ልደት በኋላ በ4ኛው መቶ ዓመት ነው። ዛሬ ያሉት የእንግሊዝኛ ትርጉሞች የዚህ ትርጉም ቅጂዎች ናቸው።

ለ ብሉይ ኪዳን በብራና ጥቅልሎች ለመጀመሪያ ጊዜ የተጻፈው በአየሱስ ምድራዊ የእገልግሎት ዘመን ሲሆን፤ እሁን ያሉን የብሉይ ኪዳን ቅጂዎችም የተተረጎሙት “ሴፕታዊጀንት” ከተባለው ከግሪክ ቅጂ ነው።

ሐ. የእግዚአብሔር ቃልና እርሱ የበግቸው መንገዶች ከጥንት ጀምሮ በጽሑፍ ተቀምጠዋል። እነዚህም ጽሑፎች ታማኝ በሆኑ ምሁራን በጥንቃቄ ተጠብቀውና ተቀድተው ወደ እኛ ተላልፈዋል።

ብሉይ ኪዳን ለእኛ የተላከ የግል መልእክት ነው።

ዓላማ 6 ብሉይ ኪዳን ከእግዚአብሔር ለእኛ የተሰጠ የግል መልእክት መሆኑን የሚያሳዩ ሁለት መንገዶችን ለመግለጽ።

አብርሃም የእብራኤል ሕዝብ አባት የነበረ ታላቅ የእምነት ሰው ሲሆን፤ አባትነቱ ግን ከዚያ ሕዝብ ብቻ አልነበረም። በሮሜ 4:11 እና 16 እንዲሁም 24 ላይ የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን ዛሬ አማኞችም የእርሱ መንፈሳዊ ልጆች ናቸው። ብሉይ ኪዳን ለእኛ ትርጉም እንዲሰጠን የሚያደርገውም ደህ እውነት ነው። ብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር መንገዶችና የእግዚአብሔር ቃል መገለጥ ብቻ ሳይሆን የመንፈሳዊ አባቶቻችን ታሪክ ጭምር ነው። እኛ ያለንባቸው ሁኔታዎች ከእነርሱ የተለዩ ቢሆኑም እንኳ እነርሱ የተማሩላቸው መንፈሳዊ ትምህርቶች ለእኛም የሚጠቅሙ ናቸው።

በቦብ 4:12 ላይ የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን የእግዚአብሔር ቃል ሕያውና የሚለራ ነው። ሁለት እና፡ ካለው ሠይፍ ይልቅ በለታም ነው። ነፍሱንና መንፈስን፤ ጅማትንና ቅልጥምን እንዲያይ ድረስ የሚቆራረጥ ነው። በልብም ውስጥ የተበወረውንም አባብና ምኞት መርምሮ የሚፈርድ ነው። ብሉይ ኪዳን የእግዚአብሔር ቃል በሰላም ማበተጥል /insight/ የሚለጠን በለ እግዚአብሔር ባሕርይ ብቻ ሳይሆን በለ ራሳችንም ባሕርይ ጥምር ነው። ብሉይ ኪዳን የሰፈራቸውን ድርጊቶች በናጠና በለ-ራሳችን ሕያውት ብዙ ነገሮችን ለማግኘትና ለማወቅ እንችላለን። ምክንያቱም በብሉይ ኪዳን የነበሩ ሴቶችና ወንዶችን ያጋጠሟቸውን ዓይነት ተመሳሳይ ሁኔታዎች እኛንም ብዙ ጊዜ ይገጥሙናል። የእነርሱን ሕያውት እና እግዚአብሔር የሰጣቸውን መልእክት በናጠና እግዚአብሔር ለእኛም ሊናገረን ይችላል።

(9). ብሉይ ኪዳን ክሊግዚሉብሔር ለእኛ የተሰጠ የግል መልእክት የዐባይነትን መንገዶች በማበታተዝ ይብተርህ ላይ ግለጽ።

የብሉይ ኪዳን ፕሮግራም የእኛ አቀራረብ

የብሉይ ኪዳን የሥነ ጽሑፍ ዓይነቶች

ግላማ 7 በብለይ ኪዳን የሚገኙትን ሶስት ዋና ዋና ክፍሎች ወይም የጽሑፍ ዓይነቶች ለይቶ ለማወቅ፡፡

ከ66ቲ የመጽሐፍ ቅዱስ መጽሐፍት ብሉይ ኪዳን የተባሉት 39ኙ ሲሆኑ እነዚህ 39 መጽሐፍት በሦስት ሊከፈሉ ይችላሉ። ከዘፍጥረት እስከ አስቴር ሌሎች የመጀመሪያዎቹ 17 መጽሐፍት ከክርስቶስ ልደት በፊት እስከ 500 ዓመታት ድረስ ያለውን የኦሥራኤል ሕዝብ ታሪካዊ አመጣጥ የሚተርኩ ሲሆን፤ እነዚህም የታሪክ መጽሐፍት ይባላሉ።

የመጀመሪያዎቹ 5ቱ የታሪክ መጽሐፍት እሥራኤልውያንን በመምራት ከግብጽ ነጻ ካወጣው ከሙሴ ሕይወትና አገልግሎት ጋር የሚዛመዱ ሲሆን እነዚህም አራት ዘፍጥረት፣ አራት ዘኢት፣ አራት ዘሌሳውያን፣ አራት ዘጉልቀና አራት ዘዳግም ናቸው። እነዚህ እምብቱ መጽሐፍት በግሪክ ቋንቋ “ፔንታቱክ” ይባላሉ፤ ፔንታቱክ ማለትም “አምሳት” ማለት ነው።

ከአሥራ ሰባቱ መጻሕፍት በኋላ ያሉት አምስት መጻሕፍት የግጥም መጻሕፍት ሲሆኑ እነርሱም ኢዮብ፣ መዝሙረ ዳዊት፣ መጽሐፈ ምሳሌ፣ መጽሐፈ መከብብና መኳልየ መኳልዩ የተባሉት ናቸው። እነዚህ መጻሕፍት በአሥራሴላውያን ታሪክ ዘመን የኖሩ ሰዎችን ስሜትና አሳብ የሚገልጹ ቢሆኑ ሁልጊዜ ከተወሰኑ ድርጊቶች ጋር የተያያዙ አይደሉም።

የቀሩት 17 የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ደግሞ የትንቢት መጽሐፍት የተባሉት ናቸው። እግዚአብሔር ቃሉን የሚናገሩ ነብያትን በየጊዜው ያበካ ነበር። እነዚህ ነብያት ለራሳቸው ትውልድ የሚሆን መልእክት ቢኖራቸውም ወደፊት ለሰማፈጸሙ ድርጊቶችም ይናገሩ ነበር። የነብያትን መልእክት በሚገባ ለመረዳት ቁልፍ ቦታሪክ መጻሕፍት ያሉት ዝርዝሮች ናቸው። በሌላ በኩል ደግሞ የነብያቱ ቃላት ቦታሪክ መጻሕፍት ሙሉ ምን እንዳለ እንባቢው እንዲገነዘብ ይረዳዋል።

(10). ከታች የተሰጡት ጥቅሶች የየትኛው መጽሐፍ ዓይነት ክፍል እንደሆነ ለማመልከት ከትክክለኛው ምርጫ ጋር ቁጥሩን በክፍቱ ሦስት በመጽፍ አመልክቷል።

1) ታሪክ   2) ጥጥም   3) ትንቢት

11. "እግዚአብሔር የልመናዬን ድምጽ ሰምቷልና ወደድኩት።"

- ለ. "ከዚህም በኋላ፡ መንፈሴን በሥጋ ለባሽ ሁሉ ላይ አፈሳለሁ፤ ወንዶችና ሴቶች ልጆቻችሁ ትንቢት ይናገራሉ....."
- ሐ. ንጉሰ ኢዮስያስ በእያንዳንዱ የእስራኤል ከተማ ያለውን የአካባቢን የማምለኪያ ሥፍራዎች አፈራረሰ።
- መ. ሕዝቡ ዮርዳኖስን ተሻግረው በመጀመሪያው ወር በአሥረኛው ቀን በኢያሪት በሰተምሥራቅ በኩል በኤልጌላ ሰፈሩ።

የብሉይ ኪዳን አከፋፈል		
የታሪክ መጻሕፍት	የግጥም መጻሕፍት	የትንቢት መጻሕፍት
1. አሪት ዘፍጥረት	1. መጽሐፈ ኢዮብ	1. ትንቢተ ኢሳይያስ
2. አሪት ዘጸአት	2. መጽሐፈ መዝሙር	2. ትንቢተ ኤርምያስ
3. አሪት ዘሌዋውያን	3. መጽሐፈ ምሳሌ	3. ስቆቃው ኤርምያስ
4. አሪት ዘሁልቄ	4. መጽሐፈ መክብብ	4. ትንቢተ ሕዝቅኤል
5. አሪት ዘጃግም	5. መሐልየ መሐልይ	5. ትንቢተ ዳንኤል
6. መጽሐፈ ኢያሱ		6. ትንቢተ ዘሴዕ
7. መጽሐፈ መሳፍንት		7. ትንቢተ ጌዳኤል
8. መጽሐፈ ሩት		8. ትንቢተ አሞጽ
9. መጽሐፈ ዛመኤል እንደኛ		9. ትንቢተ አብድዩ
10. " " ቡለተኛ		10. ትንቢተ ዮናስ
11. " ነገሥት እንደኛ		11. ትንቢተ ሚክያስ
12. " " ቡለተኛ		12. ትንቢተ ናዋም
13. መጽሐፈ ዜና መዋዕል እንደኛ		13. ትንቢተ ዕንባቆም
14. " " " ቡለተኛ		14. ትንቢተ ሶፎኒያስ
15. መጽሐፈ ዕዝራ		15. ትንቢተ ሐጌ
16. መጽሐፈ ነዘምያ		16. ትንቢተ ዘካርያስ
17. መጽሐፈ አስቴር		17. ትንቢተ ሚልክያስ

የቅደም ተከተል ጥናት

ገጽ 8 የብሉይ ኪዳን መጽሐፍት የጊዜ ቅደም ተከተልን ለማወቅ፡

በዚህ የብሉይ ኪዳን ጥናት ኮርስ ውስጥ የታሪክ፣ የግጥምና የትንቢት መጻሕፍትን በጊዜ ቅደም ተከተላቸው መሠረት እናጠናለን። ጥናታችን የሚከተለው ቅደም ተከተል የእያንዳንዱ መጽሐፍ ታሪክ እንደተፈፀመበት ዘመን ሲሆን ስለ መጀመሪያ ወይም ስለ ጥንት ድርጊቶች ከሚናገረው ጀምረን ስለ መጨረሻ ድርጊቶች በሚናገረው መጽሐፍ እንጨርሳለን። የብሉይ ኪዳን መሠረታዊና መሪ ሃሳብ የእግዚአብሔር ባሕርይ በታሪክ ውስጥ በተፈጸመ ድርጊቶች በኩል እንደገለጠ የሚያሰረዝ መሆኑን

ተመልከተናል። ምንም እንኳ እነዚህ ድርጊቶች በእግዚአብሔር ምሪት የተከናወኑ ቢሆኑም በራሳቸው ብቻ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ መገለጥን ሊሰጡን አይችሉም።

በሰዚህም እግዚአብሔር ሰዎችን በማሰባት እነዚያን ድርጊቶች እንዲያዩ ብቻ ሳይሆን ድርጊቶቹ ስለ እግዚአብሔር ምን እንደሚናገሩ ለሌሎች እንዲገልጡም ጭምር አድርጓል። እነዚህም ሰዎች ነብያት ነበሩ። የነብይ ተግባር የእግዚአብሔርን መገለጥ ማየትና መናገር ነበር። በዚህ ትምህርት ላይ ስለነበያት የምናጠናው ከአዩራላቸው ድርጊቶችና ከተናገሩት ነገሮች ጋር በማጣመር ነው። የግጥም መጽሐፍቱን የምናጠናው ደግሞ ከተጻፉበት ክፍለ ዘመን ጋር በማስተያየት ይሆናል።

በጥናታችን የምንከተለው የጊዜ ቅደም ተከተል

1. ክፍል አንድ - ትምህርት 2-4 የመጀመሪያ ነገሮች

የታሪክ መጻሕፍት (፪ንታቱክ)

1. ዘፍጥረት	4. ዘኁልቄ
2. ዘጸአት	5. ዘጃግም
3. ዘሌዋውያን	

2. ክፍል ሁለት - ትምህርት 5-8 በተሰፋይቱ ምድር መኖር

የታሪክ መጻሕፍት

- ኢያሱ
መሳፍንት
ሩት
1ኛ ዛመኤል

የግጥም መጽሐፍ

- ኢዮብ

የተባበረው መንግሥት

- 1ኛና 2ኛ ዛመኤል
1ኛና 2ኛ ነገሥት
1ኛና 2ኛ ዜና መዋዕል

- መዝሙረ ዳዊት
መጽሐፈ ምሳሌ
መጽሐፈ መክብብ
መኃልየ መኃልይ

የተከፋፈለው መንግሥት

- 1ኛ ነገሥት 11-12
2ኛ ነገሥት
2ኛ ዜና መዋዕል

- ዮናስ
ዘሴዕ
ናዋም
ኢዩኤል

የትንቢት መጻሕፍት

- ኢሳይያስ
ሚክያስ
አሞዕ
ሶፎኒያስ
አብድዩ

3. ክፍል ሦስት - ትምህርት 9-10 መፈራረስና እንደገና መገንባት

ምርቅ

2ኛ ነገሥት 17:4-18

መዝሙር 137

አሰቴር

እንደገና መገንባት

እዝራ

ነዘምያ

ሕዝቅኤል

ዳንኤል

ሐጌ

ዘካርያስ

ሚልክያስ

(11) የብሉይ ኪዳንን የጊዜ ቅደም ተከተል ጥናት በተመለከተ እውነት የሆነውን መግለጫ ፈይሉን በመክበብ አመልክት።

ሀ. የታሪክ መጽሐፍት ከመጠናቃቸው በፊት የትንቢት መጽሐፍት በአንድነት ይጠናሉ።

ለ. በጊዜ ቅደም ተከተል ጥናት ውስጥ ዋናውና አስፈላጊው ነገር አንድ መጽሐፍ የሚሸፍነው ክፍለ ዘመን ነው።

ሐ. ከዳንኤል መጽሐፍ በፊት የሚጠናው የአምጽ መጽሐፍ ነው።

የብሉይ ኪዳን ጥናታችንን ስንጀምር ጥሩ የማበረታቻ ቃል የሚሰጠን በሚክ 4:2 ላይ የተጻፈው ቃል ሲሆን፤ ቃሉም እንደዚህ ይላል። ኑ ወደ እግዚአብሔር ተራራ፤ ወደ ያዕቆብ አምላክ ቤት እንሂድ፤ በመንገዱ እንድንሄድ መንገዱን ያስተምረናል ይላል። በዚህ የመማሪያ መጽሐፍ አማካኝነት ብሉይ ኪዳንን ስታጠና ከእግዚአብሔር የተሰጠ መልእክት በመሆኑ እግዚአብሔር በዚህ በኩል እንዲናገርህ በጸሎት መንፈስ ሆነህ አጥና።

የመከራ ፈተና

የመከራ ፈተናውን ከወሰድክ በኋላ በመጽሐፉ መጨረሻ ላይ ከተሰጡት መልሶች ጋር በማስተያየት በትክክል ያልመለስኩት ካሉ እስተካክል።

1. እግዚአብሔር በተጻፈው ቃል በኩል ለእኛ እንደሚናገር ምሳሌ የሚሆን

ሀ. አልዓሳርን ከሞት በማሰናሳት ኢየሱስ የፈጸመው ተአምር

ለ. የእግዚአብሔርን ጋዶል የሚያሳየው የተለያዩ ዓይነት ዘያዋን ፍጥረታት መኖራቸው

ሐ. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያለው መጽሐፈ መዝሙር

2. መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር መንፈስ ምሪት የተጻፈ መሆኑን ስንናገር

ሀ. በእግዚአብሔር እሴትንና ስላሳህን የሚያመለክት ነው።

ለ. በጋያላን ሰዎች መጻፉን የሚያመለክት ነው።

ሐ. ቃል በቃል መሰጠቱን መግልጸችን ነው።

3. እውነት የሆነውን መግለጫ ፈይሉን በመክበብ አመልክት።

ሀ. ብሉይ ኪዳን ስለ እስራኤል ሕዝብ ስለሚናገር በአሁኑ ጊዜ ላለው እምብዛም አይጠቅምም።

ለ. የብሉይ ኪዳንን የታሪክ መጽሐፍት የጻፉት የትንቢት መጽሐፍትን የጻፉትን ሰዎች ያህል በእግዚአብሔር መንፈስ አልተመሩም።

ሐ. ኢየሱስና የአዲስ ኪዳን መጽሐፍት ጸሐፊዎች ብሉይ ኪዳንን እንደ እግዚአብሔር ቃል አምነው ተቀበሉ።

መ. በአዲስ ኪዳን ቅዱሳት መጽሐፍት የሚለው ቃል የሚያመለክተው ብሉይ ኪዳንን ነው።

4. የግጥም መጽሐፍት የተዛሉት የብሉይ ኪዳን ጽሑፎች ዋና ርዕስ ጉዳያቸው

ሀ. በእግዚአብሔር ህዝብ ታሪክ ውስጥ የተፈጸሙትን ድርጊቶች በቅደም ተከተል ማቅረብ ነው።

ለ. ስለ አሁኑና ስለ ወደፊቱ እግዚአብሔር የሰጠውን መልእክቶች ነው።

ሐ. የእግዚአብሔርን ሕዝብ የልብ ስሜቶች ነው።

5. ሀ፤ ለ እና ሐ የተባሉ ሦስት ተከታታይ መጽሐፍት በኖሩ የሚከተሉትን ገለጻዎች በማንበብ በቅደም ተከተል ጥናት መሠረት በመጀመሪያ መጠናት ያለበትን አመልክት።

ሀ. ከመጽሐፍ "ለ" እና "ሐ" በፊት የተጻፈው መጽሐፍ "ዘ"።

- ለ. በመጽሐፍ "ዐ" እና በመጽሐፍ "ሐ" ውስጥ ያለው ታሪክ ከመጻፉ በፊት የተፈጸመ ድርጊቶችን የሚነግረን መጽሐፍ "ለ"
  - ሐ. በመጽሐፍ "ለ" ውስጥ ካለው ታሪክ በኋላ የተፈጸመውን የሚነግረን መጽሐፍ "ሐ"
6. ብሉይ ኪዳን በትክክል ወደ እኛ መተላለፉን የሚያሳዩትን መግለጫዎች ፊደሉን በመክበብ እመልክት።
- ሀ. ማዘጋጀትስ መጻሕፍቱን በትክክል ይገለብጡ የነበሩ የአይዙ ጥንቂቅ ምሁራን ነበሩ።
- ለ. ሴፕቱዋጀንት ወደ ግሪክ ቋንቋ የተተረጎመውና እያስሰ በምድር ላይ በነበረ ጊዜ እገልግሎት ላይ የነበረው መጽሐፍ ነው።
- ሐ. በ70 ዓ.ም. የተጻፉት የሙት ባህር መጽሐፍት ጥቅልሎች በ900 ዓ.ም. ተጽፈው ከተገኙትና እሁን በእጃችን ካለው የብሉይ ኪዳን ጽሑፍ ጋር ይስማማል።
- መ. ከክርስቶስ ልደት በፊት እስከ 500 ዓመታት ድረስ በእስራኤል ምድር የሚጠቀሙበት ቋንቋ እብራይስጥ ነበር።
7. ብሉይ ኪዳን ከእግዚአብሔር የተሰጠ የግል መልእክት መሆኑን የሚያመለክተውን መግለጫ ፊደሉን በመክበብ እመልክት።
- ሀ. ብሉይ ኪዳን ከ1400-1600 ዓመታት በሚበልጡ ጊዜያት ውስጥ የተጻፈ ነው።
- ለ. ሮሜ 4:11፣16 እና 24 በመንፈስ የአብርሃም ልጆች እንደሆንን ይናገራል።
- ሐ. ብሉይ ኪዳን የታሪክ፣ የጥጥምና የትንቢት መጻሕፍት በመባል የተከፋፈሉ 37 መጻሕፍትን ይዞአል።
- መ. በላው መጽሐፍ ቅዱስ ብሉይ ኪዳንን ጨምሮ የእግዚአብሔር ቃል ነው።

የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄ መልሶች

1. "ቃል" እንዲሁም "የእግዚአብሔር ቃል" ተብሎ ተጠርቷል።
7. ሐ እና መ
2. እግዚአብሔር   ሀ. በተፈጥሮ
                              ለ. በተጻፈው ቃሉ
                              ሐ. በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ይናገረናል።
8. ሐ
3. ፀ
9. የአብርሃም መንፈሳዊ ልጆች እንደመሆናችን በእምነት አባቶቻችን ተጽፏል። የእግዚአብሔር ቃል እንደመሆኑ ለልባችን ማስተላለፍ ይበጠናል። (መልሰህ ይህንን ሊመስል ይገባል)
4. በክፍሉ ውስጥ በተጠቀሱት ሐቆች መሠረት ከሚከተሉት ውስጥ ሊሆኑ ይችላሉ። በመጀመርያ የታተመው መጽሐፍ መሆኑ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ወደ 1090 ቋንቋዎች መተርጎማቸው፤ በሰዎች ሕይወት ላይ ትልቅ ተጽዕኖ ማሳደሩና ሌሎችም።
10.   ሀ. 2) ግጥም (መዝ. 116:1)   ለ. 3) ትንቢት (ኢያ 2:28)
        ሐ. 1) ታሪክ (2ነገ 23:19)   መ. 1) ታሪክ (ኢያ 4:19)
5.   ሀ. ኢየሱስ ሰዓታውያንን መጸሐፍትን አታውቁምና ትስታላችሁ አላቸው። ከፈሪሳውያንም ጋር ሲወያይ መጸሐፍትን ይጠቅስ ነበር።
        ለ. መጸሐፍት ስለ ክርስቶስ እንደሚናገሩ በማብራራት ስለ እርሱ የሚናገሩትን አስረዳቸው።
        ሐ. መጸሐፍት የሚናገሩት ዘላለማዊ እውነት ነው።
        መ. መጸሐፍት የተጻፉት በእግዚአብሔር መንፈስ ነው።
        ሠ. መጸሐፍት በሰው ፈቃድ ሳይሆን በእግዚአብሔር ፍላጎትና በመንፈሱ መሪነት የተጻፉ ናቸው።
11. ሀ. ሐስት
        ለ. እውነት
        ሐ. እውነት
6. የሰው አስተያየት ሳይሆን የእግዚአብሔር መልእክት እድርገን በእኩቦርነት እንድንቀበላው ያደርገናል።

የሰው ዘር ታሪክ

ዛለፈው ክፍለ ትምህርት እግዚአብሔር በድንቅ ሥራዎቹና በትንቢታዊ መልእክቶቹ ራሱን ለእኛ ለሰው ልጆች እንዴት እንደገለጠ ተመልክተናል። በዚህ ክፍለ ትምህርት ደግሞ በዘፍጥረት ምዕራፍ 1-11 ላይ ሰላሉት በመጀመሪያ ስለተፈጠሩት ነገሮች በአጭሩ በመዳሰስ፣ ሰው በእግዚአብሔር አምላል ከተፈጠረ በኋላ በኃጢአት እንዴት እንደወደቀና ውጤቱ ምን እንደሆነ፣ ከዚያም በመቀጠል ስለጥፋት ሙሃና እግዚአብሔር ለሰው ዘር ይሉ ያሰውን ዓላማ በእርሱ በኩል በመፈጸም ስለ ጠራው ሰው ስለ አብርሃም ታሪክ እንመለከታለን።

በዚህ ክፍለ ትምህርት ስለ እነዚህ ዛለታሪኮችና ድርጊቶች ሰናጠና ስለ ዓለም አፈጣጠር፣ ስለ እግዚአብሔር ሕዝብ አመጣጥ ለሚገኘውን ጥያቄዎች መልሶችን እናገኛለን።

የክፍለ ትምህርቱ አከፋፈል

- የመጀመሪያ ነገሮች በዘፍጥረት
የዘፍጥረት አምላክ
የዘፍጥረት ድርጊት
ሰው - የእግዚአብሔር የእጁ ሥራ
- አሳዛኙ የሰው ልጅ ውድቀት
ውድቀትና ያስከተለው ሙጤት
የሰው ዘር መብዛትና ጥፋት
አዲስ ጀማሪ

የክፍለ ትምህርቱ ዓላማዎች

ይህን ክፍለ ትምህርት ስታጠናቅቅ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ማድረግ መቻል አለብህ።

- የፍጥረት ድርጊቶችን መግለጽ፣ የሰውን ውድቀትና የጥፋት ውኃን ታሪክ ማስረዳት
- የአብርሃምን ዘር ለይቶ ማወቅና አብርሃም ለምን አስፈላጊ እንደሆነ መግለጽ
- ስለ ዓለምና ስለ ሰው ዘር አጀማመር የሚነግረንን የዘፍጥረት መጽሐፍን ጥቅም መረዳት

የክፍለ ትምህርቱ መመሪያዎች

- 1 ከዘፍጥረት ምዕ 1-11 ያለውን ከመጽሐፍ ቅዱስ አንብብ።
- 2 የትምህርቱን ዝርዝር በመከተል የቀረቡትን ጥያቄዎች ከመለስ በኋላ መልሶችህን በክፍለ ትምህርቱ መጨረሻ ከተሰጡት ጋር በማስተያየት የተሳሳትከው ካለ አስተካክል። ክፍለ ትምህርቱን እንደጨረስክም የሙከራ ፈተናውን በመውሰድ በመጽሐፉ መጨረሻ ከሰፈሩት መልሶች ጋር በማስተያየት የተሳሳትከው ካለ አስተካክል።

የትምህርቱ ዝርዝር

የመጀመሪያ ነገሮች በዘፍጥረት

ዓላማ 1 በዘፍጥረት 2 የተጠቀሱትን የተለያዩ ነገሮችን ጅማራዎች ለይቶ ለማወቅ።

መጀመሪያና መጨረሻ ከሌለው ከእግዚአብሔር በቀር የማንኛውንም ነገር ጅማራ በዘፍጥረት መጽሐፍ ተጽፎ እናገኛለን። የዘፍጥረትን መጽሐፍ የምንቀበለው እግዚአብሔር ስለ ፈጠራቸው ፍጥረቶችና ስለ ዓላማው የክርስቲያኖች የመረጃ ምንጭና የፍጥረት ጅማራ መረጃ የሆነ ብቸኛ ታሪክ እድርገን ነው። ወደ ሥራ ሰዓት በሚጠጉ የእዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ የዘፍጥረት መጽሐፍ ወደ 60 ጊዜ ያህል ተጠቅሶልል። የዓለምና የሰው መፈጠር፣ የኃጢአትና የድንት ጅማራ፣ እንደዚሁም የቤተሰብና የሕዝብ ሥልጣኔ ጅማራ በዘፍጥረት ውስጥ ከተጠቀሱት ብዙ ነገሮች ጥቂቶቹ ናቸው።

(1). ስለመጀመሪያ ነገሮች አብረው የሚሄዱትን ቁጥሮች በተሰጠው ሰፍራ በማስፈር እዛምድ።

1. ቤተሰብ	5. የሰው ዘር
2. የምድር ሕዝቦች	6. ኃጢአት
3. ዓለም	7. መዋጀት
4. ሥልጣኔ	

___ሀ. ዘፍ 1:1-25

___ለ. ዘፍ 1:26-31

___ሐ. ዘፍ 3:1-7

___መ. ዘፍ 3:8-24

___ሠ. ዘፍ 4:1-15

___ረ. ዘ 4:16-9:29

___ሰ. ዘፍ 10-17

የዘፍጥረት አምላክ

ዓላማ 2 በዘፍጥረት መጽሐፍ ስለ እግዚአብሔር መገለጥ የሚያሳየውን ለይቶ ለማወቅ

ዘፍጥረት 1:1 ላይ፡ “በመጀመሪያ እግዚአብሔር... ይላል። በዘፍጥረት እግዚአብሔር ራሱን የሚገልጠው ያለና የነበረ ወደፊትም ለዘላለም የሚኖር መለኮታዊ ፈጣሪ እድርገ ነው። እርሱ ከዘላለም እስከ ዘላለም የሚኖር መጀመሪያና መጨረሻ የሌለው አምላክና የሁሉም ነገር ፈጣሪ በመሆኑ ከፍጥረቱ ሁሉ የተለየ ሆኖ ይኖራል።

(2). ፈደሉን በመከበብ እውነት የሆነውን መግለጫ እመልክት።

ሀ. ዘፍጥረት ስለ እግዚአብሔር መጀመሪያ ይነግረናል።

ለ. ዘፍጥረት ከእግዚአብሔር የተለየ ነው።

ሐ. በዘፍጥረት እግዚአብሔርን እንደ ፈጣሪ ሆኖ ነው የሚታየው።

የዘፍጥረት ድርጊት

ዓላማ 3 በዘፍጥረት መጽሐፍ ላይ የተጻፈው የፍጥረት ታሪክ ምን ያህል አስፈላጊ እንደሆነ ለይቶ ለማወቅ

“ፈጠራ” የሚለው ቃል በዘፍ ምዕ 1 ላይ ከሦስት ጊዜ ያላነሰ የተጠቀሰ ሲሆን፣ ትርጓሜው ከምንም ነገር እንድን ነገር አሰገኘ ማለት ነው (ዘፍ 1:27)። እግዚአብሔር የፈጠራቸውን ነገሮች ወደ መኖር ያመጣው በገዛ ኃይሉ ነው። ይህን የእግዚአብሔርን የመፍጠር ሥራ የምናስተውለውና የምንረዳው በእምነት እንደሆነ በዕብራውያን 11:13 ላይ የተጻፈው ቃል ይነግረናል። “ዓለማት በእግዚአብሔር ቃል እንደተፈጠሩ በእምነት እንረዳለን፤ ስለዚህ የሚታየው ነገር የተፈጠረው ከሚታየው እንዳልሆነ እንንዘባለን”

ከእግዚአብሔር ጋር ሳለን ግንኙነት የመጀመርያውና አስፈላጊው ነገር ምን እንደሆነ ከዚህ እንረዳለን። ይህ በእግዚአብሔር ቃል ላይ ያለን እምነት ሰው ከእግዚአብሔር ጋር ለሚኖረው ግንኙነትም ሆነ ለክርስቲያኖቹ ልምምዱ ሁሉ መሠረት ነው። እንዳህ ዓይነቱ ዕምነት ከሌለን እግዚአብሔርን ደስ ማሰኘት እንችልም (ዕብ. 11:6) ክርስቲያኖች እንደመሆናችን መጠን ልንመክ የሚገባን በእግዚአብሔር ቃል ነው እንጂ ከፊል በሆነው እውቀታችን መሆን የለበትም።

የዘፍጥረት መጽሐፍ ዋነኛው መልእክት እግዚአብሔር ዓለምን ከምንም ፈጠረ የሚል ሲሆን፣ የአፈጣጠናም ሥራ ዓላማን፣ እቅድንና ሥርዓትን የያዘ ነው። ስለ ፍጥረት ጊዜያትና ትክክለኛ ቦታዎች ግን የተሰጠ ማስረጃ የለም። ፍጥረት መቼና የት እንደተከናወነ በትክክል ማወቅ ከመሆከር ይልቅ እግዚአብሔር ሁሉን ነገር እንደፈጠረ መገንዘብ የበለጠ አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ ለእነዚህ ድርጊቶች የዘፍጥረት መጽሐፍ ሀሐፊ ምንም የሚሰጠን የጊዜ ሠሌዳ የለም። ቀኑንና ዓመቱን አይገልጽም። ስለ መጀመሪያው የሰው መኖሪያ ኤደን ጉትም ትክክለኛ የሆነ መልእክት ምድራዊ ገለጻዎችን አይሰጠንም። ስለእነዚህ ነገሮች ባይናገርም አስፈላጊ የሆነውን ማዕከላዊ እውነት ግን በግልጽ አስተምሮታል። ያህን እውነት እግዚአብሔር ከምንም ነገር ዓለምን ፈጥሮአል የሚል ነው።

ይህ እውነት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ቀስ በቀስ ለተገለፀው የእግዚአብሔር መገለጥና ቃል ሁሉ እንደ መሠረትና መነሻ የሚያገልግል ነው።

(3). በዘፍጥረት የተጻፈው የፍጥረት ታሪክ በጣም አስፈላጊ የሆነበት ምክንያት፡-

- ሀ. እግዚአብሔር መቼ ዓለምን እንደፈጠረ ስለሚገልጽ
- ለ. እግዚአብሔር ዓለምን በቃሉ እንደፈጠረ ስለሚገልጽ
- ሐ. ስለ ኤደን ገነት አቀማመጥ በዘርዘር ስለሚገልጽ

ሰው የእግዚአብሔር የእጁ ሥራ

ዓላማ 4 እግዚአብሔር ለሰው የነበረውን የመጀመሪያ ዓላማ ለመግለጽ፡-

የዘፍጥረት መጽሐፍ መክፈቻ ምዕራፎች ስለ ሰማይና ስለ ምድር አፈጣጠር ከተናገሩ በኋላ ስለ ሰው አፈጣጠር ወዲያው ግልጽ ማድረግ ይጀምራሉ። ከእግዚአብሔር ፍጡር ሁሉ የበላይና በጣም ተፈላጊው ሰው ነው። ሰው በራሱ በእግዚአብሔር መልክና እምሳል የተፈጠረ በመሆኑ በእግዚአብሔር እቅድ መገለጥ ውስጥ ማዕከላዊ ቦታ የተሰጠው ነው።

ሰው እግዚአብሔር በፈጠረው ፍጥረት ሁሉ ላይ ኃላፊነትና ሥልጣን ተሰጥቶታል። በፍጥረት ሁሉ ላይ ሥልጣን እንዲኖረውና እንዲገዛ ነበር እግዚአብሔር ሰውን ያሰበው (ዘፍ 1:26-28)። በእማረ ስፍራ በኤደን ገነት አስቀመጠው። ሰው ከእንስሳትም የተለየ ፍጡር ነበር። ይህም ልዩነት በዘፍ 2:18-23 ላይ በተገለጸው ድርጊት በግልጽ ተቀምጦአል። እግዚአብሔር ከአዳም ከራሱ ሰውነት ከፍሎ ሔዋንን እስኪፈጥርለት ድረስ ሰው ምንም ዓይኛ አልነበረውም።

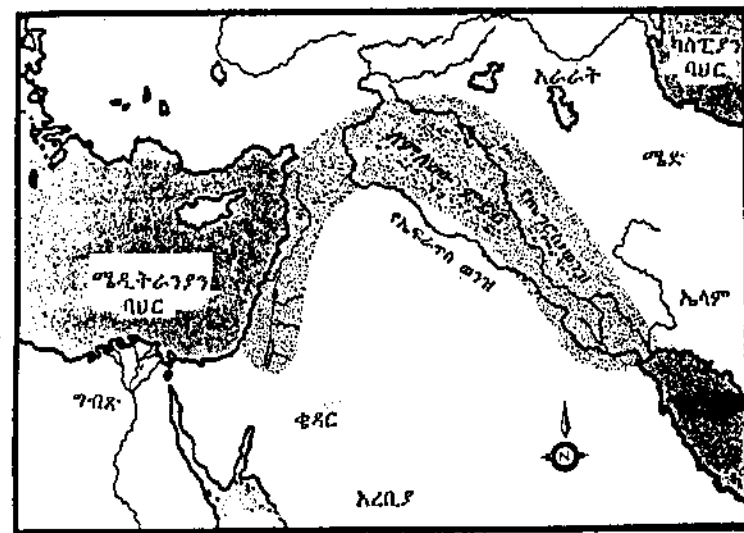
እግዚአብሔር ይህን ከፍተኛ ስፍራ ለሰው የሰጠው ፍጥረታትን እንዲገዛ እንደሆነ በዘፍ 1:26-28 ላይ የተጻፈው ቃል ይነግረናል። በዘፍ 3:8 ላይ የተጻፈው ቃል ደግሞ እንደ ሚያመለክተው ሰው ከፍተኛውን ስፍራ የተሰጠው ፍጥረታትን እንዲገዛ ብቻ ሳይሆን፣ ከፈጣሪውም ጋር ሕብረት እንዲኖረው ነበር።

(4). በዘፍጥረት 2:10-14 አንብብና የተጠቀሱትን ወንዞች ከሚከተለው ካርታ ላይ ፈልገህ ተመልከት። ምልክት የተደረገበት ሥፍራ ለሰብል ምርት በጣም ተስማሚ የሆነ ለም ሥፍራ ነበር። በርካታ ታሪክን ያጠኑ ምሁራን ያላመኑትን ጨምሮ፣ ሕዳውት በዚህ አካባቢ እንደተጀመረ ያምናሉ። እውነተኛ ከሆነው ዐረፍተ ነገር አንጻር ያለውን ፊደል በመክብብ አመልክት።

ሀ. አራራት ለም ከሆነው ምድር በስተሰሜን ይገኛል።

ለ. በዘፍ 2:10-14 ባለው ክፍል ከተጠቀሱት ወንዞች አንዱ ብቻ ለም በሆነው ምድር አቅራቢ ይገኛል።

ሐ. ሕዳውት ለም በሆነው ምድር ውስጥ እንደተጀመረ የሚለማው አማኝ ያልሆኑ የታሪክ ምሁራን አሉ።

ፍጥረት ፍጹም በሆነ ሥርዓት ውስጥ ነበር። በሰው ውስጥም ለራሱ የሚለማውን የመምረጥ ፈቃድ ተሰጥቶት ነበር። ሰው በመጀመሪያ ከፈጣሪው ጋር ሕብረት እንዲኖረው መረጠ። በዘፍ 3:8 ላይ የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን እግዚአብሔር ከአዳምና ከሔዋን ጋር ሕብረት ነበረው። ምን ዓይነት አስደሳች ጊዜ ይኖራቸው እንደነበረ መገመት ይቻላል፤ ለውና እግዚአብሔር እውነተኛና ዘለቄታ ያለው ሕብረት እንዲኖራቸው ከተፈለገ ግን ሰው ይህን በፈቃዱ መምረጥ ይገባዋል።

እግዚአብሔር የምርጫ ነፃነት ለሰው ሰጥቶታል። ሰውን የፈጠረው የራሱ የሆነ ፈቃድ ወይም ፍላጎት እንደሌለው አድርጎ ሳይሆን የራሱ የሆነ ፈቃድ ወይም ፍላጎት እንዲኖረው አድርጎ ነው። እግዚአብሔር ለምች እንዲወዱት ይፈልጋል፤ በሆኑም ይህን የሚያደርጉት በምርጫቸው ብቻ ነው። የቀረጡ ፍጥረት እንደ ዐሐዴ፣ ከዋክብትና ዛፎች ያሉት የምርጫ ነፃነት የላቸውም። እንደታቀደላቸው ብቻ መንቀሳቀስ አለባቸው። ለምችን ግን የእርሱን ፈቃድ ለማድረግ በነጻነት እንዲመርጡና ፈቃዱንም በማድረጋቸው ይስተኛች እንዲሆኑ ፈለገ።

(5). እግዚአብሔር ለሰው ያለው ሁለት ዋና ዋና ዓላማ ምንና ምንድን ነው?

የሰው ውድቀትና ያስከተለው ውጤት

ዓላማ 5 የውድቀትን ትርጉምና ያስከተለውን ውጤት ለመረዳት

በዘፍጥረት 3:1-7 እንደ ተጻፈው በክርስቲና ትምህርት ውስጥ የአዳምና ሔዋን አለመታዘዝ ውድቀት ተብሎ ይታወቃል። እግዚአብሔር በመጀመሪያ ለሰው የነበረው እቅድ ምን እንደነበር ቀደም ሲል ተመልክተናል። እንግዲህ ሰው የወደቀው እግዚአብሔር ካዘጋጀለት ከፍተኛ ሰፍራ መሆኑ ነው።

በዘፍጥረት 3 ላይ የተጻፈው ድርጊት እንደሚገልጸው አዳምና ሔዋንን የምናገኛቸው በኤደን ገነት ነው። ፍጹም የሆነ የምርጫ ነጻነት ነበራቸው። ሠደጣንም ለከፍተኛ ዓላማ የተፈጠረ ነበር። ነገር ግን በእግዚአብሔር ላይ ከማመጸ የተነሳ ሰፍራውን አጣ (ሉቃ 10:18) እንደገናም እግዚአብሔር ለሰው ያለው እቅድ እንዲሰናከል ለማድረግና ሰውን ወደ እርሱ ለመሳብ ሞከረ። አዳምና ሔዋን የራሳቸውን ፈቃድ ከእግዚአብሔር ፈቃድ ውጪ በሆነ መንገድ እንዲጠቀሙበት ፈተናቸው። ለዚህም ጉዳይ እንደ መነሻ አድርጎ የተጠቀመበት በኤደን ገነት መካከል ሲሳለው ዛፍ እግዚአብሔር ያዘዛቸውን ትእዛዝ ነበር።

(6). በዘፍጥረት 2:8-17 ያለውን ካነበብክ በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አሰፍር።

ሀ. ዛፉ የተገለጸው እንዴት ነበር?

ለ. ስለ ዛፉ እግዚአብሔር የሰጠው ትእዛዝ ምን ነበር?

እግዚአብሔር መታዘዛችንን የሚፈትነው ቀላል በሆነና በየዕለቱ በሚያጋጥመን ነገሮች ነው። ሰዴጣን በእባብ መልክ ወደ ሔዋን በመምጣት ካሳታት በኋላ በእርሷም በኩል አዳምን አሳተ። ይህም ውድቀትና አለመታዘዝ ሰው ከእግዚአብሔር ጋር ባለው ግንኙነት ላይ ታላቅ ለውጥ አስከተለ። በሰው ዘር ታሪክ ውስጥ በጣም አሳዛኝ የሆነና በመጽሐፍ ቅዱስ ተደጋግሞ የተጠቀሰም ድርጊት ይኸው ነው (ሮሜ 5:12፣18-19)።

(7). ዘፍጥረት 3:1-24 ላይ የተጻፈውን ካነበብክ በኋላ ከዚህ ቀጥሎ የተዘረዘሩትን ድርጊቶች ከ1-6 ቁጥር በመስጠት በቅደም ተከተል አሰፍር።

___ሀ. ሔዋን ሠደጣንን ሰምታ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ አፈረሰች።

___ለ. እግዚአብሔር ዛፉን በተመለከተ ለአዳምና ሔዋን ትእዛዝ ሰጣቸው።

___ሐ. አዳምና ሔዋን ከኤደን ገነት ተባረሩ።

___መ. አዳም የተከለከለውን ፍሬ በላ።

___ሠ. አዳምና ሔዋን እርቃናቸውን ለመሸፈን ሞከሩ።

___ረ. አዳምና ሔዋን እርቃናቸውን የሚሸፍንበትን እግዚአብሔር ሰጣቸው።

አዳምና ሔዋን በኃጢአት በወደቁ ጊዜ በእርግጥ ምን እንደተፈጸመ ጠለቅ ብለን ብንመለከት ድርጊታቸው በአዲስ ኪዳን ለተገለጠ ሌላ ሁኔታ ምሳሌ ይሆናል። ይህም ሁኔታ እግዚአብሔር የሰጠንን ሦስት ጠናማ ፍላጎቶች ትክክለኛ ባልሆነ መንገድ ለማርካት መሞከር ነው። እነዚህም ፍላጎቶች 1) ንብረት መስብሰብ 2) በሰበሰቡበት ንብረት መጠቀም 3) ማትረፍ ናቸው። በ1ኛ ዮሐ 2:16 ላይ ከእግዚአብሔር ፈቃድ ውጪ እነዚህን ሦስት ምኞቶች በሰ ማርካት ተገልጾአል። እነርሱም 1) የሥጋ ምኞት 2) የዓይን አምሮትና 3) የትኛውም ዓይነት የኑሮ ትምክህት ተብለው የሚታወቁት ናቸው።

(8). በዘፍጥረት 3:6 ላይ ከእነዚህ ምኞቶች ጋር በሚዛመድ መልኩ የሚገልጡትን በተሰጠው ሰፍራ አሰፍር።

ሀ. ንብረት መስብሰብ "የሥጋ ምኞት"

ለ. ንብረትን መጠቀም "የዓይን አምሮት"

ሐ. ማትረፍ "የኑሮ ትምክህት"

ለለዚህ የመጀመሪያዎቹ አዳምና ሔዋን ከሰደጣን ጋር በመተባበር በአመጽ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ አፈረሱ። ወዲያውኑ የማስተዋል ጥበብ አገኙ፤ ራቁታቸውንም መሆናቸውን ተገነዘቡ። ከቅዱስ አምላክ ፊት ለመሸሸግና እርቃናቸውን ለመሸፈን ቅጠል መልበስ ነበረባቸው (ዘፍጥረት 3:7) ጌታ እግዚአብሔር ግን የእንሰሳ ቆዳ አለበሳቸው።

እግዚአብሔር እንደተናገረው በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ሞተ። ሥጋዊ ሕይወታቸውም የሞት ተገዢ ሆኑ። ከእግዚአብሔር ሐብረትና እንደነት ተቋረጡ፤ ወሳጅ እንደሌላቸው ልጆችም ሆኑ። አዳምና ሔዋን ከእግዚአብሔር ጋር ከነበራቸው ሐብረት ወደታች በመውረድ በሰደጣን ቁጥጥር ሥር ዋለ። ከፍተኛ ከሆነው የእግዚአብሔር ዓላማም ጥልቀት ወዳለው እስራት ወረዳ።

(9). መዝ 8:4-9 እና ዕብ 2:8 ላይ የተጻፈውን ካነበብክ በኋላ ከዚህ ከተሰጡት መግለጫዎች እውነት የሆነውን መግለጫ ፈጽሎ በመክ በብ አመልክት።

ሀ. እግዚአብሔር ለሰው የነበረው ዓላማ ሁሉንም ነገር እንዲገባ ነበር።

ለ. እሁን የሁሉም ነገሮች ገዢ ሰው ነው።

ሐ. ዛሬ ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔርን ዓላማ በመፈጸም ላይ ናቸው።

በውድቀት ተካፋይ የሆኑትን ሁሉ እግዚአብሔር ፈረደዋቸው። ከእንሰሳት ሁሉ በላይ እባቡ ተፈረደበት (ዘፍጥረት 3:14)። በእባብና በሰው መካከል ጥላቻ

እንዲኖር ተደርገው ወንዶችና ሴቶች የመከራና የስቃይ እንዲሁም የሞት ተገዢ ሆኑ። ታሪኩ የሚደመደመው የሕይወትን ዛፍ ፍሬ በልተው በኃጢአተኝነታቸው ለዘላለም እንዳይቀጥሉ ከኤደን ገነት በመባረራቸው ነው (ዘፍ 3:22-24)።

እግዚአብሔር የምርጫ ነፃነት ለሰዎች በሰጠ ጊዜ እያንዳንዱ ሰው ከመልካሙ ይልቅ ወደ ክፉው የማዘንበል ችግር ውስጥ ሊወድቅ እንደሚችል እግዚአብሔር ያውቅ ነበር። ደብንን ቢያውቅም እንኳ የመረጠው ያንን መንገድ ነበር። በኃጢአት ውጤት የተሞላውን ዓለም በማየት አንዳንድ ሰዎች የእግዚአብሔር ዓላማ የተጨናገፈ እየመሰላቸው ይገረማሉ። የእግዚአብሔር እቅድ ግን እይለወጥም (ኢሳ 46:10)። በሰው አለመታዘዝ ምክንያት ከመጣው ውድቀት በላይ የእግዚአብሔር ድንት የማይበልጥ በሆነ ኖሮ ዓለምን ፈጽሞ ባልፈጠረም ነበር። እንዳንዶች የእርሱን አርነት ሆነ ብለው እንደማይቀበሉ እግዚአብሔር ተመልክቶአል። የእርሱን ድንት ለሚቀበሉ ግን ወደፊቱ እንዴት እስደላች እንደሚሆን ይህ እውነት ያረጋግጥልናል።

በሴቲቱ ዘር በኩል የመጨረሻ ድል እንደሚኖር እግዚአብሔር በዘፍ 3:15 ላይ ተሰፋ ሲሰጥ "በእንተና በሴቲቱ በዘርዘርና በዘረ መካከል፣ ጣላትንት እደርጋለሁ፣ እርሱ ራሱን ይቀጠቅጣል፤ አንተም ተረከብን ትቀጠቅጣለህ" ይላል። ይህ ስውን ለማዳን ወደ ዓለም ስለሚመጣው ክርስቶስ የተነገረ ትንቢት ነበር። ድል የነሳ ክርስቲያን አንድ ቀን የሕይወትን ዛፍ ፍሬ እንደሚበላ በራዕ 2:7 ላይ ሲገልጽ "ድል ለሚነሳ በእግዚአብሔር ገነት ካለው ከሕይወት ዛፍ ፍሬ እንዲበላ እደርገዋለሁ" ይላል። ይህ የሰይጣንን ምክር ትተው ለእግዚአብሔር ለመኖር ለመረጡ ሰዎች ደስ የሚያለኝ ተሰፋ ነው።

የእግዚአብሔር የጥበብና የዕውቀቱ ባለጣንነት እንዴት ጥልቅ ነው! የእርሱን መንገዶች ማን ሊረዳቸው ይችላል? (ሮሜ 11: 33)። የእግዚአብሔር ዓላማ ያሸንፋል እንጂ እድሸንፋም። እንደ ቀን ሊቆጠሩ የማይችሉ ከሕዝብ ከነገድ ከወገንም ከቋንቋም ሁሉ የድንትን መገመር በአንድ ላይ ይዘምራሉ (ራዕ 7:9-12)። የእውነተኛው አምላክ ዘላለማዊ ዓላማም ይፈጸማል።

(10). የአዳምና የሔዋንን አለመታዘዝ ውጤት የሚገልጸውን ፈደሉን በመክ በብ እመልክት።

- ሀ. አዳምና ሔዋን ከእግዚአብሔር ጋር የቅርብ ሕብረታቸውን ቀጠሉ።
- ለ. ሰው የሞት ተገዢ ሆነ።
- ሐ. አዳምና ሔዋን ከኤደን ገነት ተባረሩ።
- መ. እግዚአብሔር ለሰው ያቀደው ዓላማ ተጨናገፈ።
- ሠ. አዳምና ሔዋን ከሕይወት ዛፍ እንዲበሉ እልተፈቀደላቸውም።

የሰው ዘር መብዛትና ጥፋት

(ቃየል፣ አቤልና ሴት)

ዓላማ 6 በቃየል፣ አቤልና በሴት ሕይወት የሚታየውን መንፈሳዊ ትምህርት ለመግለጽ።

አዳምና ሔዋን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደምንመለከተው ቃየል፣ አቤልና ሴት በመባል የሚታወቁ ሦስት ልጆች ነበሩባቸው። በዘፍጥረት ላይ የተጻፈው የቃየልና የአቤል ታሪክ በተለይ የሚያሳየው ከአዳምና ሔዋን ኃጢአት ቀጥሎ ያለውን የሰውን ሁኔታ ነው። ቃየልና አቤል ሁለቱም መስዋዕት በማቅረብ እግዚአብሔርን ያመልኩ ነበር። አቤል ያቀረበው የእንስሳ መስዋዕት ተቀባይነት ሲያገኝ፣ ቃየል ያቀረበው መስዋዕት ግን ተቀባይነት አላገኘም።

የቃየልና የአቤል መስዋዕት ቀደም ሲል በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ያየነውን የወላጆቻቸውን የአዳምና የሔዋንን ልምምድ ያንፀባረቀ ነበር። አዳምና ሔዋን በገዛ ጥረታቸው በሰበሰቡት ቅጣል እራቄትነታቸውን (ኃጢአታቸውን) ለመሸፈን እንደሞከሩት፣ ቃየልም እንደዚሁ በገዛ ጥረቱ ካፈራው ሰብል ለእግዚአብሔር መስዋዕት አቀረበ። እግዚአብሔር ግን አዳምና ሔዋንን የእንስሳት ቁርባት አለበሳቸው፤ አቤልም ከእንስሳ ወስዶ መስዋዕት አቀረበ። እነዚህ ታሪኮች አስረላጊ የሆኑ መመሪያዎችን ይሰጣሉ። ኃጢአትን ለመሸፈን ሞት የግድ ያስፈልጋል። ስለዚህም ኃጢአተኛው ወይም ስለ ኃጢአተኛው የሚሞት መኖር አለበት።

ከአዳምና ከቃየል ቀጥሎ እግዚአብሔር ወደፊት የሚያመስክተው ወደ ኢየሱስ ክርስቶስ መስቀል ነው። የሰውን የኃጢአት ቅጣት ለመክፈል ተስፋ የተሰጠው አዳኝ መሞት እንዳለበት እግዚአብሔር ግልጽ አድርጎ ተናግሯል። በብሉይ ኪዳን እያንዳንዱ የእንስሳ መስዋዕት ስለ እውነተኛ የእግዚአብሔር በግ ስለ ኢየሱስ የሚያመለክት ነበር (ዮሐ 1:29)። መስዋዕቶቹም የሚያሳዩት ኃጢአትን ለማስወገድ እያሱስ የሚቀበለውን የሞት ስቃይ ነበር።

የቃየልና የአቤል ሁኔታ በሁለት ወገን የሚከፈሉ ለዎችን እመለከት የሚወክሉ ናቸው። እንደኛው ወገን አዳኝ እንደማያስፈልጋቸው የሚያስቡ ሲሆን፣ የራሳቸው መልካምነት ብቃት እንዳለው የሚሰማቸው ናቸው፤ ሌላው ወገን እግዚአብሔር ለኃጢአታቸው ያቀረበውን መስዋዕት ካልተቀበለና ለድንታቸው በእርሱ ካልታመኑ በስተቀር እንደሚጠፉ የሚያውቁ ናቸው።

(11). እግዚአብሔር የአቤልን መስዋዕት ተቀብሎ የቃየልን ግን አልተቀበለም። ይህ የሚያስተምረውን ወይም የሚሰጠውን መንፈሳዊ መመሪያ በማስታወሻ ደብተርህ ላይ በራስህ ቃላት ጻፍ።

እግዚአብሔር ለቃየል ኃጢአት በደጁ እያደባ ሊነግሥበት መሆኑን እየነገረው፤ ያሳየው ዝንባሌ ግን ሆነ ብሎ ያለመታዘዝ ነበር (ዘፍ. 4:7)። ከዚያም ወንድሙን አቤልን ገደለ (ዘፍ. 4:8)፤ ከእግዚአብሔር ፈትም እንዲሰወር፤ ከዚያች ምድር ተባረረ (ዘፍ. 4:14)።

በዘፍ. 4:17-24 ላይ የተጻፈው የቃየልንና የዘርቹን ታሪክ ይነግረናል። ከተማን መመሥረት ጀመሩ፤ ልዩ ልዩ ነገሮችን መሥራትና ከብት ማርባትም ጀመሩ። ይህም የሥልጣኔ መጀመሪያ ነበረ። በዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል የተጠቀሱት ድርጊቶችና እንቅስቃሴዎች ረዘም ያለ ጊዜ የወሰዱ ነበሩ። እያደገ የመጣው ስልጣኔም ከንቱ በሆኑ ነገሮች እንዲተማመኑ አድርጓቸው ነበር። ይህንንም ከቃየል ዘር አንዱ ከሆነው ላሜሕ ከተባለው ሰው የተዕቢት ንግግር ማየት እንችላለን (ዘፍ. 4:23-24)።

ቃየልና ዘር ሥልጣኔያቸውን እያጠናከሩ በመሄድ ላይ እንዳሉ አዳምና ሔዋን ሌላ ልጅ ወለዱ። በዘፍ. 4:25 ላይ የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን ሂዋንም ቃየል በገደለው ሀክሌል ምትክ እግዚአብሔር ወንድ ልጅ ሰጠች በማለት “ሴት” የሚል ስም አወጣችለት። አቤል የእግዚአብሔር ሰው ነበር፤ አቤል ቢኖር ኖሮ ከእርሱ ዘር ውስጥ እንዱ እግዚአብሔር ተሰፋ የሰጠው አዳኝ ሊሆን ይቻላል ነበር። እርሱ ግን በቃየል ተገደለ። የእርሱ መገደል ሰደጣን ይህ የእግዚአብሔር ተሰፋ እንዳይፈጸም ያደረገው መከራ ነበር። አሁን እግዚአብሔር የተሰፋውን ቃል ለመፈጸም ለአዳምና ሔዋን ሌላ ልጅ ማለትም ሴትን ሰጣቸው። ስለሆነም በሴት ሕይወት ዘመን ነበር ሰዎች የእግዚአብሔርን ቅዱስ ስም መጥራትና ማምሰክ የጀመሩት (ዘፍ. 4:26)።

የእግዚአብሔር የድንት እቅድ ተፈጻሚነት እንዲያገኝ አዳኙ የሚመጣበት ዘር መኖር ነበረበት፤ ለዚህም እግዚአብሔር ሰው እንዲሆን ያስፈልግ ነበር። ምክንያቱም በእርሱና በሰው መካከል የተቋረጠውን ሕብረት እንደገና ለማዘጀት የራሱን ሕይወት ዋጋ አድርጎ ሊያቀርብ የሚችለው በዚህ መንገድ ነበረ።

ሴት ለዚህ ዘር ግንድ ማለትም የሚመጣው አዳኝ ዘር ራስ ያሆን ዘንድ የተገነባው ሆነ። የዘር ግንዱን ከሴት ወደ ክርስቶስ እንዴት እንደሚሄድ መከተል እንችላለን።

(12). ከሰው ጋር የተቋረጠውን ግንኙነት በመመለስ ረገድ በእግዚአብሔር እቅድ ውስጥ የሴት አስፈላጊነት ሀ. ሴት ሞትን ባለመቅመብ ነው።
ለ. ክርስቶስ የመጣበት የዘር ግንድ መነሻ በመሆኑ ነው።
ሐ. ሴት የሰውን የኃጢአት ዋጋ መክፈል ስለ ቻለ ነው።

(13). በዘፍ. 5 እና በሉቃ 3:36-38 ባሉት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በኢየሱስ የዘር ሐረግ ውስጥ አሥራ አንድ ሰዎች ተጠቅሰዋል። ከአዳም እስከ ሴም ያሉትን በመቁጠር የእነዚህን ሰዎች ስም በቅድም ተከተል በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አስፍር።

የጥፋት ውሃ

ዓላማ 7 የጥፋት ውሃን በተመለከተ የሚያስተላልፈውን እውነት ለመረዳት

በኢየሱስ የዘር ሐረግ ውስጥ የሔኖክን ስም እናገኛለን። የዚህን ስው ሕይወት በዘፍ. 5:21-24 የተጻፈው ቃል እንዴት እንደሚገልጸው ካነቡበክ በኋላ በዕብ 11:5-6 ከተጻፈው መግለጫ ጋር አስተያይ። ሔኖክ ሞትን አልቀመሰም፤ የእግዚአብሔርን መንገድ በመከተል ኖረ፤ በኋላም እግዚአብሔር ስለ ወሰደው እልተገኘም።

የሔኖክ የልጅ ልጅ ላሜህ ይባል ነበር፤ የላሜህ ልጅ ኖህ ነበር። በኖህ ዘመን በምድር ላይ ክፋትና አመጽ እየበዛ ሄደ። እግዚአብሔርም በምድር ላይ ያሉ ሰዎች ሁሉ ምን ያህል አመጸኞች እንደሆኑና አሳዛኞቹም ዘወትር ክፋት ብቻ እንደሆነ ተመለከተ። ኖህ ግን የእግዚአብሔርን መንገድ ይከተል ነበር። እግዚአብሔር 120 ዓመታት ያህል በኖህ በኩል የጥፋት ውሃ በመላክ ዓለምን እንደሚያጠፋ አስጠነቀቀ፤ ስሟ ግን አላገኘም። አሁንም በእግዚአብሔር መንገድ ከእግዚአብሔር ጋር ያለውን ግንኙነት ጠብቆ የኖረ ኖህ ብቻ ነበር።

መርከብ እንዲሰራ እግዚአብሔር ኖህን አዘዘው፤ ኖህም በመታዘዝ እግዚአብሔር በሰጠው መመሪያ መሠረት መርከብ መሥራት ጀመረ ይህንም በማድረግ በእግዚአብሔር ቃል ያለውን እምነት ተግባር ላይ አዋለ። በዕብ 11:7 የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን ገና ስለማይታየው ነገር እግዚአብሔር አስጠነቅቆት በነበረ ጊዜ ኖህ እግዚአብሔርን በመፍራት ቤተሰቡን ለማዳን መርከብን የሰራው በእምነት ነበር።

ኖህና ሚስቱ፤ ሦስቱ ልጆቹና ሚስቶቻቸው፤ ሥጋን ከለበሱ ሕያዋን ፍጥረታት ከየዓይነቱ፤ ከልዩ ልዩ ወፎች፤ ከልዩ ልዩ ተንተሳታሽ ፍጥረታት ሁለት ሁለት እየሆኑ እግዚአብሔር እንዳዘዘው ወደ መርከቡ ገቡ። ከዚያም በኋላ እግዚአብሔር የጥፋትን ውሃ ላከ፤ ዓለም በእግዚአብሔር ተፈረደባት፤ ኃጢአተኛው የሰው ዘር ጠፋ፤ ኖህና ቤተሰቡ እንዲሁም ወደ መርከቡ የገቡት ፍጥረታት ለአንድ ዓመት ያህል በመርከቡ ውስጥ መቆየት ነበረባቸው፤ ከሞት የተረፉት ኖህና ከእርሱ ጋር በመርከቡ ውስጥ የነበሩት ብቻ ነበሩ፤ በኋላም ውሃው እየገደለ ሲሄድ አዳስ ጅማራ ዘነ።

(14). ስለ ጥፋት ውሃ የሚናገረውን ከዘፍ. 7:6-8 ካነቡበክ በኋላ እውነተኛ የሆነውን መግለጫ ፈደለን በመክብብ አመልክት።

በሚዲተራንያን ባዘር ዳርቻ ከሊዶን እስከ ጋዛ እስከሚገኘው ጊራር ድረስ ሰፈረ። ከነዓናውያን የካም ልጆች በሆኑም እንኳን ከሴም ልጆች ቋንቋ ጋር የሚመሳሰል ቋንቋ ይናገሩ ነበር።

የሴም ልጆች ከፋርስ ባዘረ ሰላጤ በስተ ሰሜን ባለው ቦታ ሠፈሩ (ቁ. 21-31)። ሲማውያን ወይም የሴም ዘር ተብለው ይታወቁ ነበር። ኤላም፣ አሦርና አራም የተባሉት ቦታዎች ከሲማውያን ጋር የሚገናኙ ናቸው።

(16). ዓለምን በጥፋት ውሃ ለማጥፋት እግዚአብሔር የፈረደበት ሞንጎ ምክንያት ምን ነበር?

(17). የኖህ ዘርን አሠፋፈር የሚያሳየውን ካርታና ገለጻውን በሚገባ ተመልከት። ከዚያም እያንዳንዱን የኖህ ልጅ ከቀረበት ቦታዎችና በዝቦች ጋር አዛምድ። ከሦስቱ ልጆቹ የመረጥከውን፣ ቁጥሩን በመጻፍ አመልክት። 1) ሴም 2)የካም ልጆች 3) ያፌት

___ ሀ. አካድ	___ ሰ. ነጋዌ	___ ጊ. ኤላማውያን
___ ለ. አፍሪካ	___ ሸ. ሲናር	___ ኒ. ኢትዮጵያን
___ ሐ. አራዋ	___ ቀ. ስፔይን	___ ሃ. ሊቢያ
___ መ. አሦር	___ በ. አሦራውያን	___ ኪ. ሚዶናውያን
___ ሠ. ጥቁር ባህር	___ ተ. ሴልቶች	___ ኸ. ፍልስጤማውያን
___ ረ. ካስፒያን ባህር	___ ቸ. ከስዳውያን	___ ወ. ስኪትያውያን

አብርሃምና ዘሩ

ዓላማ 9 በብሉይ ኪዳን ጥናት ውስጥ አብርሃም ከሌሎች በተለየ መንገድ አስፈላጊ የሆነበትን ምክንያት ለመግለጽ።

በዘፍ 11:10-32 ላይ ከሴም ጀምሮ እስከ ታራ የሚወርድ የአሦር ትውልድ ታሪክ እናገኛለን። ታራ የዑርን ከተማ ትቶ በካራን ከነቤተሰቡ የሰፈረ ሰው ሲሆን አብርሃም የዚህ ቤተሰብ አባል ነበር። አብርሃም በመዝሙር 19 ላይ እንደተገለጠው በፍጥረት በኩል ስተሰጠው መገለጥ ተገቢ ምላሽ የሰጠ ሰው ምሳሌ ነው። እግዚአብሔር ለአብርሃም የገባውን ቃል ኪዳን በመጠበቅ ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው በእምነት መራው (ሮሜ 1:17)።

የአብርሃም ሥጋዊም ሆነ መንፈሳዊ ልጆች ሁለቱም፣ በቀረው የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ውስጥ ትኩረት የሚሰጥባቸውና ማዕከላዊ ስፍራ የያዙ ናቸው። እነርሱም የእግዚአብሔር ሕዝብ ተብለው ይጠራሉ።

(18). አብርሃም በብሉይ ኪዳን ጥናት ውስጥ ልዩ ቦታ አለው። ምክንያቱም በሩ ሀ. ቁጥራቸው በጣም ብዙ ስለሆነ ሐ. የእግዚአብሔር ሕዝብ ስለሆኑ ለ. ሲማውያን ተብለው ስለተጠሩ መ. መንሻቸው ከሴም ጋር የተያያዘ በመሆኑ

የሙከራ ፈተና

1. በዘፍጥረት የሰፈረው ታሪክ አስፈላጊ የሆነበት ምክንያት።
ሀ. እግዚአብሔር ዓለምን ካለምንም እንደፈጠረ ስለሚነግረን
ለ. ፍጥረታት የተፈጠሩበትን ዓመት ስለሚነግረን
ሐ. ኤደን ገነት የት እንደሆነ ስለሚነግረን

2. እግዚአብሔር ሰውን የፈለገው
ሀ. ከኃጢአት ነፃ እንዲሆን
ለ. በፍጥረቱ ላይ ሥልጣን እንዲኖረው
ሐ. መውደድ ስላለበት እግዚአብሔርን እንዲወድ

3. እውነተኛ የሆነውን መግለጫ ፈጽሎን በመከበብ አመልክት።
ሀ. የሰው በኃጢአት መውደቅ የእግዚአብሔርን እቅዶች አጨናገፈ።
ለ. ሰይጣን ለሔዋን እውነቱን ነገራት።
ሐ. በውድቀት ምክንያት የተጎዱት አዳምና ሔዋን ብቻ ነበሩ።
መ. ራቂትነታቸው ይሸፈን ዘንድ እንሰላ መምት ነበረበት።

4. ቃየልና አቤል ላቀረቡት መስዋዕት እግዚአብሔር የሰጠው ምላሽ የሚሰጠው መንፈሳዊ ትምህርት

ሀ. እግዚአብሔር የኃጢአት መስዋዕት እንደማይጠይቅ ነው።
ለ. ኃጢአት የሚሸፈንበት ምንም መንገድ እንደሌለ ነው።
ሐ. ሰው በራሱ ጥረት ኃጢአትን መሸፈን እንደማይችል ነው።

5. ስለውድቀት ትክክለኛ መግለጫ የሆነውን ፈጽሎን በመከበብ አመልክት።

ሀ. አዳምና ሔዋን ከእንስሳት የተለዩ ሆነው ነበር የተፈጠሩት። ኃጢአት ያደረጉት በእንስሳቱ ላይ ሥልጣን እንዲኖራቸው ስለፈለጉ ነበር። በዚህም ምክንያት የኤደን ገነትን መልቀቅ ነበረባቸው።
ለ. ሰይጣን እግዚአብሔርን እንዳይታዘዙ ያቀረበውን ሃሳብ አዳምና ሔዋን ተቀበሉ፤ የእርሱን ሃሳብ በመከተልም እግዚአብሔር የሰጣቸውን ልዩ ትእዛዝ በመጣስ የራሳቸውን ፈቃድ ተለማመዱ።
ሐ. አዳምና ሔዋን በመጀመሪያ ከእግዚአብሔር ጋር ባላቸው ውብረት ይደሰቱ ነበር። በኋላ ግን በእርሱ ፊት ጊዜ ከማጥፋት ያልቅ በገነት ውስጥ ያሉትን አትክልቶች መንከባከብ መረጡ።

6. ኖን ከጥፋት ውኃ የዳነው
ሀ. በእግዚአብሔር ቃል እምነት ስለነበረው ነው።

ለ. የጸድቅ ሰው ልጅ ስለነበረ ነው።
 ሐ. በርከት ያሉ መንፈሳዊ ልጆች ስለነበሩት ነው።

7. የሴም ልጆች የሠራራበት ሥፍራ

ሀ. በጥቁርና በካስፒያን ባህር አካባቢ ነው።

ለ. በሰሜን አፍሪካ ነው።

ሐ. ከፍርስ ባህር ሰላጤ በስተሰሜን ነው።

8. ከዚህ በታች የተሰጡትን መግለጫዎች ከ1 ጀምሮ ቁጥር በመስጠት በቅደም ተከተል አስቀምጣቸው።

___ሀ. ጥን የእግዚአብሔርን ቃል በማመን መርከብ ሠራ።

___ለ. አዳምና ሔዋን የሰይጣንን ምክር ሰሙ።

___ሐ. አቤል በቃየል በወንድሙ ተገደለ።

___መ. እግዚአብሔር ሰማይና ምድርን ፈጠረ።

___ሠ. አብርሃም ተወለደ።

___ረ. በኃጢአተኛ ሰው ላይ ለመፍረድ የጥፋትን ውሃ ላከ።

___ሰ. ሰው በፍጥረት ላይ ገዢ እንዲሆን ሥልጣንና ኃላፊነት እግዚአብሔር ሰጠው።

___ሸ. ቀስተ ዳመናን እንደምልክት በማድረግ እግዚአብሔር ከሰው ጋር ቃል ኪዳን አደረገ።

___ቀ. አዳምና ሔዋን ከኤደን ጉት መባረር ነበረባቸው።

9. ፊደሉን በመክብብ እውነት የሆነውን መግለጫ አመልክት።

ሀ. አብርሃም የታራ ልጅ ነበረ።

ለ. ያራት የአብርሃም ዘር አባት ነበረ።

ሐ. አማኞች ባሬ የእግዚአብሔር ሕዝብ ናቸው።

የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄ መልሶች

10. ለ. ሰው የሞት ተገዢ ሆነ።

ሐ. አዳምና ሔዋን ከኤደን ጉት ተባረሩ።

ሠ. አዳምና ሔዋን ከሕይወት ባፍ እንዲበሉ አልተፈቀደላቸውም።

1. ሀ. 3) ዓለም

ሠ. 1) ቤተሰብ

ለ. 5) የሰው ዘር

ረ. 4) ሥልጣኔ

ሐ. 6) ኃጢአት

ሰ. 2) የዓለም ሕዝብ

መ. 7) ደህንነት (በፍ 3:15 ስለ እ.የሱስ ክርስቶስ የተነገረ ትንቢት)

11. ኃጢአት ሊሸፈን የሚችልበት ብቸኛው መንገድ በሞት እንደሆነ ያስተምረናል። የሰው መልካም ጥረቶች ተቀባይነት አይኖራቸውም። (መልስ) ከዚህ ጋር ተመሳሳይ መሆን አለበት።

2. ሀ. ሐሰት

ለ. እውነት

ሐ. እውነት

12. ለ. ክርስቶስ የመጣበት የዘር ግንድ መነሻ በመሆኑ ነው።

3. ለ

13. 1. አዳም

6. ያራድ

11. ሴም

2. ሴት

7. ሔኖክ

3. ሄኖስ

8. ማቲሳላ

4. ታደን

9. ሳሜኤል

5. መሳልኤል

10. ጥህ

4. ሀ. እውነት

ለ. ሐሰት

ሐ. እውነት

14. ሀ. እውነት

ለ. ሐሰት

ሐ. እውነት

5. እግዚአብሔር ለሰው የነበረው ሁለት ጥና ጥና ዓላማዎች።

ሀ. ሰው በፍጥረት ላይ ገዢ እንዲሆን

ለ. ሰው ከእግዚአብሔር ጋር ሕብረት እንዲኖረው (መልስ) ከዚህ ጋር ተመሳሳይ መሆን አለበት)

15. ሀ. እግዚአብሔር ዳግመኛ የሰው ልጅ በውሃ እንደማያጠፋ ተስፋ ሰጠ።
 ለ. ለዚህም ምልክቱ ቀስተ ደመና ነበር።

6. ሀ. መልካሙንና ክፉውን የሚያስታውቀው ዛፍ፤
ለ. ፍሬውን እትብሉ አላቸው።

16. እግዚአብሔር በዓለም የፈረደው ከእርሱ ጋር ሰው ያለውን ግንኙነት ለማደስ እንዲችል ነው።

7. ሀ) 2   ለ) 1   ሐ) 6   መ) 3   ሠ) 4   ረ) 5

17. ሀ. የካም ልጆች	ስ. የካም ልጆች	ኀ. ሌም
ለ. የካም ልጆች	ሸ. የካም ልጆች	ነ. የካም ልጆች
ሐ. ሴም	ቀ. ያፌት	ኘ. የካም ልጆች
መ. ሴም	በ. የካም ልጆች	ከ. ያፌት
ሠ. ያፌት	ተ. ያፌት	ሽ. የካም ልጆች
ረ. ያፌት	ቸ. ሴም	ወ. ያፌት

8. ሀ. ፍሬው ለመብላት እንዴት ያምራል!

ለ. ዛፍ ሲያዩት እንዴት ያስገመጃል!

ሐ. አለተዋይ መሆን እንዴት ደስ የሚያሰኝ ይሆን? (መልስህ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ መሆን አለበት)።

18. ሐ) የእግዚአብሔር ሕዝብ ስለሆኑ

9. ሀ. እውነት   ለ. ሐሰት   ሐ. ሐሰት

3

ትምህርት

የተመረጠው ሕዝብ ታሪክ

ባለፈው ክፍለ ትምህርት የፍጥረትን ጀማሪ ታሪክ በአጭሩ በመዳሰስ፤ በእግዚአብሔር እምሳል የተፈጠረ ሰው በኃጢአት ስለ መውደቁ፤ ስለ ጥፋት ውኃና እግዚአብሔር አንድ ህዝብ በማስነሳት ዓላማውን ይፈጽምበት ዘንድ ስለ ጠራው ሰው ስለ አብርሃም ታሪክ ተመልክተናል። በዚህ ክፍለ ጊዜ ደግሞ እግዚአብሔር ዓላማውን እግዑ ያደርስ ዘንድ ለእርሱ የመረጠውን ሕዝብ በመንከባከብና ነፃ ዘማውጣት ታላቅ ኃይሉን እንዴት እንዳሳየ እንመለከታለን።

የእግዚአብሔር ሕዝብ አመጣጡ ከእሥራ ሁለቱ የያዕቆብ ልጆች ሲሆን ያዕቆብ የአብርሃም የልጅ ልጅ ነበረ። እግዚአብሔር እስራኤላውያንን የመረጠው በዓለም ላይ ያለውን ዕቅዱን ተፈጻሚ ለማድረግ በመሣረያነት እንዲያገለግሉት ነበር። የእግዚአብሔር ምርጫ ሦስት አስፈላጊ ነገሮችን ለማከናወን ነበር።

በመጀመርያ በዓለም ላይ ጨለማ እየተነሰራፋ ቢሔድም እንኳን እውነተኛውን እምሳክ እግዚአብሔርን ማምለክ ምን ሊመስል እንደሚገባ ይታወቅ ዘንድ ነው።

በሁለተኛ ደረጃ ቅዱስ ቃሉ ማለት ቅዱሳት መጻሕፍት እንዲጻፉና ተጠብቀው ለትውልዶች እንዲተላለፉ።

በመጨረሻ ተስፋ የተሰጠው መኃኒት ኢየሱስ ክርስቶስ የመምጫው የዘር ሐረግ ሳይቋረጥ እንዲቀጥል ለማድረግ እግዚአብሔር የራሱን ሕዝብ በመምረጥ፤ በመንከባከብና በማዳን ታላቅ ኃይሉን እንዴት እንዳሳየ የሚያስረዳ ነው።

የክፍለ ትምህርቱ አከፋፈል

- ተስፋ ተስጠ
- አብርሃም ታዘዘ
- ሕዝብ ተወሰደ

የክፍለ ትምህርቱ ዓላማዎች

ይዘን ክፍለ ትምህርት ስትጨርስ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ማድረግ መቻል አለብህ።

- የአብርሃምን ልምምዶች ሕይወቱንና እምነቱን ከአስራኤል ሕዝብ ጋር እንዴት እንደሚገናኝ መግለጽ።
- የአስራኤልን የባርነት ነገርና ነፃ የመውጣታቸውን ድርጊቶች አስረዳጊነት መግለጽ።
- ሕዝቡ በመከራና በስቃይ እንዲያልፍ እግዚአብሔር የሚፈትድበትን ዓላማ መግለጽ።

የክፍለ ትምህርቱ መመሪያዎች

1. በትምህርቱ ውስጥ የተሰጠውን መምሪያ በመከተል ዘፍ 11-14 ከመጽሐፍ ቅዱስ አንብብ።
2. የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄዎችን ከመሰብከ በኋላ በመጽሐፉ ላይ ከተሰጡት መልሶች ጋር አስተያይ። ስለ አብርሃም ሕይወት የተሰጠውን ትምህርት ልዩ ትኩረት በመስጠት ክፍለ ትምህርቱን ካጠናቀቅህ በኋላ የመከራ ፈተናውን ውሰድ። ከዚያም በመጽሐፉ በስተመጨረሻ ከተሰጡት መልሶች ጋር በማስተያየት መልሶችህን አርም።

የትምህርቱ ዘርዘር

ተስፋ ተስጠ

የዘመናት ጨለማ

ዘፍ 11:1-9 አንብብ

ዓላማ 1 በዘፍጥረት 11 ላይ የተገለጠው ሥልጣኔ፣ በሮሜ 1 ላይ የተሰጠውን ሞዴል እንዴት እንደሚያብራራ ለመግለጽ።

ከጥፋት ውሃ በኋላም ሰው በእግዚአብሔር ላይ ማመዕን አላቆመም። በዘፍጥረት 11 ላይ እንደምናነበው ሰዎች ከእግዚአብሔር በላይ ራሳቸውን ከፍ ከፍ ለማረጋገጥ ተነሱ፤ የዲያቢሉስም ስህተት እንዲሁ ዓይነት ነበር (ሉቃ 10:18፤ ዲሳ 14:12-14)። በእመዓቸው እግዚአብሔር ፈረደባቸው፣ ቋንቋቸውንም በማደበላሰቅ በምድር ላይ በተናቸው። በዘፍጥረት 11 ላይ የተጻፈው ታሪክ በሮሜ 1 ላይ የተጠቀሰውን እውነት ይመሰክራል። ሰዎች የእግዚአብሔርን እውነት ባልተቀበሉ መጠን በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ያሽቆላቁላሉ። በዓለም ላይ ለተነሱት ብዙ ሥልጣኔዎች ውድቀት ዋነኛው ምክንያት ሰዎች በእግዚአብሔር ላይ ያሳዩት አመገና የእርሱን እውነት አለመቀበል ነው።

(1). ሮሜ 1:19-29 ላይ የተጻፈውን ነፃብብህ ዙጻላ የሚከተሉትን ጥያቄዎች በማስታወሻ ደብተርህ ላይ መልስ።

ዐ. እግዚአብሔር በሰራቸው ነገሮች በኩል ሰለ እርሱ ምን ማጠቅ ይቻላል? (ቁ 20).

ለ. ሰዎች የእግዚአብሔርን እውነት አልቀበል የሚሉት እንዴት ነው? (ቁ21)

በመጀመሪያ ሰዎች የእግዚአብሔርን እውነት አይቀበሉም። ቀጥሎ እውነቱን አልቀበል ሲሉ ወደታች አምስት ደረጃዎችን ይመርዳሉ።

1. ባይ የሆነው አእምሮአቸው በጨለማ ይሞላል (ቁ 21)።
2. በሰው እጅ የተሰሩ ምስሎችን ወፎችንና እንስሳትን ያመልካሉ (ቁ 23)።
3. እግዚአብሔር እርዕሱን ለሞላበት ለነፃ ምኞታቸው ተገዢዎች እንዲሆኑ ይተብቃቸዋል (ቁ 24)።
4. እግዚአብሔር ለማይገባና አስነዋሪ ምኞት አሳልፎ ሰጣቸው (ቁ 26-27)።
5. እግዚአብሔርን ለማወቅ ባልፈለጉ መጠን ለማድረግ አእምሮ አሳልፎ ሰጣቸው (ቁ 28)

በዘፍጥረት 11 ላይ እና በዘፍጥረት 6 ላይ የተገለጸው የሕዝቡ እርዕሰነት የእግዚአብሔርን እውነት ላለመቀበል የሰው የምሮሜው ወጪት ነበር። በዘፍጥረት 11 የተጠቀሱት ሰዎች ከዚህ ዘር የተገኙ ናቸው። ስለ እግዚአብሔር በቂ እውቀት ነበራቸው።

(2). በዘፍጥረት 11 ላይ የተጠቀሰው በሮሜ 1 ላይ ለተሰጠው ምሳሌ የሚሆነው፡

- ሀ. ሰዎች እግዚአብሔርን ይከተሉ የነበረ የዘር አባት ስላልነበራቸው ነው።
- ለ. በአንድ ወቅት ያወቁትን እውነት አልቀበል በማለታቸው ነው።
- ሐ. እውነቱን ስላላወቁ ወይም ስላላስተዋሉ ነው።

የእግዚአብሔር ታማኝነት

ዘፍ 12:1-3 አንብብ

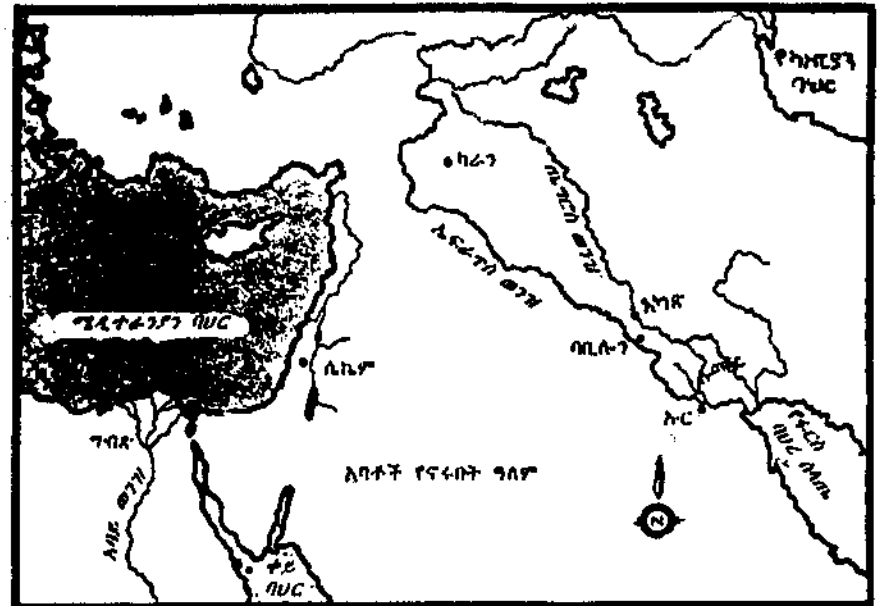
ዓላማ 2 እግዚአብሔር አብርሃምን እንደጠራውና የሰጠውን ተስፋዎች በመግለጽ፡

ከዘፍጥረት 12:50 ባለው ክፍል የተገለጠው ዘመን የአባቶች ዘመን ተብሎ ይጠራል። እነዚህም አባቶች ለእግዚአብሔር ሕዝብ በሥጋም በመንፈስም አባት ነበሩ። እነርሱም እብርሃም፣ ይስሐቅ፣ ያዕቆብና የሴፍ ናቸው። አብርሃም ይስሐቅን ሲወልድ፣ ይስሐቅ ደግሞ ያዕቆብን፣ ያዕቆብ የ12ቱ የእስራኤል ነገዶች አባቶች የሆኑትን ወለደ። ከእነርሱም የምንማረው ብዙ ቁም ነገር አለ።

እኛ እንደምናልቀበት ሁሉ የእነርሱም ዘዴወት በትግል የተሞላ ነበር። እግዚአብሔር ለሰማቸው መገለጥ፣ ለጠራቸው ጥረና ለሰጣቸው ምረት ተገቢውን ምላሽ ሰጥተዋል። የእነርሱን ዘዴወት ስናጠና እኛን ያበረታታናል። በድካማቸውና በሙድቀታቸው ሁሉ ልጣቸው በእግዚአብሔር ፍቅር የተጠመደ ነበር። እግዚአብሔርን የሰማቸውን ተስፋ በማመን፣ እርሱን ታዘዙ። በግላቸው እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር እንደነበረ ከመረዳታቸውም በላይ፣ ለለወደፊቱ ከእርሱ ብዙ ተስፋዎችን ተቀበሉ።

አብራም የኖረበት አገር

አብራም በኋላም አብርሃም የተባለና ከታራ ቤተሰብ የተገኘ ነበረ። የኖረበት ከተማ “ሁር” ትባላለች፤ የምትገኘውም ልምላሜ በሞላበትና የኢፍራጥስና የጤግሮስ መንዞች በሚፈሰቡት በባቢሎን ግዛት ነው። ባቢሎን እጅግ ልምላሜ የነበራት አገር ናት። የሁር ከተማ የንግድ፣ የኢንዱስትሪ፣ የሕግና የሃይማኖት መኖከሪያ በመሆኗ ደመቅ ያለች ከተማ ነበረች። ከተማይቱ በ60 ሄክታር መሬት ላይ የተካለለች ስትሆን በወቅቱ ወደ ሃያ አራት ሺህ ሕዝብ ይኖርባት ነበር። የከተማይቱ የጣዖት አምልኮ ምስልም የ21 ሜትር ከፍታ የነበረው የድንጋይ ቅርጽ ነበር። አብርሃም በሴም በኩል የተገኘ የኖነ ልጅ ነበር (ዘፍ 11:20-26)። ይሁን እንጂ አባቱ ታራ ከእግዚአብሔር ዕውቀት የራቀና ጣዖት አምላክ ነበር (ኢ.ያሱ 24:2-3)።

ይህ አካባቢ ከጥፋት ውሃ በኋላ በአንድ ወቅት ከሲማውያን ዘር ባልሆኑት ሱሜርያውያን ሥር ይተይደር ነበር። በኋላም ሱሜርያውያን፣ ከሴም ዝር በሆኑት በአካድያውያን ተሸነፉ፤ በዚህ አካባቢ የነበረው ባህል ከአብርሃም ዘመን 1000 ዓመታት በፊት ጀምሮ የነበረና የዳበረ ነበር። እነዚህን ቦታዎች በክርታው ላይ ተመልክታቸው።

(3). አብርሃም ስለኖረበት አካባቢ ትክክለኛ የሆነውን በመምረጥ ፈይሉን አክብቡ።

ሀ. ኡር በካሳርያን ባሕር አጠገብ ትገኛለች

ለ. ሱሜርያውያን የኖህ ልጅ የሆነው የሴም ዝርያዎች ናቸው።

ሐ. አካድ ከሱሜር በስተሰሜን ይገኛል።

መ. ከሱሜርያውያን በኋላ እካባቢውን ይገዙ የነበሩት እካድያውያን ናቸው።

የእግዚአብሔር ጥሪና ተስፋ

ዘመኑ ሰዎች ጣዖትን የሚያመልኩበት የጨለማ ጊዜ ቢሆንም እንኳ እግዚአብሔር ታማኝ በመሆኑ ከሰው ጋር ግንኙነት ማድረጉን እስቃረጠም። በአብርሃም ልብ ውስጥ ስለ እውነት ያገኘው ምስክርነት መኖሩ እርግጥ ነው። ምናልባትም እግዚአብሔርን እንዲፈልግ ያነሳሳው ይህ ምስክርነት የተገኘው በመዝ. 19 እንደተገለፀው የመጀመሪያዎቹ የእግዚአብሔር ምስክሮች ከሆኑት ዘፍጥረታት ሳይሆን አይቀርም።

በእርግጠኝነት የምናውቀው ግን ቤተሰቡ ከፀ-ር ወደ ካራን ከመምጣታቸው በፊት እንኳ የእግዚአብሔር ጥሪ ወደ አብርሃም የመጣ መሆኑን ነው (የሐዋ. 7:2)።

እግዚአብሔር አብራምን እንዲህ አለው፡ “እገርህን ወጥንህንና የአባትህን ቤት ትተህ እኔ ወደማሳደሳ ምድር ሂድ። ታላቅ ሕዝብ አደርግለሁ፤ ደግሞም እባርክሃለሁ፤ ሰምህን ገናና አደርገዋለሁ፤ ለሌሎች በረከት ትሆናለሁ። የሚባርኩህን እባርካለሁ፤ የሚረግመህን እርግማለሁ፤ በምድር የሚኖሩ ሕዝቦች፣ በአንተ አማካይነት ይባረካሉ።” (ዘፍ. 12:1-3)።

ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው የአብርሃም ሕይወት የእምነት ልምምድን የሚያሳይ ነው። የሚከተሉት ድርጊቶች የእንደን ሰው እምነት አስፈላጊነት የሚያሳዩ ናቸው። በመጀመሪያ እንደ ቤተሰብ ነበር፤ ከዚያም እንደ ነገድ ሆነ፤ ከዚያም እንደ ሕዝብ ሆነ፤ በመጨረሻም አብርሃም በእውነት እግዚአብሔርን አውቆ በመከተሉ በረከቱ ለዓለም ሁሉ ደረሰ።

(4). በዘፍ. 12:1-3 ያለውን ካንብብ በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አስፍር።

- ሀ. እግዚአብሔር አብርሃምን ምን እንዲተው ጠየቀው?
- ለ. እግዚአብሔር አብርሃምን ወዴት እንዲሄድ ነገረው?
- ሐ. እግዚአብሔር ለአብርሃም ምን እንደሚያደርግለት ተስፋ ሰጠው?

አብርሃም ታዘዘ

የአብራም ጉዞ

ዘፍ. 12:4-9 አንብብ

ዓላማ 3 ከፀ-ር እስከ ሴኬም የአብርሃምን ጉዞ ለመግለጽ

አብርሃም የእግዚአብሔር ጥሪ የመጣለት በፀ-ር ከተማ ሳለ ነበር። ጥሪውንም በመታዘዝ ከአባቱና ከዘመዶቹ ተለይቶ የኖረባትን ከተማ ትቶ ወዴት እንደሚሄድ ባያውቅም ካራን ወደ ተባለች ከተማ ተጓዘ። እግዚአብሔር ቃል ሰጥባለት በጉጉትና በናፍቆት እየተጠባበቀ ጉዞውን አመራ። ጽኑ መሰረት ያላትን እግዚአብሔር ያቀዳትንና የሰራትን ከተማ ለማግኘት ይጠበቅ ነበር (ዕብ 11:10)።

አብርሃም በመጀመሪያ 968 ኪሎ ሜትር ያህል ተጉዞ እንደ ፀ-ር ባለች ካራን በተባለች ከተማ ሰፈረ። የእግዚአብሔርን ፈቃድ ሙሉ በሙሉ ከመታዘዙ በፊት አባቱ ታራ እስኪሞት መቆየት ነበረበት። አባቱ ከሞተ

በኋላ ከካራን ተጉሥቶ 645 ኪሎ ሜትር በስተደቡብ ምዕራብ ተጉዞ ወደ ከነዓን በመሄድ ሴኬም ወደሚባል ምድር ደረሰ።

በዘፍ. 12:7-8 ላይ የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን እግዚአብሔር ለአብርሃም ተገለጠለትና ለዘርዘ የምሰጠው ምድር ደብ ነው ብሎ በነገረው ጊዜ ለተገለጠለት አምላክ በዚያ ቦታ መሠረያን ሠራ። በመጀመሪያ የአብርሃም ተግባር ለእውነተኛው የሰማይ አምላክ የሚገባውን አምልኮ ለማቅረብ በራሱ ያደረገው እንቅስቃሴ ሲሆን፣ ይህም ለእውነተኛው የሰማይ አምላክ ያደረገው አምልኮ ለጣዖት አምላኪ ኃረቤቶቹ መልካም ምስክርነት ሆነ። ከእግዚአብሔር ጋር በጣም ቅርበት ያለው ህይወት በመኖሩ ያልተለመደ ስም ተሰጠው።

(5). በኢሳ 41:8 በያዕ. 2:23 አብርሃም ምን ተብሎ ተጠራ?

- ሀ. የእግዚአብሔር ካህን ተባለ
- ለ. የእግዚአብሔር ነቢይ ተባለ
- ሐ. የእግዚአብሔር ወዳጅ ተባለ

(6). የአብርሃምን ጉዞ በትክክል የሚገልጸውን በመምረጥ ፊደሉን ክብብ።

- ሀ. አብርሃም የፀ-ር ከተማን ትቶ ወደ ካራን ከተማ ሄደ። ከዚያም በመጨረሻ ወደ ከነዓን ምድር ተጉዞ በሴኬም መሠረያ ሰራ።
- ለ. አብርሃም ከሴኬም ተነስቶ ወደ ከነዓን በመጓዝ ወደ ፀ-ር ከተማ መጣ።
- ሐ. አብርሃም እድሜ ልኩን የኖረው በፀ-ር ከተማ ነበር።

የአብርሃም ፈተናዎች

ዓላማ 4 አብርሃም በገጠሙት ችግሮች ውስጥ ምን ዓይነት የእምነት መፈተን እንደደረሰበት ለመግለፅ።

የመጀመርያዎቹ አምስት ፈተናዎች

ዘፍ. 12:1-16:16 አንብብ

ስለ አብርሃም ምድራዊ ጉዞና ስለተጓዘባቸው ስፍራዎች ከማጥናት ይልቅ ስለ መንፈሳዊ ጉዞው መረዳት ለእኛ በደብዳቤ አስፈላጊ ነው። በነሀ 9:7-8 የአብርሃምን መንፈሳዊ ጉዞ ለመግለጽ የተጻፈው የትንቢት ቃል እንዲህ የሚል ነው።

“እብራምን የመረጥኸውና ከከለዳውያን ቡር አውጥተህ አብርሃም የሚል ስም የሰጠኸው እንተ እግዚአብሔር አምላክ ነው። ልቡ ለእንተ የታመነ ሆኖ ለሰገኘኸውም . . . ከእርሱ ጋር ቃል ኪዳን ገባህ፤ ጻድቅ ስለሆንንም የሰጠኸውን ተስፋ ጠበቅህ።”

የዚህን የትንቢት ቃል ወስደን የአብርሃም ልምምድ አድርገን ብንጠቀምበት አራት ዋና ዋና ድርጊቶችን እንደሚገልጽ እንረዳለን።

- እግዚአብሔር አብራምን መረጠው ምዕራፍ 12።
- እግዚአብሔር የ“አብራምን” ስም ወደ “አብርሃም” ለወጠው ምዕራፍ 17
- አብርሃም ለእርሱ ታማኝ መሆኑን እግዚአብሔር አወቀ ምዕራፍ 12-16።
- እግዚአብሔር ከአብርሃም ጋር ቃል ኪዳን ገባ፤ ተስፋውንም ፈጸመ ምዕ 15:7- 21።

የአብርሃም ጥሪ ተጽፎ የምናገኘው በዘፍ 12 ላይ ሲሆን፤ በዘፍ 15:7-21 ላይ ደግሞ እግዚአብሔር ከአብርሃም ጋር ያደረገው ቃል ኪዳን ተጽፎአል። ዘፍ 12-16 አብርሃም ከእግዚአብሔር ጋር ባለው ግንኙነት ወሳኝ ስለሆነው ጊዜ ይነግረናል። እነዚህ ጊዜያት አብርሃም ለእርሱ ታማኝ መሆኑን እግዚአብሔር ያወቀባቸውን አምስት የተለያዩ ፈተናዎችን በግልጽ ያሳያል። የአብርሃም ታማኝነት ወደ ብርሃን ወጣ፤ ዙፊታዎች ዙሉ ግልጽ ሆኑ። በዘፍ 17 ላይ እግዚአብሔር የአብራምን ስም ወደ አብርሃም የለወጠበትን ጊዜና ቃል ኪዳኑን ያጸናበትን ጊዜ የሚገልጽ ነው።

ከዘፍ 12-16 ስለ አብርሃም ፈተናዎች በዝርዝር እናጠናለን። ምክንያቱም እነዚህ ፈተናዎች በእኛም ሕይወት ሊደርሱ የሚችሉ ናቸው።

አምበቱ የአብርሃም ፈተናዎች የሚከተሉት ናቸው-

- ከሥጋ ዘመዶቹ የመለየት ፈተና ዘፍ 11-12
- የረሃብ ፈተና ዘፍ 12:10-20
- ከሎጥ ጋር በነበረው አለመግባባት የገጠመው ፈተና ዘፍ 13:1-18
- በእግዚአብሔር ላይ መታመንን የሚጠይቅ ፈተና ዘፍ 14
- ልጅ ለማግኘት ትዕግሥት የሚጠይቅ ፈተና ዘፍ 16

የመጨረሻው ፈተና በተሰፋው መዘግየት ምክንያት ያጋጠመው ፈተና ነው። አብርሃም በከነዓን ምድር ከተደላደለ 24 ዓመታት አልፈዋል። አብርሃምና ግራ ከማርጃቸው የተነሳ ልጅ የመውለድ ተስፋ ምንም አልነበራቸውም። አብርሃም ምንም ልጅ ስላልነበረው ሀብቱን እንዲወርስ ለማድረግ ከአገልጋዮቹ አንዱ የሆነው ኤሌዒኬር የተባለ ሰው እንዲወርስ አለቦ ነበር (ዘፍ 15:2-4)። የአብርሃም አበተሳሰብ የሚያሳየው በዚያን ጊዜ የነበረውን ባሕል ሳይሆን አይቀርም።

እግዚአብሔር ግን የአብርሃምን ሃሳብ ባለመቀበል ለአብርሃምና ለግራ ወንድ ልጅ እንደሚሰጥ ቃል ገባ። የአብርሃም ዘር በልጁ በኩል እንደ ከዋክብት እንደሚበዙ ተናገረ። አብርሃም እግዚአብሔርን አመነ (ዘፍ 15:6)። እግዚአብሔርም እርሱን የተቀበለው በዚህ መሰረት ነው። በሮሜ 4:3

ላይ የተጻፈው ቃል ስለዚህ ሲገልጽ “አብርሃም” በእግዚአብሔር ስላመነ እምነቱ ጽድቅ ሆኖ ተቆጠረለት” ይላል።

- (7). በእያንዳንዱ ጉዳይ ላይ አብርሃም በእምነትና በመታዘዝ ሊያሸንፈው የሚገባውና የተፈተነበት የፈተናው መልክ ምን እንደሆነና ፈተናውን ለማሸነፍ ባሳየው ምላሽ ውስጥ የሚታየውን የእምነቱን ባህሪ በማስታወሻ ደብተርዐ ላይ በአጭሩ ግለጽ።

	የፈተናው መልክ	የእምነቱ ባህሪ
1. ዘፍ 11-12	_____	_____
2. ዘፍ 12:10-20	_____	_____
3. ዘፍ 13: 1-18	_____	_____
4. ዘፍ 14	_____	_____
5. ዘፍ 16	_____	_____

ሌሎች ድርጊቶች

ዘፍ 17:1-21:34፤23:1-20 አንብብ

የአብርሃም ሰብአዊ ድካም እንደገና የታየው ልጅ ለመውለድ የሳራን ምክር ለምቶ ከአጋር ጋር የግብረ ሥጋ ግንኙነት ባደረገ ጊዜ ነበር፤ እስማኤል የተባለ ልጅ ተወለደ። እንደዚህ ዓይነቱ ስህተት ላይ ቢወድቅም እግዚአብሔር እንደገና ለአብርሃም በመገለጥ የገባውን ቃል ኪዳን በማሰፋት አጸናለት። የአብራም ስም ወደ አብርሃም ተለወጠ፤ የግራም ስም ወደ ግራ ተለወጠ። እግዚአብሔር እስማኤልንም ጭምር የአብርሃምን ዘር እንደሚባርክ ቃል ገባ (ዘፍ 17:1-18:15)። የቃል ኪዳን ምስክር የነበረው መገረዝ ተከናወነ። አብርሃምም በዚህ የቃል ኪዳን ምልክት ለማካኝነት ከቃል ኪዳኑ ጋር በመስማማት እግዚአብሔር የሕይወቱ ጌታ መሆኑን አስመሰከረ።

በዚህ ወቅት የተፈጸሙ ድርጊቶች የሚከተሉት ናቸው።

- የሶዶምና የጊሞራ መጥፋት (ዘፍ 18-19)
- የአቤሜሌክ ታሪክ (ዘፍ 20)
- የተስፋው ልጅ የደስሐቅ መውለድ (ዘፍ 21)
- የግራ ሞት (ዘፍ 23)

የአብርሃም የመጨረሻ ፈተና

ዘፍ 22:1-19 አንብብ

አብርሃም ከእግዚአብሔር ጋር የነበረውን ግንኙነት የሚፈትን አንድ የመጨረሻ ፈተና ይቀረው ነበር። ይህም የመጨረሻና አስቸኳይ ፈተና

ይስሐቅ

ዘፍ: 24:1-26:35 አንብብ

የይስሐቅ ታሪክ በአብርሃምና በልጁ በደቆብ ታሪክ መካከል የተዋሰነ የተሸረነ ይመስላል። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በይስሐቅ በኩል አላማ ነበረው። የአብርሃም ልጅ ይስሐቅ ከከነዓናውያን ወገን ሴቶች መካከል ሚስት እንዳያገባ፣ አብርሃም አገልጋዩን ከወገኖቹ መካከል ሚስት እንዲመርጥለት ላከው። አገልጋዩም አብርሃም የሰጠውን መመሪያ በመከተል በሰሜን መስጴጦምያ ናኮር ወደሚኖርበት ከተማ ሄደ። ለይስሐቅም ከወገኖቹ ሚስት ይዞለት መጣ (ዘፍ: 24)። እግዚአብሔር ከይስሐቅ ጋር ቃል ኪዳንን አደሰ።

"አንተን የምባርክበትም ምክንያት አባትህ አብርሃም ለእኔ ታዛዥ በመሆን የሰጠሁትን ሕግና ሥርዓት ሁሉ ስለጠበቀ ነው" በማለት ይናገራል (ዘፍ: 26:5)። የእግዚአብሔር ተስፋ በይስሐቅ በኩል ሊያወቅብ ተላለፈ።

(12). በዘፍ: 25:27-28 ላይ በይስሐቅ ቤተሰብ የታየው መከፋፈል ምን ነበር?

ያዕቆብ

ዘፍ: 27:1-37:1 አንብብ

ያዕቆብ በድካሙ ቢወድቅም እንኳን የእግዚአብሔርን የበረከት ቃል ኪዳን አጥብቆ ያዘ። እንደማንኛውም ሰው የኃጢአቱን ውጤት ማግኘት ነበረበት። ለለዚህ እግዚአብሔር ያዕቆብን በኃጢአቱ ቀጣው ይህንንም ያደረገው እንደ ልጁ ስለቆጠረው ነው (ዕብ 12:5-8) በመጨረሻም የሰጠ ትርጉም አታላይ የነበረው ያዕቆብ እስራኤል ተብሎ ተለወጠ (ዘፍ: 32:28)። በዚህ ስም ነበር ዘሮቹ የተጠፋፉት። የያዕቆብ እስራኤል ሁለት ልጆች ተወልደው አንድ የእስራኤል ሕዝብ ሆኑ፤ ልጆቹም የየንጻንጻ ነገድ መጠሪያ ነበሩ (ዘፍ: 49)።

(13). ይስሐቅና ያዕቆብ ሁለቱም በልጆቻቸው ላይ ተመሳሳይ የሆኑ ስህተቶችን አድርገዋል። ዘፍ: 37:3-4 ላይ ያለውን ካነበብክ በኋላ ፈደሉን በመክበብ ስህተቱን አመልክት።

በ. ሁለቱም ለልጆቻቸው ብዙ ናቅር አላሳዩም።

ሰ. ሁለቱም ለአንድ ልጅ የተለየ ናቅር በማሳየት አድልተዋል።

ሐ. ሁለቱም ለልጆቻቸው ውድ የሆነ ስህተት ሰጥተዋል።

ዮሴፍ

ዘፍ: 37:2-50:26 አንብብ

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ታሪካቸውን ከምናነባቸው ሰዎች መካከል የዮሴፍ ታሪክ የሚያሳየን እርሱ ታላቅና ውብ የሆነ ሰው እንደነበረ ነው። እኛም ደግሞ ልንለማመደው የምንችለውን የእግዚአብሔርን ስሙ ቃል ግልጽ እድርን የሚያሳይ ታሪክ ነው። ዮሴፍ እንደባሪያ ተሸጦ ወደ ግብፅ አገር የሄደው በ17 ዓመቱ ነበር። 30 ዓመት ሲሞላው የግብፅ ገዢ ሆነ። ከአሥር ዓመታት በኋላ አባቱ ያዕቆብና የቀሩት ቤተሰቦቹ ታላቅ የረሃብ ዘመን በተነሳበት ወቅት ወደ ግብፅ ሄዱ። በዚያን ጊዜ ቁጥራቸው ወደ 70 የሚጠጉ ሲሆን በዮሴፍ ምክንያት የግብጽ ንጉሥ ፈርዖን፣ የአባይ ወንዝ ወደ ሜዲትራኒያን ባሕር ከሚገባበት በስተምሥራቅ በኩል በጌሴም ምድር እንዲሰፍሩ ፈቀደላቸው። የሚተዳደሩት ከብት በማርባት ስለሆነ አካባቢው ለእነርሱ ተስማሚ ነበር። በዚያም በቁጥር እየበዙና እየበለጹት ሄዱ።

በዘፍ: 15:13-16 ላይ ዘሮቹ በባዕድ አገር ስደተኞች ሆነው ለብዙ ዓመታት እንደሚኖሩ እግዚአብሔር ለአብርሃም ነግሮት ነበር። ስለዚህ የአራት ዘፍጥረት መጽሐፍ ስለ እግዚአብሔር ሕዝብ ሲናገር በውድቀት የሚያበቃ ይመስላል። የመጨረሻው ሃሳብ የሞትና የቀብር መሆኑን በዘፍጥረት 50:26 ላይ ሲገልጽ፣ "ዮሴፍ እድሜው መቶ አሥር ዓመት ሲሞላው ሞተ፣ አስከሬኑንም በሽቶ አሸተው በማድረቅ በግብፅ ምድር በሳጥን ውስጥ አናፋት" ይላል። የተሰፋይቱን ምድር ለመውረስ ይችሉ ዘንድ እስራኤላውያን በኃይል መጠናከርና በቁጥር መጨመር እንደሚያስፈልጋቸው እግዚአብሔር ያውቅ ነበር። ከከነዓናውያን ጋር በጋብቻ እንዳይጠመዱ፣ ከእነርሱ የባዕድ አምልኮ መጠበቅ ይገባቸው ነበር። በግብፅ በነበሩበት ወቅት እግዚአብሔር በሚያስገርም ሁኔታ ዓላማውን እግቡ ለማድረስ የሕዝቡን ብርታት እያጠናከረ ሄደ።

(14). ቁጥሩን በክፍቱ ስፍራ በመመላት አብሮ የሚሄደውን አመልክት።

1. ናኮር	4. ይስሐቅ	7. ያዕቆብ
2. አብርሃም	5. እስማኤል	
3. ሣራ	6. ርብቃ	

___በ. የይስሐቅ ግማሽ ወንድም ነበር

___ለ. እስራኤል ተብሎ ተጠራ

___ሐ. ሁለቱ ዘሮቹ ያዕቆብን ያገሱ

___መ. የወንመን የብኩርና መብት ያገኘ

___ሠ. የይስሐቅ እናት የነበረች

___ረ. አባቱን እንዲያቃልል ለያዕቆብ ነገረች

___ሰ. ልጁን መስዋዕት አድርጎ እንዲያቀርብ እግዚአብሔር ጠየቀው

___ሸ. አሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች ከልጅ ልጁ ከያዕቆብ የተገኙ።

___ቀ. ልጁን ኤሳውን መርጦ ወደደ።

- በ. እርሱና ልጆቹ ወደ ግብፅ ለመኖር ሄዱ።
- ተ. ልጄዋን ያዕቆብን አድልታ ወደደች።

ሕዝብ ተወለደ

ወደ ግብፅ የገቡት የእስራኤላውያን ቁጥር 70 ብቻ ነበር። በግብፅ ምድር ቁጥራቸው ጨመረ። እግዚአብሔር ለአባቶቻቸው ተስፋ የገባላቸውን ምድር ለመውረስ አርነት መውጣትና እንደ አንድ ሕዝብ መደራጀት ነበረባቸው። የእስራኤል ሕዝብ ዝግጅት ወደ 50 ዓመት የፈጀ ቢሆንም በጣም አስፈላጊ ስለሆነ የብሉይ ኪዳን አንድ ስድስተኛው ክፍል ይዘን ታሪክ ለማብራራት የተሰጠ ሆኗል። እራት ዘዐአት፣ ዘሌዋውያን፣ ዘኑልቁ ዘመሉና እራት ዘዳግም አብሃኛው ይዘን የእስራኤልን ሕዝብ ዝግጅት ያወጣል። ይህንን ታሪክ በመጠኑ ያብራራልን ዘንድ እንደሚከተለው ተከፋፍሏል።

- ከግብፅ ወደ ሲና ተራራ ዘጸ. 1-18
- በሲና መስፈር ዘጸ. 19 - ዙኑ. 10:10
- የምረባዳ ጉዞ ዘኑ. 10:11-21
- በሞአብ መስፈር ዙኑ. 22 - ዘዳ. 34

እስራትና ባርነት ዘጸ 1-2 አንብብ

ዓላማ 6 እስራኤላውያን በግብፅ የነበራቸው ልምምድ እግዚአብሔር ቀጥሎ እንዲያደርጉ ለፈለገው ጉዳይ እንዴት እንዲዘጋጁባቸው ለመግለጽ።

የዘፋፍረት መጽሐፍ የሰውን ውድቀት ሲያወጣ፣ የዘጸአት መጽሐፍ ደግሞ እግዚአብሔር ሰውን ሲያድንና ነፃ ሲያወጣ ያሳያል። ዘዐአት የድነት መጽሐፍ ነው። ይህም ማለት ከባርነትና ከእስራት መቤገዝት ነፃ ማውጣት ማለት ነው። የመጽሐፉ ስም ትርጓሜው “ወጥቶ መሄድ” ወይም መጠጣት ማለት ሲሆን፣ የመጽሐፉ የመክፈቻ ምዕራፍች እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ ከአከናወናቸው ድንቅና ዘጣም አስገራሚ ነገሮች ውስጥ ከፋተኛ የሆነውን ይናገራል። ይህም በዘመናቸው እጅግ ኃይለኛና አምባገነን ከሆነው ገዢ ከፈርዖን እጅ ማላቀቁንና ሕዝቡን ነፃ ማውጣቱ ነው።

በዘጸአት መጀመሪያ ላይ ሕዝቡ ስለ ተስፋይቱ ምድር በእግዚአብሔር ላይ የነበራቸው ተስፋ ምን ያህል የመነመን እንደነበር እንመለከታለን። ዮሴፍ በ110 ዓመት እድሜው ሲሞት ዮሴፍን የማያውቅ ሌላ ንጉሥ ተነግ (ዘጸ 1:8)።

እስራኤላውያን በቁጥርና በሃብት ስለ ጨመሩ የግብፃውያን ጥርጣሬ እያየለ መጣ። እጅግ አስከፊ የሆነ የባርነት ቀንበር ታወጀባቸው። ለእስራኤላውያን

አስቸጋሪ ጊዜ ነበር። ሆኖም ግን ችግሩ ወደረሱት የእግዚአብሔር ተስፋ እንዲመለከቱ አነሳሳቸው። ይህም ተስፋ ከነፃን ተመልሶ መግባት ነበር። በግብፅ ምችት ያለውና ደስተኛ ኑሮ ቢኖራቸው ኖሮ እራኤላውያን ወደ ከነፃን ለመመለስ ባልፈለጉም ነበር። ሆኖም የእግዚአብሔር ተቀዳሚ ዓላማ ምችታቸው አልነበረም። እግዚአብሔር በእነዚህ ሰዎች ማድረግ የፈለገው መልካም ባህሪ እንዲኖራቸውና ጠቃሚ ሆነው መገኘታቸውን ነበር። ይህ የእግዚአብሔር ዓላማ ዘላኛም ሕይወት የሚሠራ ነው። የእግዚአብሔር ሕዝብ ከመከራቸው የተነሣ ጠንካሮችና ባለተስፋዎች በመሆን የእርሱ ብቁ ምስክሮች ለመሆን በቁ።

(15) በዘጸ. 1-2 ላይ ያለውን አንብብ። እስራኤላውያን በግብጽ የነበራቸው አስቸጋሪ ጊዜ እግዚአብሔር ወደፊት እንዲያደርጉ ለፈለገው ነገር እዘጋጅቶአቸው ነበር። ምክንያቱም እነርሱ።

- ሀ. ብርቱዎች ስለሆኑና በቁጥር ስለበዙ ነው።
- ለ. ምችትና ሠላም ስለነበራቸው ነው።
- ሐ. ስለቀንሱና ደካማ ስለሆኑ ነው።
- መ. ለእርዳታ ወደ እርሱ ስለጮኹ ነው።

የእግዚአብሔር ሕዝብ እንዲዘረቱ የተደረገው በመከራ ውስጥ ነበር። ለራሱ ምስክር አድርጎ እንዲጠቀምባቸው ለሚቀጥሉት እርምጃዎች ዝግጁዎች ነበሩ።

መዋጀትና ነፃ መውጣት

ዓላማ 7 የእስራኤላውያንን ከግብጽ ነፃ የመውጣት አስፈላጊነት ለመግለጽ

እግዚአብሔር መሴን መረጠ ዘጸ 3-6 አንብብ

እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ያለውን ዓላማ ስንመለከት ብዙ ጊዜ ሥራውን የሚሠሩ ወንዶችና ሴቶች ልጆች ሲመርጥ እናያለን። የእስራኤላውያን ባርነት እጅግ በከፋብነት ወቅት ከሴዊ ወገን ከሆኑ ከእንደ እስራኤላዊ ቤተሰብ ውስጥ ወንድ ልጅ ተወለደ። ይህ ልጅ የተወለደው፣ ፈርዖን “የተወለደ ወንድ ልጅ ሁሉ ይገደል” ብሎ አዋጅ ባወጣበት ጊዜ ስለ ነበር፣ ይህን ሕፃን እናቱ ለተወሰነ ጊዜ ቤት ውስጥ ከደበቀችው በኋላ በትንሽ ቅርጫት ተደርጎ በወንዝ ዳር ተጣለ። የፈርዖን ልጅ ይህን በወንዝ ዳር የተጣለ ሕፃን አግኝታ ወሰደችው፤ ስሙንም “ሙሴ” ብላ ስየመችው ትርጉሙም “ማውጣት” ማለት ነው። በታላቅ እህቱ ምክር መሴ በወላጅ እናቱ እጅ እንዲያድግ ተደረገ።

ከመሴ ሕይወት እንደምንረዳው እናቱ በሕይወቱ ዘመን ሊረሳው የማይችለውን ቁም ነገር እስጨብጣለች። ስለ ሕያው እግዚአብሔር

ተገዢውን እውቀትና ሰለ እስራኤል ሕዝብ ሕልውና በሚገባ አስተማረችው። የመጀመሪያዎቹን የልጅነት ወራት በወላጅ እናቱ እጅ ካሳለፈ በኋላ ሙሴ በፈርዖን ቤተ መንግሥት አደገ። የግብፅ ሀብት በእጁ ነበር። በቤተ መንግሥት ባሳለፈው 40 ዓመታት ብዙ እውቀቶችን ገብቶታል። በተሳሳተ መንገድ ቢሆንም እንኳ በዚህ ጊዜ ሁሉ ከወገኖቹ ከእስራኤላውያን ጋር ያለውን ሕብረት ይገልጽ ነበር (ዘጸ. 2:11-16)። ሙሴ እንደሁላችን ፍፁም ያልሆነ ለው ነበር። ለሰዎችም በሁለተኛው የሕይወቱ ዘመን የሚያስፈልገውን ትምህርት ይማር ዘንድ ለ40 ዓመታት እግዚአብሔር ወደ ምድያም ምድረበዳ ላከው።

በመጨረሻም ሙሴ 80 ዓመት ሲሆነው የዘላለም አምላክ ተገለጠለት። በምድያም ምድረበዳ ሙሴ በእሳት ቁጥቋጦ አጠገብ ቆሞ ሳለ እግዚአብሔር እኔ የአባቶችህ፣ የአብርሃም፣ የይስሐቅና የያዕቆብ አምላክ ነኝ በማለት፣ ለአባቶቹ ከተለጠው ተስፋ ጋር የተገናኘ መሆኑን አስተዋለ (ዘጸ. 3:6)። የሙሴንም ሕይወት የሚጨምረውን እቅዱን እግዚአብሔር ገለጠለት (ዘጸ. 3:1-4:17)። በመጨረሻዎቹ 40 ዓመታት ውስጥ ሙሴ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ከግብፅ በማውጣት ወደ ተስፋይቱ ምድር መራቸው። መጽሐፈ ኦሪት ተብለው የሚጠሩትን የመጽሐፍ ቅዱስን የመጀመሪያዎቹን አምስት መጻሕፍት የጻፈው ሙሴ ነው። በግብፅ ያገኘው ስልጣናና በቀረው ዘመኑ የቀሰመው መንፈሳዊ ልምምድ ለዚህ ክቡር ሥራ ብቁና ዝግጁ አድርጎታል።

(16). በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሙሴ በብዙ ሰፍራ ተጠቅሶአል። ዘጸ. 1-3 እና የሐዋ ሥራ 7:22-30 ካነበብክ በኋላ ቁጥሩን በተለጠው ሰፍራ በማሰራር አብሮ የሚሄደውን አመልክት።

- 1) በእናቱ ቤት 2) በፈርዖን ቤተመንግሥት 3) በምድያም ምድረበዳ

- ___ ሀ. እግዚአብሔርን ማወቅ
- ___ ለ. እስራኤላዊ ነበር
- ___ ሐ. እግዚአብሔር ወደ ፈርዖን እንዲልከው
- ___ መ. የግብፅ ጥበብ

(17). ፅብ 11:24 ላይ እንደተጻፈው ሙሴ በርካታ ምርጫዎችን አድርጎአል። በተሰጠው ሰፍራ ቁጥሩን በማስገባት አብሮ የሚሄደውን አመልክት።

- 1) ሙሴ መረጠ 2) ሙሴ እንደ አለ

- ___ ሀ. የግብፅን ሃብት
- ___ ለ. ብድራቱን ትኩር ብሎ መመልከትን
- ___ ሐ. የፈርዖን የልጅ ልጅ መባልን
- ___ መ. ከእግዚአብሔር ሕዝብ ጋር መከራን መቀበልን
- ___ ሠ. በኃጢአት የሚገኝ ጊዜያዊ ደሴታን

የመጀመሪያዎቹን አምስት የብሉይ ኪዳን መጽሐፍት የጻፋቸው ሙሴ ነበር። በግብፅ ያገኘው እውቀት ከመንፈሳዊ ልምምዱ ጋር ተቀናጅቶ ይህን አስፈላጊ የሆነ ተግባር ለማከናወን አስፈላጊውን ችሎታ ሰጥቶታል።

እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ነፃ አወጣ ዘጸ 7-14 አንብብ

ከገናናውና ከኃያሉ ፈርዖን እጅ የእግዚአብሔርን ሕዝብ ማስለቀቅ የማይቻል ሥራ ሆኖ ነበር የታየው። የግብፅ ልዕልና በዘመኑ ያየለ በመሆኑ፣ ከግብፅ አንስቶ እስከ ፍልስጤም ከዚያም እስከ ኤፍራጥስ ወንዝ ድረስ ግዛትዋ የሰፋ ነበር።

የእግዚአብሔርን ሕዝብ ይለቅ ዘንድ ሙሴ ፈርዖንን ጠየቀው። የፈርዖንም መልስና አዘዎሚያ በአጭር ቃል ሲጠቃለል የሚከተለው ነበር። “ቃሉን አሰማ ዘንድ፣ እስራኤልንስ አለቅ ዘንድ እግዚአብሔር ማነው?” የሚል ነበር (ዘጸ. 5:2)። እግዚአብሔር የሙሴን ጥያቄ በተአምራታዊ መቅሰፍቶች ደገፈ። የመጀመሪያዎቹ ዘጠኝ መቅሰፍቶች አልፎ አልፎ በአባይ ወንዝ ሸለቆ ከሚታዩት ተፈጥሮአዊ ክስተቶች ጋር ተመሳሳይ ነበሩ። የእንስሶች መሞት፣ ንጉሃቸውን ቅማል፣ የዝንብ መንጋ፣ ቸንፈር፣ በረዶ፣ እንበጣ፣ ቁስል፣ ጨለማ ሲሆኑ፣ የመጨረሻውና አሥረኛው መቅሰፍት በግብፅ አማልክት ላይ የመጣ ፍርድ ነበር (ዘጸ. 12:12)።

የፈርዖንን የልብ ዝንባሌ የፅብራይስጥ ቋንቋ በሁለት መልክ ያቀርባል። “ፈርዖን ልቡን አደነደነ” ይህ የሚያሳየው በገዛ ፈቃዱ በልቡ ጥንካሬ ዐንቁ መቆየቱን ነው። “እግዚአብሔር የፈርዖንን ልብ አደነደነ” በሌላ አነጋገር እግዚአብሔር ልብ ጠንካራ እንዲሆን አደረገው ማለት ነው። ከነዚህ የፅብራይስጥ አባባሎች የምንረዳው እግዚአብሔር ፈርዖን በውሳኔው እንዲጸና ማድረጉን ነው። ፈርዖን በገዛ ፈቃዱ ተቀዋሚ ለመሆን ወለነ። እግዚአብሔርም ለክብሩ ፈርዖን በዚህ ውሳኔው እንዲጸና አደረገው። መቅሰፍቶቹ ለግብፃውያንም ሆነ ለእስራኤላውያን የእስራኤልን አምላክ ኃያልነት የሚገልጹ ነበሩ። እያንዳንዱ መቅሰፍት የእግዚአብሔርን ተአምራታዊ ኃይል ያሳይ ነበር በኋላም እግዚአብሔር የመጨረሻውን መቅሰፍት ላከ። የዚህ መቅሰፍት ውጤት እጅግ አስቃቂ ሰለክበር እስራኤላውያን በአጣዳፊ ምሪቱን እንዲለቅቁ ግብፃውያን ራሳቸው ተማጠኑላቸው (ዘጸ.12:33)

(18). ዘጸ. 12:21-36 ካነበብክ በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄዎች በማስታወሻ ደብተርዝ ላይ መልስ።

- ሀ. ሙሴ እስራኤላውያን ምን እንዲያደርጉ ነገራቸው? (ቁ. 21-22)
- ለ. እግዚአብሔር ምን እንደሚያደርግ ለሙሴ ተናገረ? (ቁ. 23)
- ሐ. ግብጽውያን ምን ሆኑ? (ቁ. 29)
- መ. ግብጽውያን ምን ሁለት ነገሮች አደረጉ? (ቁ. 31፣35-36)

እስራኤላውያን የግብፅን ሃብት ተሸክመው በእስክንዲ ወጡ ወደ ቀይ ባሕርም ተጓዙ። ይህ መንገድ ወደ ከነዓን ቀጥተኛ መንገድ አልነበረም። በጣም በተለመደውና ለንግድ በሚጠቀሙበት መንገድ ተጉዘው ቢሆን ኖሮ የሚፈጅባቸው ጊዜ ሁለት ሳምንት ነበር። ሆኖም እግዚአብሔር በቀይ ባሕር በኩል ሊወስዳቸው መረጠ። ለዚህም ምክንያትና ዓላማ ነበረው። የተበታተኑና እርቦ በእርቦ የተለያዩ ባሮች ስለ ነበሩ አንድ የሚሆኑበት ጊዜና ቦታ አበፈለጋቸው። ደግሞ ወደ ግብፅ እንዲመለሱ እግዚአብሔር አይፈልግም። አንድ ተጨማሪ ተአምር ደግሞ ማድረግ ይፈልጋል። ይህም ተአምር በግብፃውያን ላይ ከፍተኛ ውጤት ይኖረዋል። እነርሱም እግዚአብሔር እርሱ አምላክ መሆኑን በዚህ ይረዳሉ (ዘጸ 14:4)።

እግዚአብሔር ሕዝቡን ቀን በደመና አምድ፣ ሌሊት በእሳት አምድ መራቸው። እርሱ ራሱ በዚያ ነበር። ግብፃውያን ሃሳባቸውን ቀይረው እስራኤላውያንን መልሰው ባሳደዱት ጊዜ እግዚአብሔር የከብሩን አምድ ወደ ጓላ በመመለስ በእነርሱና በጠላቶቻቸው መካከል አቆመው። ባሕሩን ለመክፈል እግዚአብሔር ኃይለኛ የምሥራቅ ነፋስ እዘጋጀ እስራኤላውያንም ተሻገሩ። እነርሱን ለማሳደድ የሞከሩት የግብፃውያን ሠራዊትም በባሕሩ ሲዋጡ ተመለከቱ። እግዚአብሔርም ሕዝቡን ነፃ አወጣቸው።

እስራኤላውያን ገና የሚማሩት ብዙ ነገር ከፈታቸው ነበር። ሥርዓት መማርና መታረም ይኖርባቸዋል። ተአምራዊ ዘረከቶችንና የአመራር ትምህርቶችን ማግኘት ያስፈልጋቸዋል። ቢኖንም በአንድ ቀን ሕዝብ ተወልዶአል። ይህም ልደት የተገኘው በፈለበው ደም አማካኝነት ነው። ይህም አዲስ ሕዝብ እንደ ሕፃን እግሩን የሚያሳርፍበት ቦታ የሚፈልግና ለሕይወቱ ዓላማን የሚሻ ነበር። በዚህ ሁሉ ውጣ ውረድ ውበጥ የእግዚአብሔር ሕዝብ ሆኖ ተቆጠረ።

(19). ይህ ተአምር በእስራኤላውያን ላይ ምን ውጤት ነበረው? (ዘጸ. 14:31)

(20). ፈደሉን በመክበብ እውነት የሆነውን መግለጫ አመልክት።

ሀ. እግዚአብሔር ፈርዖንን እንዲቃወም አደረገው።

ለ. እስራኤላውያን በጎሽን ሰለፍሩ የበኩር ልጆቻቸው ተረፉ።

ሐ. እስራኤላውያን ለቀው እንዲሄዱ ፈርዖን ጠየቃቸው።

መ. እስራኤላውያን ከእነርሱ ጋር ምንም ሊወሰዱ አልቻሉም ነበር።

ሠ. እስራኤላውያን በቀጥታ ወደ ከነዓን አልሄዱም ነበር።

(21). እግዚአብሔር በተአምር ሕዝቡን አተረፈ። ሕዝቡን ማትረፉና ማዳኑ አበፈላጊነቱ።

ሀ. ሙሴ፣ ፈርዖን ሃሳቡን እንዲቀይር እንዳደረገው በሰሚያሳይ

ለ. እስራኤላውያን ብልጦችና አበተዋዮች መሆናቸውን በሰሚያሳይ

ሐ. እንደ እግዚአብሔር ያለ ሌላ አምላክ አለመኖሩን በሰሚያሳይ

መ. እስራኤላውያን ታላቅ ሕዝብ መሆናቸውን በሰሚያሳይ ነው።

የሙከራ ፈተና

1. በዘፍ. 11 የተገለጸው ሥልጣኔ በሮሜ 1 ላይ የተለጠውን ምሳሌ በምን መንገድ ያበራራል?

ሀ. የእግዚአብሔርን እውነት አልቀበል ማለታቸውንና ማመዳቸው በመግለጽ

ለ. በለ እግዚአብሔር ምንም እውቀት እንዳልነበራቸው በማሳየት

ሐ. ምስሎችን ማምለክ መጀመራቸውን በማሳየት።

2. ለአብርሃም የእግዚአብሔር ጥሪ

ሀ. ብዙ ዘር እንዲኖረው ነው።

ለ. ታላቅ ሕዝብ እንዲሆን ነው።

ሐ. ትውልድ አገሩን ትቶ እንዲሄድ ነው።

3. በትክክለኛው ቅደም ተከተል የተጻፈውን ፈደሉን በመክበብ አመልክት።

ሀ. ካራን፣ ኡር፣ ሴኬም

ለ. ሴኬም፣ ኡር፣ ካራን

ሐ. ኡር፣ ካራን፣ ሴኬም

4. አብርሃም በመጨረሻ በገጠመው ፈተና ውበጥ የሚታየው የእምነት ባህሪ

ሀ. ትህትና

ለ. መታዘዝ

ሐ. ትዕግሥት

5. አሥራ ሁለቱ የእስራኤል ነገዶች የመጡት ከ12ቱ

ሀ. የአብርሃም ልጆች

ለ. የያዕቆብ ልጆች

ሐ. የዮሴፍ ልጆች

6. እውነተኛ የሆነውን መግለጫ ፈደሉን በመክበብ አመልክት።

ሀ. የአብርሃም እምነት የተፈተነው ብዙ ዘር እንደሚሰጠው

እግዚአብሔር ቃል ከዝብላት በኋላ ነው።

ለ. አብርሃም የግርዛትን ምልክት የተቀበለው በእግዚአብሔር ቃል ካመነ በኋላ ነበር።

ሐ. ያዕቆብ ግብጽ የገባው ከዮሴፍ በፊት ነበር።

መ. የበሙ ትርጉም አታላይ የነበረው ሰው አሥራኤል የሚል አዲስ ስም ተቀበለ።

ሠ. ሙሴ እግዚአብሔርን ወደ ማወቅ የመጣው በፈርዖን ቤተመንግሥት ነበር።

ረ. እስራኤላውያን ግብጽን ትተው ከሄዱ በኋላ ወደ ተባፋይነት ምድር ለመግባት ዝግጁ ነበሩ።

የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄ መልሶች

11. ሐ. እስማኤል   ረ. እስራኤላውያን
መ. ያዕቆብ   ሰ. እረቦች
1. ሀ. ዘላለማዊ ኃይሉንና መለኮታዊ ባሕሪውን ማወቅ ይቻላል።
ለ. እግዚአብሔርን ማክበር ወይም ማመስገን እንቢ በማለት ነው።
12. ይሰሐቅ ኤሳውን ወደደ፤ ርብቃ ደግሞ ያዕቆብን ወደደች፤ ይዘም በሁለቱ መካከል መከፋፈልን ፈጠረ።
2. ለ
13. ለ
3. ሀ. ሐሰት   ለ. ሐሰት   ሐ. እውነት   መ. እውነት
14. ሀ. 5) እስማኤል   ሰ. 2) ኦብርሃም
ለ. 7) ያዕቆብ   ሸ. 2) ኦብርሃም
ሐ. 1) ናኮር   ቀ. 4) ይሰሐቅ
መ. 7) ያዕቆብ   ቢ. 7) ያዕቆብ
ሠ. 3) ሳራ   ተ. 6) ርብቃ
ረ. 6) ርብቃ
4. ሀ. አገሩን፤ ዘመዶቹንና የአባቱን ቤት እንዲተው ጠየቀው።
ለ. እግዚአብሔር ወደሚያሳየው አገር እንዲሄድ ነገረው።
ሐ. ዘሩን እንደሚያበዛውና እንደሚባርከው በእርሱም በኩል መላውን ዓለም እንደሚባርክ ነገረው (መልስዎ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ሊሆን ይገባል)
15. ሀ   እና   መ
5. ሐ
16. ሀ. 3) በምድያም ምድረ በዳ   ሐ. 3) በምድያም ምድረ በዳ
ለ. 1) በእናቱ ቤት   መ. 2) በፈርዖን ቤት መንግሥት
6. ሀ
17. ሀ. 2) ሙሴ እንቢ አለ   መ. 1) ሙሴ መረጠ
ለ. 1) ሙሴ መረጠ   ሠ. 2) ሙሴ እንቢ አለ
ሐ. 2) ሙሴ እንቢ አለ

7. 1. መስዩት   የእምነት ጽናት
2. ረሃብ   የእምነት ብቃት
3. ባለጽግነት   ትሕትና
4. ሐይል   ንጽዝና
5. መዘግየት   ትዕግስት
18. ሀ. እያንዳንዱ ቤተሰብ በግ ወይም ፍየል እርደው ደሙን በመቃነና በቤታቸው ገቡን ላይ አደረጉት። ሌሊቱን ሙሴ በሙሴዋ እንዲቆየ ነገራቸው።
ለ. ደሙን ካየ የበኩር ልጅ የሆነውን እንደሚያገድል ተናገረ።
ሐ. የበኩር ልጆቻቸው በሙሴ ተገደሉ።
መ. እስራኤላውያን ለቀው እንዲሄዱ ነገሩአቸው። ልብስም ገጣጤ ሰጡአቸው።
8. ሀ. እውነት   ሐ. እውነት
ለ. ሐሰት   መ. እውነት
19. ለጌታ የጠለቀ እኩበሮችና ፍርሃት ስለነበራቸው በረሱና በሙሴ ላይ እምነታቸውን አደረጉ። (መልስዎ ከዚህ ጋር ተመሳሳይ ሊሆን ይገባል)
9. ታዋቂነትና መሰጠት የሚለው የተሻለ መልስ ነው።
20. ሀ. ሐሰት   መ. ሐሰት
ለ. ሐሰት   ሠ. እውነት
ሐ. እውነት
10. የአንተ መልስ
21. ሐ

ትምህርት

ሃይማኖትና አምልኮ

ባለፈው ክፍለ ጊዜ እግዚአብሔር ዓላማውን አግቡ ያደርሰ ዘንድ የመረጠውን ሕዝብ በመንከባከብና ነፃ በማውጣት ታላቅ ኃይሉን እንዴት እንዳላየ ተመልክተናል።

በዚህ ክፍለ ጊዜ ደግሞ የእግዚአብሔር ሕዝብ ወደ ተስፋይቱ አገር በሚጓዙበት ወቅት ጉዞአቸውን የሚያፋጥኑና የሚያግዱ ነገሮች እንደገጠሙአቸውና በሕዝቡ መካከልም ሥርዓትና ሕብረት እንዲኖር እግዚአብሔር የተጠቀመባቸውን ልዩ ልዩ መንገዶች ለመረዳት እንችላለን። እርሱን ያመልኩና ያገለግሉ ዘንድ እግዚአብሔር እንዴት እንዳደራጃቸው እንመለከታለን።

እስራኤላውያን ያሳለፉትን የባርነት ዘመን ወደ ጓላ እየተመለከቱ ለሥልጠና ወደ ፊት ገሰገሱ። እግዚአብሔርም እነርሱን ለማሰልጠን የመረጠው ትምህርት ቤት ምድረበዳውን ነበር። የዳበረ መንፈሳዊ ልምምድና ትምህርት ገብደተውበታል። ሕግ ተሰጧቸዋል። ሊማሩትና ሲለማመዱት ይገባቸው ነበር። የሕዝቡ ልብ ከመሪዎች ጋር መጣበቅ ነበረበት፤ እስራኤላውያንም ተልእኮአቸው ምን እንደሆነ መገንዘብ ነበረባቸው። በዚህ ምድረበዳ የእግዚአብሔር ሕዝብ ከነፃናውያንን ሊቋቋሙ አንደሚችሉ ተደርገው መጠናከር አስፈልጓቸዋል። ወደ ተስፋይቱ ምድር ለለሚያደርጉት ጉዞ ስለ እድገታቸውና መዘግየታቸው እግዚአብሔር በመካከላቸው ሥርዓትና አንድነትን ለመፍጠር ስለ ተጠቀመባቸው ዘዴዎች እንደዚሁም እግዚአብሔር በመረጣቸው ዕቃዎችና በዓላት አማካይነት የተመሰሉትን መንፈሳዊ እውነቶች በመመልከት ስለ አምነትና አምልኮ ብዙ ቁም ነገሮችን እንድንቀሰም ይረዳናል።

ትምህርቱን ለታጠና እስራኤላውያን ወደ ተስፋይቱ ምድር የገጓዙትን ጉዞ ለመከታተል ሞክር። አንዳንዴ ወደፊት ሲገለግሉ፤ አንዳንዴም ወደጓላ ሲዘገዩ ትመለከታለህ። አምነትና አምልኮ ምን ምን እንደሚያካትትም ጠለቅ ያለ ማስተዋል ለማግኘት የሚያስችለን ከመሆኑም በላይ እግዚአብሔር ተስፋ የገባቸውን የተስፋይቱን ምድር ለመውረስ ሕዝቡ በዚህ ልምምዳቸው በኩል እንዴት እንደተዘጋጁ እናያለን።

የትምህርቱ አከፋፈል

- የእግዚአብሔር ሕዝብ መዘጋጀት
- የእግዚአብሔር ሕዝብ አለማመንና መንከራተት
- የእግዚአብሔር ሕዝብ የመጨረሻ መመሪያ መቀበል።

የክፍለ ትምህርቱ ዓላማዎች

ይህን ክፍለ ትምህርት ሲትጨርስ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ማድረግ መቻል አለብህ።

- እስራኤላውያን ከቀይ ባሕር እስከ ሞዓብ በተጓዙበት ወቅት የተፈጸሙትን ዋና ዋና ድርጊቶች መግለጽ።
- እግዚአብሔር ያገለግላት ዘንድ ሕዝቡን ያደራጀበትን አምስት መንገዶች መግለጽና የአያንዳንዱን መንፈሳዊ ትርጉም ለይቶ ማወቅ።
- እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን የሰጠውን የአምልኮ ሥርዓት መገንዘብና አምልኮ ማለት ምን እንደሆነ ማስረዳት።

የክፍለ ትምህርቱ መመሪያዎች

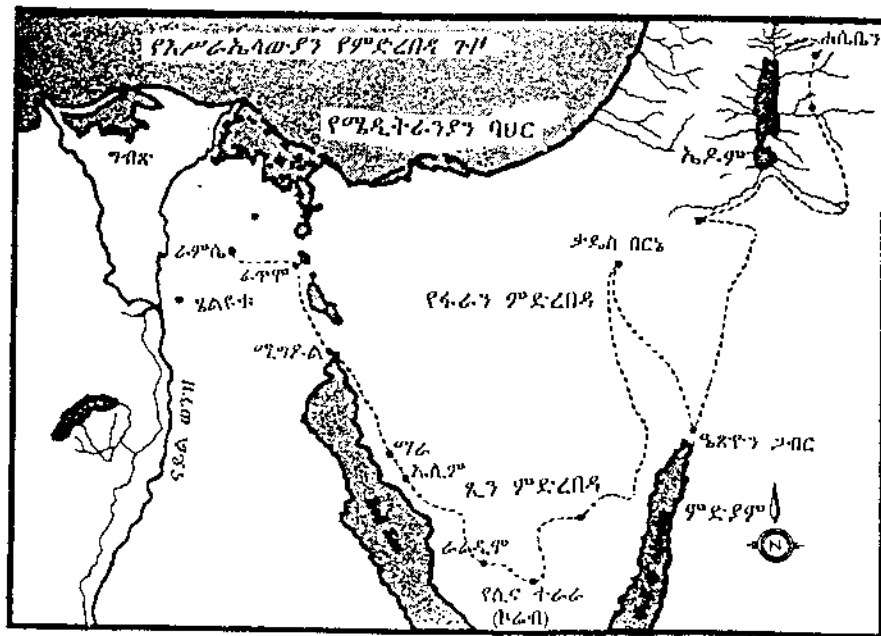
1. በክፍለ ትምህርቱ የተሰጡትን ምንበቦች በሚገባ በመከታተል አንብብ
2. ክፍለ ትምህርቱን ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ካጠናቀቅህ በኋላ የሙከራ ፈተናውን ውሰድ። ከዚያም መልሶችህን በመጽሐፉ ላይ ከሰፈሩት መልሶች ጋር በማለተያየት በትክክል ያልመለሰክቸውን አስተካክል።

የትምህርቱ ዝርዝር

የእግዚአብሔር ሕዝብ መዝጋጃት

ዓላማ 1 እስራኤላውያን ከቀይ ባሕር ወደ ሲና ሲጓዙ የተፈጸሙትን ድርጊቶችና ያለፉባቸውን ቦታዎች ለመግለጽ።

እስራኤላውያን በሕይወታቸው ከከባደነታቸው ዋና ዋና ድርጊቶች አንዱ ከግብጽ ባርነት ነፃ መውጣታቸው ነበር። ይህ የብሉይ ኪዳን ጸሐፊዎች ደጋግመው የሚጠቅሱት ታሪክ ነው። ከዘጸ. 15-19 ስለ ተዘጋጅቶ ስታኑብ የተጠቀሱትን ስፍራዎች ልብ ብለህ አስተውል።

ከግብጽ መውጣታቸው ለእስራኤል ሕዝብ የመንፈሳዊ ልምምዳቸው ሁሉ መሠረት ነው። ግብጽን ከለቀቁ በኋላ እስራኤል በሲና ምድረበዳ በኩል ወደ ከነዓን ደረሱ። ዘንድ የእግዚአብሔር እቅድ ነበር። የሲና ምድረበዳ በምሥራቅ በአካባቢ የባህር ሰላጤ፣ ከምዕራብ ደግሞ በቀይ ባሕር የሚዋሰነው ክፍል ነው። እግዚአብሔር ግብፃውያንን በታላቅ ክንዱ ድል ካደረጋቸው በኋላ እስራኤላውያን በምሥጋና ተሞሉ (ዘጸ. 15)። ከዚያም ለሦስት ቀናት ተታዘው ወደ ሱር ምድረበዳ ሄዱ።

ወደ ማራ በደረሱ ጊዜ መራራ የነበረው ውሃ ተአምራት በመፈጸሙ ጣፋጭ ሊሆን ቢቻ (ዘጸ. 15:25)። ከዚያም እንደገና ወደ ደቡብ በመጓዝ ኤሊም በተባለው ስፍራ ሰፈሩ።

ከዚያም በኋላ በሲናና በኤሊም መካከል ወዳለው “ሲን” ተብሎ ወደ ሚጠራው ምድረበዳ መጡ። በሲን ምድረበዳ እግዚአብሔር በተአምር መናን አዘነበላቸው። “መና” ማለትም “ይዘ ምንድነው?” ማለት ነው። ይዘ ጣፋጭና ምጥን ምግብ ወደ ከነዓን እስኪገቡ ድረስ ለእስራኤል የዕለት ማዕዳቸው ነበር። በግብፅ ያለውት የነበረውን ዓይነት ሥጋም በጉመጃ ጊዜ ድርጭቶች በብዛት ተሰጡአቸው።

ከዚያም እስራኤላውያን “ሲን” ተብሎ የሚጠራውን ምድረበዳ ትተው በራፊዲም ሰፈሩ። በራፊዲም ሦስት ትልልቅ ነገሮች ተፈጸሙ።

1. ሙሴ ዓለቱን በመታ ጊዜ እግዚአብሔር ውሃ እንዲፈልቅ አደረገ።
2. ሙሴ በሚጸልዩበት ጊዜ በኢየሱ መሪነት የእስራኤላውያን ሠራዊት በአማሌቃውያን ላይ ድል ተቀዳጀ።
3. ሙሴ የቶር የተባለውን የአማቱን ምክር በመከተል ሕዝቡን በዳኝነት የሚያገለግሉ ሰዎች ሾሙ።

በሦስት ወር ጊዜ ውስጥ እስራኤላውያን ወደ ሲና ተራራ (አንዳንድ የኮሬብ ተራራ ተብሎ ይጠራል) ደረሱ። በዚያም ለአንድ ዓመት ያዘል ስፍራው ከእግዚአብሔር ዘንድ ስለተመረጠበት ዓላማና በሚገባበት ሙድር ስለሚኖሩት ኑሮ መማር ነበረባቸው።

(1). እውነተኛ የሆነውን መግለጫ ፈደሉን በመክብብ አመልክት።

ሀ. እስራኤላውያን ሲና ተራራ ለመድረስ 12 ሳምንታት ወሰደባቸው።

ለ. በኤሊም መራራው ውሃ ጣፋጭ ሆነ።

ሐ. ቀይ ባሕርን ከተሻገሩ በኋላ ወደ ሱር ምድረበዳ ተጓዙ።

መ. በራፊዲም ከዓለቱ ውሃ ፈለቁ።

የእግዚአብሔር ሕግና ዓላማው

ዓላማ 2 ለእስራኤላውያንና ለሌሎችም አማኞች ያለውን የሕጉን ትርጉምና ዓላማውን ለመግለጽ።

በሲና ተራራ ዙሪያ ለአንድ ዓመት መቆየታቸው የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ሕዝብ ሆነው ለመደራጀት አስፈላጊና በቁም ነበር። በዚህም ጊዜና በታ አሥርቱ ቃላት ኦሪት (አሥርቱ ትእዛዛት) ተሰጡ። ስለ ቅድስና እናደር ግልጽና ዝርዝር መመሪያዎች ተሰጡ። የእግዚአብሔር የማደሪያ ሥፍራ በሕዝቡ መካከል የማምለኪያ ሥፍራ እንዲሆን ተሠራ። ይህም የምስክር ድንኳን ወይም የእግዚአብሔር የመገናኛ ድንኳን ተባለ።

የክህነት ሥርዓት፣ የመባና የአሥራት ሕግ፣ በዓላትና ወቅቶች ተደነገጉ። ሕዝቡም እግዚአብሔርን በብቃት ለማገልገል ተዘጋጁ። ለዘመናት ከአባቶቻቸው ከአብርሃም፣ ከደህረኛና ከያዕቆብ ጋር ቃል ኪዳን ሲያደርግ የሚያውቁት አምላክ፤ አሁን ደግሞ በአባቶቻቸው ብቻ ሳይወሰን ለእነርሱም ሲገለጥላቸው አዩ። ተአምራቶችንም አዩ፤ በራሳቸው ሕይወትም ተለማመዱት።

በሲና ተራራ ቃል ኪዳን ይመሠረት ዘንድ የሥራ ቀናት ዝግጅት አደረጉ። እግዚአብሔር አሥሩን ትዛባትና ሌሎች ሕጎችን ሰጣቸው፤ እንደዚሁም ለለሚከበሩ በዓላት መመሪያ ሰጠ። እግዚአብሔር በእሳትና በደመና መካከል ለሕዝቡ ተናገራቸው። አሮንና ሁለቱ ልጆቹ እንደዚሁም ሰዛው ሽማግሌዎች የሚታወቁት መስዋዕት በማዘጋጀት ሕዝቡን መሩ። መሴ የቃል ኪዳንን መጽሐፍ ካነበበ በኋላ ሕዝቡ ሕጎችን በመቀበል ተገቢውን ምላሽ ሰጡ። ከዚያም ቃል ኪዳን በመሰዋዕት ደም ጸደቀ። የቃል ኪዳን ማሰሪያ መታዘዝ ነው። ሰለሆነም በዚህ ቃል ኪዳን ሥር ያሉት አባላት ባለመታዘዝ ምክንያት ቅጣት ሊያገኛቸው ይችላል።

እግዚአብሔር የሰጣቸው ሕጎች በሥራ ሊከፈሉ ይችላሉ።

- የሥነ-ምግባር ሕግ (Moral law)
- የሕዝብ መተዳደሪያ ሕግ (Civil law)
- የአምልኮ ሕግ (Ceremonial law)

የሥነ-ምግባር ሕግ ቋሚ ሕግ ሲሆን የሕዝብ መተዳደሪያና የአምልኮ ሕጎች ግን ሊለወጡ ይችላሉ። ለምሳሌ እንስሳት ስለማረድ የተሰጡ አንዳንድ ሕጎች እስራኤላውያን ከነዓን ከገቡ በኋላ ተለውጠዋል (ዘሌ. 17 እና ዘዳ 12:20-24 ጋር አገናኙ)።

(2) ዘአ 24:1-8 ላይ ያለውን አንብቡ። ቃል ኪዳንን በደም ያጸናበት ምክንያት ለምን ይመስልሃል?

የሥነ - ምግባር ሕግ
ዘአ 20:1-26 አንብብ

የሥነ - ምግባር ሕግ የምንላቸው በአሥርቱ ትእዛዛት የሚካተቱት ሲሆኑ፤ በመጀመሪያ እነዚህን ትእዛዛት ለሕዝቡ የተናገረው እግዚአብሔር ነበር። ከዚያም በጽሑፍ ቀረበ። አሥርቱ ትእዛዛት የሚገኙት በዘአ. 20:3 ሲሆን እነርሱም፦

1. ሌሎች አማልክትን አታምልክ	6. አትግደል
2. የተቀረጸ ምስል ጣዖት አትሰራ	7. አታመንዝር
3. የአምላክህን ስም በከንቱ አትጥራ	8. አትሰረቅ

4. የሰንበትን ቀን አክብር	9. በባልንጀራህ ላይ በሐሰት አትመሰክር
5. አባትና እናትህን አክብር	10. የባልንጀራህን ቤት አትመኝ

የመጀመሪያዎቹ ሁለቱ ሕጎች የአሥርቱን ትእዛዛት ልዩ ባሕርይ የሚያሳዩ ናቸው። ሌላ አማልክት ወይም ጣዖት ማምለክ ይከለክላል። እስራኤላውያን የወጡበት ግብፅ ብዙ ጣዖታት የሚመለከባት ነበረች፤ ወደፊት የሚገቡ ባትም ከነዓን በባእድ አምልኮ የተሞላች ነች። የእግዚአብሔር ሕዝብ ግን ከዚህ ሁሉ በመለየት እግዚአብሔርን ብቻ ሊያመልኩ ይገባቸዋል።

እነዚህ ትእዛዛት ለእስራኤላውያን ከተሰጡ በኋላ እስራኤላውያን በኃጢአት ወደቁ። መሴ በተቀደሰው ተራራ ላይ ሳለ የወርቅ ጥጃ ምስል ሰርተው ማምለክ ጀመሩ (ዘአ 32:1-10)። እስራኤላውያን በግብጽ ሳሉ ግብፃውያን የሚያመልኩትን የጥጃ ምስል ለማምለክ ሳይተባበሩ አይቀርም። አሁን በሲና ሳሉ እስራኤላውያን ራሳቸው ያንን ዓይነት ምስል ሰርተው ማምለክ ጀመሩ። ይህ የሚያሳየው ከአሥርቱ ትእዛዛት የመጀመሪያዎቹ ሁለቱ ከሚናገሩትና ሌሎች አማልክትን አታምልክ ከሚለው አለመመለሳቸውን ነው። ይህ ድርጊታቸው ከሕዝቡ ልማዶች መላ በመላ መለየት እንዳለባቸው ያመለክታል።

(3) አሥርቱን ትእዛዛት ካነበብክ በኋላ በተጠቀሰው ሥፍራ ቁጥሩን በማስገባት አብሮ የሚሄደውን አመልክት።

1. ትዕዛዝ 1-4	3. ትዕዛዝ 6፣7፣9
2. ትዕዛዝ 5	4. ትዕዛዝ 8-10

- ሀ. ከቤተሰብ ጋር ያለ ግንኙነት
- ለ. ከሌሎች ጋር ያለ ግንኙነት
- ሐ. ከእግዚአብሔር ጋር ያለ ግንኙነት
- መ. ከሌሎች ሰዎች ንብረት ጋር ያለ ግንኙነት

የሥነ-ምግባር ሕግ የሚያሳየው ሰው በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነትን ያገኝ ዘንድ እንዴት መኖር እንደሚገባው ነው። ግን ማንም ሊጠብቀው አይችልም። ስለዚህ የሰውን ኃጢአተኝነት ያሳያል። የሥነ ምግባር ሕግ ለእስራኤላውያን ሲሰጥ የነበረው ዓላማ ዛሬም እንደዚያው ነው። በሮሜ 3:19-31 ላይ የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን፤ ሕግ ሦስት ነገሮች ያስተምረናል።

- ሕግ የእግዚአብሔርን ቅድስና ያሳያል።
- ሕግ የሰውን ኃጢአተኝነት ያመለክታል።
- ሕግ ሰው የእግዚአብሔር ጽድቅ እንደሚያሰራጩ ያመለክታል (ሮሜ 3:10-31)።

በብሉይ ኪዳን ዘመን እግዚአብሔር ሕዝቡ መሥዋዕት እንዲያቀርብ ደነገብ። እነዚህም መሥዋዕቶች የሰዎችን ኃጢአትና ሕግን ባለመጠበቃቸው የሚመጣውን ውድቀት በጊዜአዊነት ይሸፍኑ ነበር። ሕግ ለሰው ውድቀት የሚሰጠው መፍትሔ አልነበረም። ሕግ ከተሰጠበት ጊዜ እንዲሁ በፍጹምነት ሊፈጽመውና ሊጠብቀው የቻለ አንድ ሰው ብቻ ነው፤ እርሱም የእግዚአብሔር ልጅ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። ክርስቶስ ሕግን መፈጸም ብቻ ሳይሆን ለሕግ መተላለፍ የሚገባውን ቅጣት ፈጽሞ ከፈለፈ ያም ቅጣት ሞት ነበር። እኛ በሕይወት እንኖር ዘንድ እርሱ ሞተ፤ እርሱ ፍጹም የሆነ መሥዋዕት ነው (ዕብ 9:13-15; 10:1-22; 1ኛዮ 1:18-20)።

እግዚአብሔር ሰውን እንዴት እንደሚያደቅ አብርሃም የብሉይ ኪዳን ምሳሌ ነው። እግዚአብሔር አብርሃምን የተቀበለው አብርሃም ከመገረዙ ከ13 ዓመት በፊትና በሕግ የኃጢአት ምንነት ከመታወቁ ከ430 ዓመት በፊት ነው (ዘፍ 15:6-17; 3:15-18)።

ስለሆነም የአብርሃም ሕግን በመጠበቅ መጽደቅ የማይቻልና የማይመስል ነገር ነው። ይህንን አጥብቀን ብናስተውል አማኞች በእግዚአብሔር ዘንድ ተቀባይነትን ለማግኘት የብሉይ ኪዳን ሕግን መጠበቅ አስባቸው የሚለውን አስተሳሰብ ከእኛ ዘንድ እንድናስወግድ ይረዳናል።

ዘሮሜ 3:21 ላይ ጳውሎስ፡ “አሁን ግን በሕግና በነቢያት የተመሰከረለት የእግዚአብሔር ጽድቅ ያለ ሕግ ተገልጾልኝ” ሲል ጽፎአል። ቀጥሎም ሊያብራራ እግዚአብሔር ሰዎችን የሚያደቅቀው ከክርስቶስ መሥዋዕት የተነሣ ሰዎች በክርስቶስ ላይ ካላቸው እምነት የተነሣ እንደሆነ ጽፏል (ዘሮሜ 3:22-26)። በኢየሱስ ክርስቶስ ለሚያምኑ ሁሉ ጽድቅን እንደሚሰጥና ኢየሱስ ክርስቶስ በፈጸመው በአዳኝነት ሥራ በእግዚአብሔር ላይ በመታመን ብቻ እንደሚጸድቁ ይናገራል። እግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስን መስዋዕት አድርጎ ያቀረበው በእርሱ የሚያምኑ ሁሉ በደሙ የኃጢአታቸውን ደቅርታ እንዲያገኙ እንደሆነ በመግለጽ በአሁኑም ዘመን እግዚአብሔር ራሱ ጸድቅ እንደሆነ የሚያሳየው በኢየሱስ የሚያምኑትን ሁሉ በማጽደቅ እንደሆነ አጥልቶ ያሳያል።

የሲና ተራራንና የቀራንዮ ተራራን ስናነጻጽር፤ የሲና ተራራ ፍርሃት፤ ነገድጓድና መብረቅ የሞላበት ሲሆን፤ የቀራንዮ ተራራ በክርስቶስ ይሞ እግዚአብሔርና ኃጢአተኛው ሰው ሊገኙ የቻለበት ሥፍራ እንደሆነ እንንዘባለን።

ስለዚህ የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ዕቅድ እኛን በእምነት ማጽደቅ ነው፤ የመንግሥቱም ቃል ዜዳን ይዞ ነው። ጽድቃችን በሕግ ሊገኝ አይችልም፤ ሆኖም ሕግ የራሱ ሥራና ዓላማ አለው። ሕግ አዳኝ እንደሚያስፈልገን ይጠቁመናል፤ ለኑርኦችንም የእግዚአብሔር መሰከያ ምን እንደሆነም ያሳየናል። በሚክ 22:34-40 ጌታ ኢየሱስ የሕግን መንፈስ ሲገልጽ እግዚአብሔርን ከሁሉ አብልጠን መውደድና ባልንጀራችንን እንደራሳችን

መውደድ መሆኑን አብራርቶአል። እግዚአብሔርን በመሉ ልባችን መውደድ እንደሚገባንና ሰውንም ሁሉ እንደራሳችን እንድንወድ ከተናገረ በኋላ የመሴ ሕግና ነብያትም ሁሉ የተመሰረቱት በእነዚህ ላይ እንደሆነ ተናገረ።

(4) አሥርቱን ትዕዛዛት በአጭሩ በማስታወሻ ደብተርዐ ላይ ካሰረርክ በኋላ እያንዳንዱን ትዕዛዝ በሕይወትዎ እንዴት በተግባር ላይ ለማዋል እንደምትችል አንድ ወይም ሁለት መንገዶችን ግለጽ።

የሕዝብ መተዳደሪያ ሕግ
ዘጸ 21:1-23:9, ዘሌ 18 አንብብ

በእያንዳንዱ የኑሮ ዘርፍ የሚገለገሉባቸውን ሕጎች እግዚአብሔር ለሕዝቡ ሰጠ። እነዚህ እንደ አንድ አገር ዜጋ የሚተዳደሩባቸው ደንቦች ሲሆኑ እግዚአብሔር እነዚህን ሕጎች የሰጠው ሕዝቡ የግብዓውያንንና የኪነዓ ናውያንን የኑሮ ፈለግ እንዳይከተሉ ለማድረግ ነበር።

ከተሰጡት ሕጎች ውስጥ የእናትነትና የወሊድ ሕጎች ይገኙበታል። ይህም ያስፈለገበት ምክንያት በኪነዓናውያን ዘንድ አጸያፊ ዝመታ፤ ግልሙትና ልጆችን መለዋት በጣም የተለመደ በመሆኑ፤ በወንድምና በእህት መካከል ጋብቻን የሚከለክሉ ሕጎች የተሰጡት ደግሞ ይህ በግብፅ የሚደረግ ልምድ ስለሆነ ነው። የግብዓውያንን ባህል መረዳት ይህ ሕግ የሚከለክላቸውን ነገሮች በደብልጥ ለመረዳት ቀላል ይሆናል።

የአምልኮ ሕጎች

እነዚህ ሕጎች ስለ መገናኛው ድንኳን፤ ስለ ክህነት፤ ስለ በዓላት፤ ስለ መሥዋዕቶችና ስለ እስራኤል ሰፈር መደራጀት የተሰጡትን ሥርዓቶች ያጠቃልላል።

(5) የሕጉን ዓላማ በተሻለ መንገድ የሚገልጸውን ፊደል በመክብብ አመልክት።

- ሀ. በመታዘዝ ጸድቅ መሆን እንችል ዘንድ ሕጉ የምንከተለውን የእግዚአብሔርን ትዕዛዞች ይሰጠናል።
- ለ. ሕጉ የእኛን የኃጢአተኝነት ፀኔታ እንድንገነዘብ በማድረግ የእግዚአብሔር ጽድቅ እንደሚያስፈልገን ያሳየናል።

የእግዚአብሔር አደረጃጀትና ዓላማው

እያንዳንዱ አገር ብሔራዊ ነፃነቱንና ሕልውናውን የሚያከብርበት የነፃነት ቀን አለው። እስራኤላውያንም ከሲና ተራራ በኋላ ለእግዚአብሔር የተሰዩ

ሕዝብ መሆናቸውን በመረዳት ነፃነታቸውን አከበሩ። ይህም የሰሜትና የፈንጠዘያ ተዳዶ ብቻ ሆኖ እንዳይቀር ሕዝቡ በገቡት ቃል ኪዳን መሠረት እንዲራመዱ እግዚአብሔር አደራጃቸው። ይህም ድርጅት አምስት መልክ እንዳለው እንመለከታለን። ለክርስቲያኖች እያንዳንዱ ድርጅታዊ መልክ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት የሚያመለክት መንፈሳዊ ማዕድን ነው። በተናጠልም ሆነ በአንድ ላይ ወደ እውነተኛው የእግዚአብሔር መንግሥት የሚያመለክቱ ናቸው። እያንዳንዱም በለተመረጠው መስህህ ምሳሌ የሚሰጠን ነው። የእስራኤላውያን መንፈሳዊ ሕይወት የሚያካትቱትን አምስት መሠረታዊ መሰከኝም በእነዚህ ድርጅቶች ውስጥ እናያለን። እንደዚሁም ዛሬ በክርስቲያኖች ሕይወት ሊታዩ የሚገባቸውን መንፈሳዊ እውነቶች ይጠቁማሉ። የሚከተለው ሠንጠረዥ ይህን አምስት የድርጅት መልክ ያጠቃልላል።

የድርጅት መልክ	መንፈሳዊ መግለጫ
1. የእግዚአብሔር መገኛ ድንኳንና የድንኳኑ እቃዎች	1. የእግዚአብሔር በሰዎች መካከል መገኘትና ወደ እርሱ እንዲቀርቡም ማዘጋጀት
2. ክህነት	2. ሰዎች እግዚአብሔርን የሚያገለግሉበት መንገድ
3. መስዋዕት	3. ሰዎች እግዚአብሔርን የሚያመልኩበት መንገድ
4. በዓላትና ጠቅቶች	4. የሰው ሕይወትን በሥርዓት መምራትና በእግዚአብሔር ልምምድ መሆን
5. የነገዶች መደራጀትና ቆጠራ	5. መንፈሳዊ ጉዲያ

(6). ከመንፈሳዊ ጉዲያ ጋር የተያያዘው የድርጅት መልክ

- ሀ. የማደሪያው ድንኳን
- ለ. የነገዶች ቆጠራና አደራጃጀት
- ሐ. ክህነት

የእግዚአብሔር ማደሪያ ድንኳን
ዘጸ 25-27:30-40 አንብብ

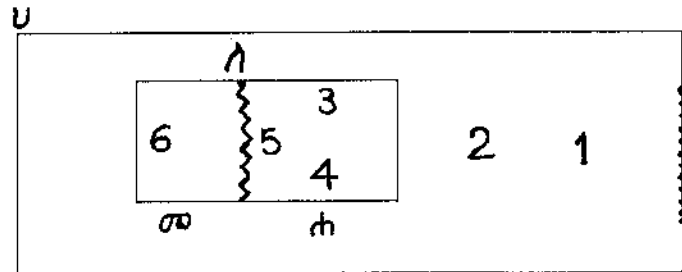
ዓላማ 3 እያንዳንዱ የማደሪያ ድንኳን ዕቃ የሚሰጠውን መንፈሳዊ ትምህርት ለመረዳት

እግዚአብሔር የሚመለከቱት ድንኳን “የማደሪያው ድንኳን” ተብሎ የሚጠራ ሲሆን፤ በመጽሐፍ ቅዱስ በብዙ ሥፍራ ትኩረት ተሰጥቶታል። የዕብራውያን መጽሐፍ አንድ ሦስተኛው ወይም ሲሶው በለ መገናኛው ድንኳን የሚያወጣ ነው።

የመገናኛው ድንኳን ያስፈለገበት ምክንያት እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ለመገኘትና ሕብረት እንዲኖረው ለለፈቀደ ነው (ዘጸ 25: 8)። ይህን ሥራ እንዲሠሩ እግዚአብሔር ከይሁዳ ነገድ ለባበልኤልና ከዳን ነገድ ደግሞ ለኤልያብ የተለየ በጣታ ሰጣቸው። ሕዝቡም በፈቃዳቸው አለተዋጽኦ እንዲያደርጉ ተጠየቁ። ወንዶቹ ወርቅና ብር አቀረቡ፤ ከዳርም የግራር እንጨት ቆርጠው አመጡ። ሴቶቹም የተፈተሉና የተሸመኑ ጨርቆችን አቀረቡ። በዘፍ 15:14፤ ዘጸ 12:35-36 እንደምናነበው እስራኤላውያን ከግብፅ በወጡ ጊዜ ብዙ የግብፅ ሕብት ይዘው ነበር። እነዚህ ለመገናኛው ድንኳን መሥሪያ የተጠቀሙባቸውም የከበሩ ነገሮች እነዚህ ከግብፅ ያገኙአቸው ቅርሶች ነበሩ። በዚህ ዓይነት ነበር ዕውብ ድንቅ የሆነ ተንቀሳቃሽ ድንኳን ሊሠራ የቻለው ሰብዙ መቶ ዓመታትም የእግዚአብሔር ሕዝብ ለአምልኮ የሚሰበሰቡበት ቦታ ሆኖ አገልግሎቱል።

(7). የማደሪያው ድንኳን ተንቀሳቃሽ እንዲሆን እግዚአብሔር የፈለገው ለምን ይመስልሃል?

የማደሪያው ድንኳንና አካባቢው

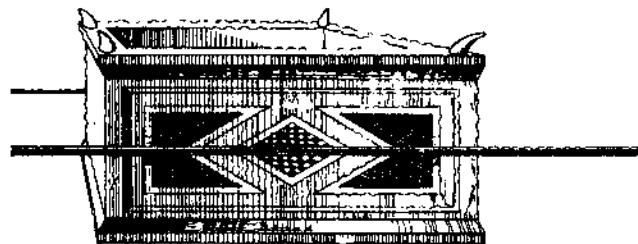

ሀ. አደባባዩ

ደሀ የመገናኛው ድንኳን የሚያርፍበት ክልል ነው። ከጥሩ በፋታ በተሠሩና ጠቅላላ ርዝመታቸው 137 ሜትር በሆነ መጋረጃዎች ይሸፈናል። መጋረጃዎቹም በነሐስ ዓምዶች ላይ የሚሰቀሉ ሲሆኑ አንዱ ዓምድ ከሌላው በ2.3 ሜትር ይራራቃል። ወደ አደባባዩ መግቢያ በሩ አንድ ብቻ ሲሆን ይኸውም በበተምሥራቅ ነው። የበሩም ሥፋት 9 ሜትር ነው (ዘጸ 27:9-18፤38:9-20)።

1. መለዋያ

ይህ አንድ እስራኤላዊ ወደ አደባባዩ ከገባ በኋላ መሥዋዕቱን የሚያቀርብበት ገላጣ ሥፍራ ላይ የሚገኝ ዕቃ ነው። ከነሐስ የተሸፈነ ሆኖ እንደሌላው የመገናኛ ድንኳን ዕቃ ሁሉ ተንቀሳቃሽ ነው (ዘጸ 27:1-8፤ 38:1-7)።

መሰዊያ

የመታጠቢያ ሳህን

2. የመታጠቢያ ሳህን

ከነሐስ የተሠራና ካህናቱ የሚታጠቡት ሥፍራ ነበር (ዘጸ 30:17-21፣ 38:8፣ 40:30)። ይህ አደባባይ በብዛት ከነሐስ በተሠራ ዕቃዎች የተሞላ በመሆኑ፣ በምሳሌነት በኃጢአት ላይ የሚፈጸመውን ፍርድ ያመስክታል። በዚያ የሚቀርቡት መሥዋዕቶች በእሳት ይቃጠሉ ነበር።

ለ. የመገናኛው ድንኳን

በአደባባዩ በስተምዕራብ በኩል እንደገና የመገናኛው ድንኳን ተብሎ የሚጠራው ይገኛል። ቁመቱ 13.7 ሜትር ሲሆን ስፋቱ 4.6 ሜትር ሆኖ ቅድስት እና ቅድስተ ቅዱሳን በመባል በሁለት የተከፈለ ነው።

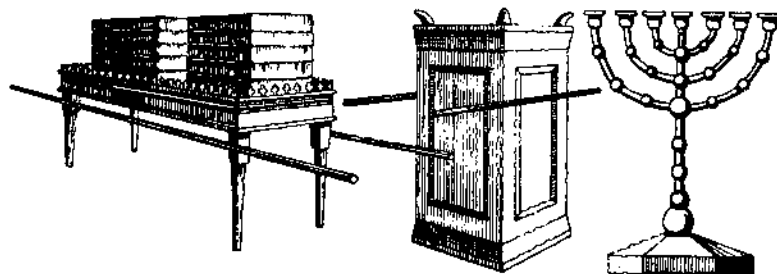
ሐ. ቅድስት

ይህ 9.1 ቁመት በ4.6 ሜትር ስፋት አለው። ወደ ቅድስት መግቢያው በር እንደ ሲሆን ይኸውም በስተምሥራቅ በኩል ነው። የሚገቡትም ካህናት ብቻ ናቸው።

መ. ቅድስተ ቅዱሳን

ይህ 4.6 ቁመት በ4.6 ሜትር ስፋት ያለው ሥፍራ ነው። በቅድስትና በቅድስተ ቅዱሳን መካከል መጋረጃ አለ። ወደ ቅድስተ ቅዱሳን የሚገባው ሊቀ ካህኑ ብቻ ሲሆን፣ ይኸውም በዓመት አንድ ቀን በማስተሰሪያ በዓል ዕለት ነበር።

3. ገበታ - ይህ ደግሞ በቅድስት ውስጥ በስተሰሜን በኩል ይቀመጣል።
4. መቅረዝ - ይህ ደግሞ በቅድስት ውስጥ በደቡብ በኩል ይገኛል።
5. የዕጣን መስዊያ - ይህ ቅድስትና ቅድስተ ቅዱሳንን በሚከናወኑ መጋረጃ ፊት ለፊት ይገኛል። እነዚህ ሦስቱም ዕቃዎች በወርቅ የተሰሙ ነበሩ።

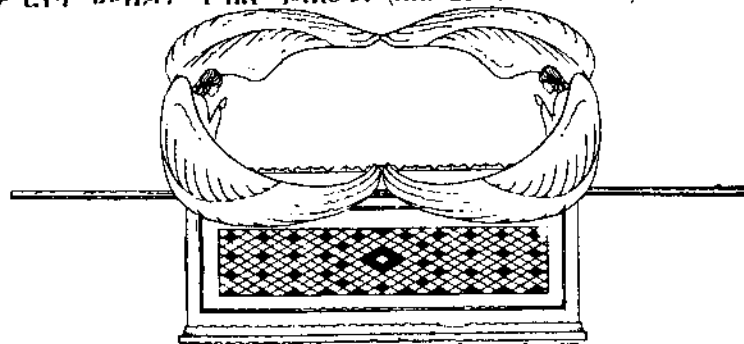

ገበታ

የዕጣን መስዊያ

መቅረዝ

6. የቃል ኪዳን ታቦት - ይህ በቅድስተ ቅዱሳን ውስጥ የሚገኝ በእስራኤል ሃይማኖት እጅግ የከበረ ግምት የሚሰጠው ዕቃ ነው። ከግራር እንጨት የተሠራ ሆኖ ከወሰድና ከውጭ በወርቅ የተሰበሰበ ነው። 1.1 ሜትር ቁመትና 84 ሳንቲ ሜትር ስፋትና ጥልቀት አለው። የታቦቱ ሽፋን የሥርየት መክደኛ ተብሎ ይጠራል (ዘጸ. 25:10-22፣ 37:1-9)።

የቃል ኪዳን ታቦትና የሥርየት መክደኛ

በስርዮት መክደኛው ላይ ከወርቅ የተሠሩ እያንዳንዳቸው ሁለት ከንፍ ያላቸውና ክንፋቸውን ወደ ስርዮት መክደኛው መካከል የዘረጉ ሁለት ፍጥረቶች ይገኛሉ። እነዚህም የእግዚአብሔር በሥፍራው መገኘት ምሳሌዎች ናቸው። ሌሎች አሕዛብ የአማልክታቸው ምሳሌ አድርገው ጣዖታት እንደሚቀርጹ ሳይሆን፤ በዚህ ማደሪያ የእስራኤልን አምላክ የሚወክል ምንም ቅርጽ ቅርጽ አልነበረም፤ አላስረለገምም። ሆኖም የሥርዮት መክደኛው እግዚአብሔርና ሰው የሚገናኙበት ሥፍራ ነበር። በዚያም እግዚአብሔር ለሰዎች ይገኝ ነበር (ዘጸ 30:6)። በማስተላለፊያም ቀን ሊቀ ካህኑ ስለ እስራኤል ሕዝብ ኃጢአት በስርዮት መክደኛው ላይ ደም ደረጭ ነበር (ዘጸ. 25:22፤ ዙኑ 7:89)።

አሥርቱ ትእዛዛት የተቀረጹበት የድንጋይ ጽላት የሚቀመጠው በታቦቱ ውስጥ ነበር (ዘጸ 25:21፤ ዘዳ 10:3-5)። በኋላም መና የያዘ አንድ እንሥራና የአሮን ቦትር በዚሁ ታቦት ውስጥ ተጨምረው ተቀመጡ (ዘጸ. 16:32-34፤ ዙኑ 17:1-11)።

የመገናኛው ድንኳን አሠራርና ዕቃዎቹ የክርስቶስና የሥራዎቹ ምሳሌዎች ናቸው። ለምሳሌ ያህል የስርዮት መክደኛው ጭምር ሰባቱ የመገናኛው ድንኳን ዕቃዎች የራሳቸው የሆነ መንፈሳዊ ቁም ነገር አላቸው።

ዕቃዎች	የሚያስተምሩት መንፈሳዊ እውነት
1. መሠዊያ	የክርስቶስ መስቀልና የኃጢአት ፍርድ
2. የመታጠቢያ ሳህን	መንጸትና የኃጢአት ይቅርታ
3. ዝብታ	የሕይወት እንጀራ ከሆነው ክርስቶስ ጋር ሕብረት
4. መቅረዝ	ክርስቶስ የዓለም ብርሃን
5. የዕጣን መሠዊያ	ምስጋና ጸሎትና ፍጹም የሆነ የክርስቶስ መዓዛ
6. ታቦት	የእግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል መገኘት
7. የስርዮት መክደኛ	በፈሰሰው ደም የተገኘ ምሕረት

(8). ሰባቱን የመገናኛ ድንኳን ዕቃዎችን በቅደም ተከተል በማስታወቅ ደብተርዐ ላይ አስፍር።

(9). ቁጥሩን በክፍቱ ለፍራ በማስቀመጥ አብሮ የሚሄደውን አመልክት፤

1. መስዊያ	5. የዕጣን መስዊያ
2. የመታጠቢያ ሳህን	6. ታቦት
3. ዝብታ	7. የሥርዮት መክደኛ
4. መቅረዝ	

- ___ ዐ. ምስጋናና ጸሎት የክርስቶስ ፍጹም ሕይወት መዓዛ
- ___ ለ. የእግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል መገኘት
- ___ ሐ. የክርስቶስ መስቀልና የኃጢአት ፍርድ

- ___ መ. የሕይወት እንጀራ ከሆነው ክክርስቶስ ጋር ያለ ግንኙነት
- ___ ሠ. የኃጢአት ይቅርታ ማግኘትና መንጸት
- ___ ረ. ደም ስለፈሰሰ የሚሰጥ ምህረት
- ___ ሰ. ክርስቶስ የዓለም ሁሉ ብርሃን

የክህነት አገልግሎት ዘጸ 28-29፤ ዘሌ 8-10 አንብብ

ዓላማ 4 አማኞች እንዴት ባለ መንገድ እግዚአብሔርን ማገልገል እንዳለባቸው የክህነቱ ሥርዓት የሚያስተምረውን ለመግለፅ

የእግዚአብሔር ዕቅድ እስራኤል ቅዱስ ሕዝብ እንዲሆን ከሆነ ሥርዓት ያለው አምልኮ እስፈላጊ ይሆናል። ስለዚህም እግዚአብሔር የሙሴን ወንድም አሮንን ሊቀ ካህን ሆኖ እንዲያገለግል መረጠው። የእሮንም አራቱ ወንዶች ልጆች ናዳብ፣ አብደድ፣ አልካህርና ኢታምር አሮንን ያግዙ ነበር።

ይህ የክህነት ሥርዓት ከመደንገብ በፊት በአባቶች ዘመን እያንዳንዱ አባወራ በአምልኮ ሥርዓት ቤተሰቡን ይወክል ነበር። የቤተሰቡም ካህን በመሆን ያገለግል ነበር። በዚያን ዘመን በመጽሐፍ ቅዱስ የተጠቀሰው ካህን አንድ ብቻ ነው። ይህም ምስጢራዊው መልክ ሄዴቅ ነው (ዘፍ 14:18)። በግብፅ ከተከበረው ፋሲካ ጀምሮ የእያንዳንዱ እስራኤላዊ ቤተሰብ የበኩር ልጅ ሁሉ ለእግዚአብሔር የተለየ ነበር (ዘጸ. 13:1-2)። የወርቅ ጥጃን ከማምለካቸው የተነሳ በሰናት ኃጢአት ምክንያት በበኩር ልጆች ፈንታ እግዚአብሔር ሌዋውያንን (ወንዶች የሆኑ የሌዊ ነገዶች) መረጠ (ዙኑ 3:5-13፤ 8:17)።

የካህናት ሹመት

- ቅዱስ ኑሮ እንዲኖሩ ይፈለግባቸዋል (ዘሌ 21:1-22)።
- ለእነርሱ የታዘዘ ልዩ ልብስ ነበራቸው (ዘጸ 28:40-43፤ 39:27-29)።
- ሊቀ ካህንም የተለየ ልብስ ነበረው (ዘጸ 28:4-39)።
- ካህናትና ሊቀ ካህናት ለእግዚአብሔር በሚለዩበት ጊዜ ደማቅ ሥነ ሥርዓት ይከናወናል (ዘጸ. 29:1-37፤ 40:12-15፤ ዘሌ 8:1-36)

የካህናት አገልግሎት

- መሥዋዕቱን ያስውሩ፤ ሕዝቡ የኃጢአታቸውን ሥርዮት ሥርዓት እንዲያከናውኑ ይረዱዋቸው ነበር (ዘጸ 28:1-43፤ ዘሌ 16:1-34)።
- ሕዝቡ የእግዚአብሔርን ፈቃድ እንዲለዩ ይረዱዋቸዋል (ዙኑ 27:21፤ ዘዳ 33:8)።
- በሌዋውያን ተባባሪነት የመገናኛውን ድንኳን አገልግሎት ይፈጽማሉ።
- የሕጉ ሞዝቶች እንደመሆናቸው ለሕዝቡ የሕጉን ቃል ያስተምራሉ።

እኛም ደግሞ እግዚአብሔርን ለማገልገል የተጠራን ነን። በ1 ኤፕ 2:5-9 የተጻፈው ቃል እንደሚነግረን አማኞች በአንዳንድ መንገዶች እንደ ብሉይ ኪዳን ክፍላት ነን። እንደ ብሉይ ኪዳን ክፍላት እኛ ደግሞ ከዓለም የተለየ ኑሮ ልንኖር ይዋዘናል። ከብሉይ ኪዳን ክፍላት አገልግሎት እግዚአብሔርን ማገልገል ማለት ምን እንደሆነ ብዙ መማር እንችላለን።

(10) በ1ኤፕ 2:5-9 የተጻፈውን ከላይ ስለ ክፍላት ከተጻፈው መንብብ ጋር በማንጸጸር ባራ አማኞች እንዴት እግዚአብሔርን እንደሚያገለግሉ ክፍላቱ የሚያብራራውን ሁለት መንገዶች ጸና።

መስዋዕቶች
ዘሌ 1-7 አንብብ

ዓላማ 5 የመስዋዕቶችን ስሞች ከትርጉሜቸው ጋር ለማዛመድ።

ለእግዚአብሔር መስዋዕት ማቅረብ የተጀመረው በሲና ተራራ አይደለም። መስዋዕትና መባ ማቅረብ ለረጅም ጊዜ የቆየ ልምድ ነው። ስለ ቃዩን፣ አቤል፣ ኖን የተጻፉት ታሪኮች ይህንን ይጠቁሙናል። ሙሴም ራሱ ለፈርዖን ስለ መስዋዕቶች እንደተናገረ እናነባለን (ዘአ 5:1-3፣ 18:12፣ 24:5)። ነገር ግን በሲና ተራራ የተሰጡት የመስዋዕት ሕጎች የአምልኮ ሥርዓትንና ደንብን ለመመሥረት ነው። አምስት ዓይነት መስዋዕቶች ሲኖሩ አራቱ ደም ማፍሰስን የሚጠይቁ ነበሩ። እነዚህም

- የኃጢአት መስዋዕት
- የበደል መስዋዕት
- የሚቃጠል መስዋዕት እና
- የድንኳን መስዋዕት ናቸው።

ለእነዚህ የሚቀርቡት እንስሳት ገጹህና ሰማዳ የቤት እንስሳት ሲሆኑ፣ እነዚህም በግዜ ፍየል ወይም ወደፈን ናቸው። በወገም ደሆኑ የሆኑ እስራኤላውያን ግን በምትኩ ዋናዎችን ማቅረብ ይችላሉ። አምስተኛው ዓይነት የእዛል ቁርባን ሲሆን ደም ማፍሰስ አይጠይቅም። እያንዳንዱ መስዋዕት በሚከተለው ሥርዓት ይከናወን ነበር።

- እስራኤላዊው መስዋዕቱን ወደ መመደያው ያቀርባል።
- በእርሱ ምትክ መስዋዕቱን ለማቅረብ አቅራቢው በእንስሳው ላይ እጁን ይጭናል።
- እንስሳው ይታረዳል።
- ደሙም በመመደያው ሥር ይረግዳል
- እንደ መስዋዕቱ ዓይነት ሥጋው በሙሉ ወይም በከፊል ይቃጠላል።

እነዚህ የመስዋዕት ዓይነቶች ከሰው ፍላጎትና ባሕርይ ጋር መቃታሪብ አላቸው። የሚከተሉት ስንጠረኻም የመስዋዕቱን ዓላማ ይገልጻል።

መስዋዕት	ዓላማው	የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባብ
1. የኃጢአት	ባለሚወቅ የተሰራን ኃጢአት ለማስወገድ	ዘሌ 4:1-35፣ 6:24-30
2. የበደል	የሰውን ወይም የእግዚአብሔርን መብት ባለማክበር የተረጸመ ስህተትን ለማስወገድ	ዘሌ 5:14-6:7፣ 17:1-7
3. የሚቃጠል	መግቢትንና መለየትን ለመግለጽ	ዘሌ 1:3-17፣ 6:8-13
4. የሙሉም የሕብረት	ምሥጋና፣ መሐላንና የቡድኑ ረቃቃ መስዋዕትን የሚገልጽ፣ በሰውና በእግዚአብሔር መካከል ሕብረትን የሚያሳይ	ዘሌ 3:1-17፣ 7:11-34፣ 19:5-8፣ 22:21-25
5. የእዛል ቁርባን	የሰው የድካሙ ፍራ ከሆነው ለእግዚአብሔር የሚሰጠውን አገልግሎት ያመለክታል	ዘሌ 2:1-16፣ ዘሌ 6:14-23

እግዚአብሔር በዘሊዋውያን መስዋዕቶችን የደንገጠትን ቅድም ተከተል ስንመለከት ስለ እግዚአብሔርና ስለሰው አቀራረብ እንድ ቁም ነገር እናገኛለን። በዘሊዋውያን መስዋዕቱን በሰላም (ሕብረት) ይጀምራል። ከዚያም የእዛልና (አገልግሎት) የሚቃጠል (መግቢት) መስዋዕት ይቀጥላል። እነዚህ ምስክሮች በረቃቃነት የሚሰጡ ናቸው። ዘታቃይ ሰው ወደ እግዚአብሔር የቀረበበትን ስንመለከት ከኃጢአትና ከበደል መስዋዕት በመጀመር ነው። እነዚህ ሁለቱ የግዴታ መስዋዕቶች ናቸው።

እያንዳንዱ መስዋዕት ስለአዳኙ ስለ አያሱስ ክርስቶስ አንዳንድ ነገር ያመለክታል። በረቃቃነት የሚቀርቡት መስዋዕቶች ማንነቱን፣ ባሕርዩንና መታዘዙን ያመለክታሉ። ግዴታን የሚጠይቁት ደግሞ ስለ እኛ ኃጢአት ይቀርብ ዘንድ ስላስፈሰገው መስዋዕት ያመለክታሉ። እያንዳንዱ መስዋዕት ደግሞ እኛ ለእግዚአብሔር አምልኮ ሲኖረን ስለሚገባ አቀራረብ ያመለክታል። ለምሳሌ የእዛል ቁርባን መግቢው እግዚአብሔርን ያስ እንደሚያሰኘው ሁሉ፣ እኛም ራሳችንን ሙሉ ለሙሉ ስንሰጠው እግዚአብሔር ያስ ያስኝብናል (ዘሌ 1:9፣ ሮሜ 12:1)።

(11) ዘታሰጠው ቦታ ላይ ቁጥሩን በማስፈር አብሮ የሚገኘውን አመልክት።

- 1. የኃጢአት መስዋዕት
- 2. የበደል መስዋዕት
- 4. የሙሉም መስዋዕት
- 5. የእዛል መስዋዕት

3. የሚቃጠል መስዋዕት

- ___ ሀ. ለእግዚአብሔር የተሰጠ አገልግሎት
- ___ ለ. ባለሚወቅ ለተሰራ ኃጢአት
- ___ ሐ. የሰውን መብት አለማክበር
- ___ መ. ለእግዚአብሔር መለየት
- ___ ሠ. ምሥጋና
- ___ ረ. መሐላ
- ___ ሰ. የራስን ፈቃድ የሚገልጽ
- ___ ሸ. ደም የሚደረስበት
- ___ ቀ. የሰውን ድካም የሚያመለክት

የተደነገጉ በዓላትና ወቅቶች
ዘሌ 16:23-25 አንብብ

ዓላማ 6 ልዩ ወቅቶች ከሰው ልምዶችና ከእግዚአብሔር ጋር ካለው ግንኙነት ጋር የሚዛመዱበትን መንገዶች ለመግለጽ።

እስራኤላዊያን ለእርሱ ልዩ ሕዝብ መሆናቸውንና ከኃጢአት ተለያተው ከእርሱ ጋር ሕብረት እንዲያደርጉ እንደተጠሩ ለማሳሰብ እግዚአብሔር በብዙ መንገዶች ይጠቀም ነበር። ከእነዚህ መንገዶች አንዱ በዓላት ነበር። የመሥዋዕቶች መልእክት "ከእግዚአብሔር ጋር የተስተካከሰ ግንኙነት ይገልጻል" የሚል ሲሆን የበዓላቱ መቆጣጠር ደግሞ "ከእግዚአብሔር ጋር ለመስማማት ሕይወታችሁን በሥርዓት ምሩ" የሚል ነው። እነዚህን በዓላት ለማክበር ሕዝቡ ቃል ከዳን ገብተው ነበር (ዘጸ 20-24)።

በዓላት ሦስት ጊዜ በሚደረገው የበዓል አካባቢ በጠቅላላ ሰባት የሚከበሩ በዓላት አሉ። እነዚህ በዓላት እጅግ አስረላጊ ከመሆናቸው የተነሣ እያንዳንዱ ወንድ እስራኤላዊ ሁሉ የመገኘት ግዴታ ነበረበት (ዘጸ 23:14-17)። እነዚህ ሰባት በዓላት ከክርስቲያን መንፈሳዊ ልምድ ጋር እንደሚከተለው ይገናኝባል።

በዓላት

ግንዛቤ

1. የፋሲካ በዓል
2. የቂጣ በዓል/እርሾ የሌለው
3. የመከር በኩራት
4. በዓለ ሃምሳ
5. የመለከት በዓል
6. የማስተሰረያ ቀን በዓል
7. የዳስ በዓል

- በክርስቶስ ደም በኩል መዳን
- ከኃጢአት መንጸት
- ለእግዚአብሔር መለየት
- በመንፈስ ቅዱስ መሞላት
- የወንጌል ምስክሮች መሆን
- የእግዚአብሔር ልጅ መሆን
- በእግዚአብሔር ፊት መመላለስ

ሰባቱ በዓላት በመንፈስ ቅዱስ ስንመላለስ ከሚኖረን ሰባት ልምዶች ጋር ግንኙነት ያላቸው ናቸው። በቅደም ተከተል መዳን፣ መንጸት፣ መለየት፣ መሞላት፣ መመስከር፣ ልጅነት፣ በእግዚአብሔር ፊት መመላለስ ናቸው።

(12). ቁጥሩን በክፍቱ ቦታ በማስቀመጥ ለዛሬዎቹ አማኞች ትርጉሙን የሚገልጠውን አመልክት።

1. የፋሲካ በዓል	5. የመለከት በዓል
2. የቂጣ በዓል	6. የማስተሰረያ ቀን
3. የመከር በኩራት	7. የዳስ በዓል
4. በዓለ ሃምሳ	

- ___ ሀ. በእግዚአብሔር መኖር
- ___ ለ. ከእግዚአብሔር ቤተሰብ መቀላቀል
- ___ ሐ. ከኃጢአት መንጸት
- ___ መ. ለእግዚአብሔር መስጠት
- ___ ሠ. ወንጌልን መስበክ
- ___ ረ. በክርስቶስ ደም መዳን
- ___ ሰ. የመንፈስን መላት ማወቅ

የሕዝብ ቆጠራና የሰፈር ማደራጀት
ዘኁ 1-10 አንብብ

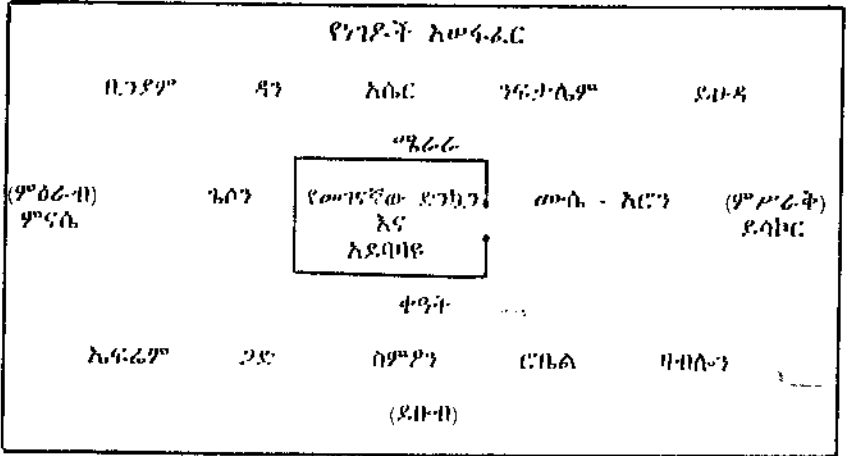
ዓላማ 7 የእስራኤል በሰፈር መደራጀት የሚሰጠውን መንፈሳዊ ትምህርት ለመግለጽ።

አራት ዙጉልቁ እግዚአብሔር የሥርዓት አምላክ መሆኑን ያሳያል። በአንድነትና በሥርዓት በሚኖሩ ሕዝቦች ላይ በረከቱን እንደሚያዝም ቃሉ ይነግረናል። ሕዝቡን እንዲቆጥሩ እግዚአብሔር ሙሴንና አሮንን አዘዘባቸው። ነገዶቹም ተቆጥረው በሥርዓት ተደራጁ (ዘኁ 1-2) መሪዎች፣ ካህናትና ሌዋውያንም ተመርጠው የሥራ ድርሻቸውን ተረከቡ።

አሥራ ሁለቱ ነገዶች በመገናኛው ድንኳን ዙሪያ ሥፍራቸውን ያዘው ድንኳኑን ይጠብቁ ነበር። የሌዊ ነገዶችም በሦስት ቤተሰብ ተከፍለው በመገናኛው ድንኳን አደባባይ አጠገብ ሠሩ። እነዚህ የጌሶን፣ የቀዳትና የሜራሪ ልጆች ናቸው። ሙሴ፣ አሮንና የካህናት ወገን የመማሪያውን በር ይጠብቁ ነበር። ወደ መገናኛው ድንኳንና ወደ እግዚአብሔር መኖሪያ የሚያለገው በር ይዞ ብቻ ነበር።

በዚህ ላይ ጥናት ያደረጉ ሰዎች ያዘ ሠፈር ዙሪያው ርዝመቱ 12 ማይልስ እንደሆነ ይገመታል ይላሉ። በዚህ ዓይነት ሰፈራ ያንዙ የነበሩት ሰዎች ቁጥር በግምት 3 ሚሊዮን ሲሆን ቀንና ሊሊት በመገናኛው ድንኳን አናት ላይ የሚታየውን ዓምድ እየተመለከቱ ሥርዓት በሞላው ሁኔታ ያንዙ

ነበር። የደመናው ዓምድ በሚወርድበትም ቦታ እንደገና ይለፋል። ሕዝቡ ከሰፈር የሚለቀውም ሆነ በሌላ ቦታ የሚለፍረው በእግዚአብሔር ትእዛዝና ምሪት ነበር (ዘኁ. 9:15-23)።

- (13). በማደሪያው ድንኳን ዙርያ የነገዶች መደራጀት የሚያብራራው መርከብ
- ሀ. የእግዚአብሔር ሕዝብ ሁሉ እንደ ዓደነት ሰፍራና ኃላፊነት እንዳላቸው
- ለ. እግዚአብሔር በሕዝቡ መካከል ሥርዓታዊና ድርጅታዊ አሰራርን እንደሰጠ
- ሐ. ሕዝቡን ማደራጀት የመሪዎቹ ሃሳብ እንደሆነ
- መ. እግዚአብሔር ባቀደው ድርጅታዊ አሰራር ውስጥ አንዳንድ ለዎች እንዳልተካተቱ

**የእግዚአብሔር ሕዝብ
አለማመንና መንከራተት**

ዓላማ 8 የእስራኤል ሕዝብ አለማመንና መንከራተት የሚያስተምረውን መንፈሳዊ ትምህርት ለመግለጽ።

ለአንድ ዓመት ያህል በሲና ተራራ ከተዘጋጁ በኋላ የእስራኤል ልጆች ለ11 ቀን ተጉዘው በፋራን ምድረበዳ ወደምትገኘው ወደ ታዲሰ በርኔ ደረሱ። ዘሥርዓት እንደተደራጀ እካል ነበር የተጓዙት። ሆኖም በሕዝቡ መካከል ማጥረምረም ነበር (ዘኁ. 11:1-35)። በመሪዎቹ መካከልና በመሴ

ቤተዘመዶች መካከል ሳይቀር እንኳ ቅንዓትና አለመግባባት ተፈጠረ። ዘኁ. 12:1-16 የሕዝቡ ጥርጣራና አለማመን አስከፊ ውጤት እንዳለከተለ ያስረዳናል።

- (14). ማርያምና እርን በመሉ ላይ የተናገሩት ክፉ ንግግር ውጤቱ ምን ነበር (ዘኁ. 12:1-16)?

ባለማመን ምክንያት መዘግየት

መሴ ከፋራን ምድረበዳ ወደ ከነዓን 12 ሰላዮችን ላከ። ሁሉም ምድሪቱ መልካም እንደሆነችና ሕዝቡ ኃይለኞች እንደሆኑ ዘገቡ። አሥሩ ከነዓንን መውረስ እንደማይቻልና ወደ ግብፅ መመለስ እንደሚያስፈልግ በመናገር ሕዝቡን አስፈራሩ። ኢየሱስ ካሌብ ግን ድል ማድረግና መውረስ እንደማይቻል አስረግጠው ተናገሩ። ሆኖም ሕዝቡ እግዚአብሔር አሰጣችኋለሁ ያለውን ቃል ካለማመን የተነግ በአድማ ተነሥተው መሪዎቻቸውን በድንጋይ ለመውገር ቃሉ።

እግዚአብሔር ሕዝቡን በፍርድ ሊያጠፋ አሰበ። መሴ ግን በወርቁ ጥጃ ጊዜ እንዳይረገው ለሕዝቡ በመማለድ ከእግዚአብሔር ይቅርታን አሰጥኛላቸው። አሥሩ ያልታመኑ ሰላዮችም በመቅሰፍት ጠፉ። የተቀረው ሕዝብ ዕድሜአቸው ከ20 በላይ የሆኑ ሁሉ ከኢየሱስ ከካሌብ በቀር ከነዓንን እንደማያዩ ሰለ ተነገሩቸው ሕዝቡ ንሰሐ ገቡ። በኋላ ደግሞ ያለ መሴ ትእዛዝ ወደ ከነዓን ለመግባት በመገኘት አመጹ። በአማሌቃውያንና በከነዓናውያን ድል ተመትተው ወደ ኋላ አፈገፈጉ (ዘኁ. 14:1-45)።

- (15). ዕብ 3:16-4:7 በፋራን ምድረበዳ የእስራኤልን አለማመን ይጠቅሳል። እነርሱ የደረሰባቸው ዛሬ ለእኛ ማስጠንቀቂያ የሚሆንን በምን መንገድ ነው?
- ሀ. የእግዚአብሔርን ቃል መጠራጠርና ቃሉን በተግባር እንዳንገለጽ እምነት እንዳይኖረን ማድረግ እይዝንም።
- ለ. ከመታዘዛችን በፊት ሁልጊዜ መለኮታዊ ምልክት እግዚአብሔር እንዲለጠን መጠበቅ አለብን።
- ሐ. የምናውቃቸው አንዳንድ ሰዎች የእግዚአብሔርን ቃል በጠራጠሩ ለእግዚአብሔር ከመታዘዝ በፊት እስኪያምኑ ድረስ መጠበቅ ይገባናል።

በመዘግየት መማር

የዘኁ.ልቁ መጽሐፍ የዕብራይስጥ ስሙ “የምረበዳው ጉዞ” የሚል ነው። ከነዓን ከመግባት ከተመለሱ በኋላ እስራኤላውያን ለ39 ዓመታት በምድረበዳ ተቆዘዘዙ (ዘዳ 2:14)። በዚያም ጊዜ ያ ትውልድ ጠቅላላ ምት (ዘኁ. 15:1-20:13)።

እግዚአብሔር ያሰበላቸውን ዕቅድ በተግባር እስኪፈጸምላቸው ዘንድ። ነገር ግን ታማኝነቱ አልተለያየውም፤ በየዕለቱም ይመግባቸው ነበር። የይመና ውና የእሳቱ እምድ በቀንና በሌሊት መራቸው። በማደሪያው ድንኳን የሚያቀርቡትን መሥዋዕታቸውንና አምልኮአቸውን ይቀበል ነበር።

በዙኑ 16:1-50 ቆሬ፣ ዳታንና አቤሮን በሙሴ ላይ ዓመጽን እንዳካሄዱ እናነባለን። ሙሴ ተቃውሞ እነርሱ ቤተሰባቸውና ሌሎች እሥራኤላውን ሺህ ሰባት መቶ እስራኤላውያን በመቅሰፍት አሰቁ። በዚህን ጊዜ እግዚአብሔር የአርንን ነዘነት እጽናለት፤ የአርንም በትር እንድታቆጠቁ እደረገ (ዙኑ 17)።

በዙኑ 15-22 ባለው ክፍል ሌሎች ብዙ ድርጊቶች ተፈጽመዋል። የመርዛም ተናዳፊ እባቦች መንሳት ሕዝቡ በእግዚአብሔር ላይ እምነት ሊኖረው እንደሚገባ ያሳያል። ሙሴ እንደታዘዘው በምድረበዳ የሰቀለውን እባብ የተመለከተ ሁሉ ዳነ (ዙኑ 21:6-9)። ከእነዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ብዙ ጠቃሚ ትምህርቶችን ለመቅሰም እንችላለን። እግዚአብሔር ዋርና ይቅር ባይ ነው። የእርሱን ፈቃድ ስንስት እንኳ እኛን ወደ ትክክለኛ ፈቃዱ በመመለስ ይመራናል። ጥርጥር ግን የሚያስከፍሰው ሞጋ ምን ያህል እንደሆነ ከተረዳን እኛም እንደ እስራኤላውያን በፍርሃትና በጥርጥር ምክንያት እግዚአብሔር ለእኛ ያለውን ሐሳብ እንዳንቀበል ያደርገናል። እግዚአብሔርን በመርሳት ትግሮቻችንን ከራሳችን ኃይል ጋር ስናስተያይ ዝላችን እንደ እነርሱ የተሰፋ መቁረጥ ገዞ ይሆናል።

(16). የምድረ በዳውን መቀበዝበዝ በተሻሰ ሁኔታ የሚገልጸውን በረከተ ነገር ፈይሉን በመክበብ እመልክት።

- ሀ. ሕዝቡ እምነት ስላልነበራቸው በምድረ በዳ እንዲቅበዘበዙ እግዚአብሔር ተዋቸው።
- ለ. ሕዝቡ እግዚአብሔርን በጠራጠሩም በሚቅበዘበዙበት ወቅት እርሱ አልተለያየውም።
- ሐ. እግዚአብሔርን መጠራጠራቸው ምንም አልነበረም። ምክንያቱም ይህ እግዚአብሔርን ከእነርሱ አልለየውም።

**የእግዚአብሔር ሕዝብ
የመጨረሻ መመዝገቢያ መቅበል**

በሀ. 35፤ ዘዳ 1፣7፣11-12፣27-28፣30፣34 እንብብ
ዓላማ 9 በዘዳም መጽሐፍ ውስጥ በሙሴ የተሰጡትን መመሪያዎች የሚያጠቃልለውን መግለጫ ለመምረጥ

ከ40 ዓመት መቅበዝበዝ በኋላ እስራኤላውያን ከሙት (ጪው) ባሕር በስተ ምሥራቅ በምእብ ሜዳ ሰራፉ። ዙኑ 33:50-36:13 እና መላው የዘዳም መጽሐፍ የሚነግረን ስለዚህ ነው።

ሙሴ ለሕዝቡ ዮርዳኖስን ከመሻገራቸው ከአንድ ወር በፊት የመጨረሻ ምክሩን ለገሰቸው። ይዘም ምክር በማከታተል ሰባት ቀን የፈጀ ነበር። አድማጮቹም እድሜአቸው ከ60 በታች የሆነ የእዲሱ ትውልድ እስራኤላውያን ነበሩ። የሙሴ መልእክት በእያሱ ከተጻፈው ከመጨረሻው ምዕራፍ በበተቀር አራት ዘዳምን በሙሴ ያዘለ ሲሆን በሦስት ሊከፈል የሚችል ነው።

- ዘዳ 1-4 እግዚአብሔር ለእስራኤል ስለ በጠው መግለጥ ከለሰላቸው።
- ዘዳ 5-26 ለእግዚአብሔር ሕግ ለመታዘዝ በፍቅር መንግሥት እንዳለባቸው ተነገራቸው።
- ዘዳ 27-33 ወደ ከንዓን መግባታቸውን እስመልክቶ ትንቢትና ማስጠንቀቂያ ተነገራቸው።

በዘዳም 6፣5 ላይ "እግዚአብሔር አምላክህን በፍጹም ልብዘ፤ በፍጹም ነፍሰዘ፤ በፍጹም ኃይልዘ ውደድ" በማለት ሙሴ የተናገራቸው ቃላት የተማርነውን በሙሴ የሚያጠቃልሉ ይመስላል። የተማርነው ምን እንደሆነ ከመግለጻቸውም በላይ ከእግዚአብሔር ጋር ያለን ግንኙነት እውነተኛው ቁልፍ ምን እንደሆነ ያመለክታል። ከዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል የምንረዳው፤ ለእምነት ቁልፍ ፍቅር እንደሆነ ነው። እውነተኛውን አምላክ ለመውደድ፤ የልብንና የነፍስን ሙሴ ኃይል የሚጠይቅ ነው። እግዚአብሔር የወደደን እንደዚህ በመሆኑ በዚህ መንገድ እግዚአብሔርን መውደድ ይቻላል (1ዮሐ 4:19)። በዘዳ 28:1-14 ትኩረት በመስጠት ብትመለከት የእስራኤል ሕዝብ እግዚአብሔርን በታዘዙ አስገራሚ በረከትን ሊያገኙ እንደሚችሉ ለመረዳት ትችላለህ።

ጌታ ኢየሱስ ከአራት ዘዳም ብዙ ጊዜ ደጋግሞ ከመጥቀስም በላይ የአዲስ ዚዳን ጸሐፊዎችም ከማንኛውም ብሉይ ዚዳን መጽሐፍ የበለጠ ጠቅሰውታል። ማቴ 4:1-11፤ ሉቃ 4:1-13፤ ከዘዳ 8:3፣6:13-16 እና 10:20 ጋር በማንጸጸር ኢየሱስ በዲያብሎስ በተራተን ጊዜ ከዚህ መጽሐፍ የጠቀሳቸውን መግለጫዎች ተመልከት።

(17). የአራት ዘዳም መጽሐፍን ያዘት የሚያጠቃልለውን መግለጫ ወይም ሐረግ ፈይሉን በመክበብ እመልክት።

- ሀ. የእስራኤልን ታሪክ የተለያዩ ክፍሎች በመጥቀስ ሙሴ ያደረጋቸው ዘር ከት ያሉ ንግግሮች።
- ለ. ስለ ሊቀ ነዘነ፤ ስለ እልዛሳትና በጠቅላላው ስለ ነዘነት ስለመተደስ የተሰጡ ሕጎች።
- ሐ. እግዚአብሔር በምድረበዳ ሕዝቡን እንዴት እንደመራቸው፤ ሕግጋቱን ማስታወስና በተሰፋይቱ ምድር ስለሚተዳደሩባቸው ልዩ ልዩ ሕጎች በደጋሚ እየጠቀሱ ማብራራት።

ከባርነት ነጻ ከወጡ በኋላ ስለ ነበራቸው የእምነትና የአምልኮ ታሪክ ተመልክተናል። በዘዳግም መጨረሻ ላይ ታላቁ መሪ መሔደር የ120 ዓመት እዛውንት ነበር። በዘዳግም 32 ለእስራኤል ሕዝብ የዘመረው መዝሙር ተመዝግቦ እናገኛለን። በቃይሰ በርኔ ባሳየው አለመታዘዝ ወደ ከነዓን እንዳይገባ ተከስከለ (ዙነ. 20: 10)። ዘመንም እግዚአብሔር ወደ ናባው ተራራ ላይ አወጣው፤ ከነዓንንም አሳየው። መሔደርም በዚያ ተራራ ሞተ። እግዚአብሔርም ባሪያውን ቀበረው። የእግዚአብሔርን ሕዝብ ለ40 ዓመት በመምራቱ ብቻ ሳይሆን፤ የብሉይ ኪዳን እንደ አራተኛ የዘመንትን የመጀመሪያዎቹን አምስቱን መጻሕፍት በማበርከቱ መሔደር እንደ ታላቅ የእግዚአብሔር ሰው እንደነበር ግልፅ ነው።

የመከራ ፈተና

1. ቁጥሩን በተለጠው ስፍራ በማስፈር ሦስቱን የሕግ ዓይነቶች አብሮ ከሚሄደው ጋር አገናኙ።

1. የሥነ ምግባር ሕግ   2. የሕዝብ መተዳደሪያ ሕግ   3. የአምልኮ ሕግ

- ___ ሀ. ለሕዝቡ የተሰጡ ሕጎች
- ___ ለ. አሥርቱ ትእዛዛት
- ___ ሐ. ከአምልኮ ጋር የተያያዘ
- ___ መ. በባህሪው የማይለወጥ
- ___ ሠ. እናትነትን የሚመለከቱ ሕጎች

2. ከዚህ ቀጥሎ በርከት ያሉ መግለጫዎች ስለ ክነት ተሰጥተዋል፤ እውነት የሆነውን መግለጫ ፈጽሎ በመክብብ አመልክት።

ሀ. ወደ ቅድስተ ቅዱሳን ማንኛውም ካህን ሊገባ ይችላል።

ለ. እግዚአብሔር ካህናትን የሾመው ሕዝቡ ሥርዓት ባለው መንገድ እንዲያመልከው ስለፈለገ ነው።

ሐ. ሌዋውያን ካህናት ሆነው የተመረጡት እስራኤላውያን ወደ ሲና ተራራ ከመምጣታቸው በፊት ነበር።

3. መሥዋዕቶች የፈቃደኝነትና የግዴታ መሥዋዕት በመባል በሁለት ዓይነት ይከፈላሉ። ቁጥሩን በክፍቱ ስፍራ በማመልከት አብሮ የሚሄደውን አመልክት።

1. የፈቃደኝነት መስዋዕት   2. የግዴታ መስዋዕት

- ___ ዘ. የበደልና የጋጢአት መሥዋዕቶች
- ___ ለ. ለኢየሱስ መስዋዕታዊ ሞት ምሳሌ የሚሆን
- ___ ሐ. የሰው ሥርዓት የሚጀምረው
- ___ መ. የሰላም የእዛልና የሚቃጠሉ መስዋዕቶች
- ___ ሠ. የእግዚአብሔር ሥርዓት የሚጀምረው
- ___ ረ. የኢየሱስን ባህርይ ምሳሌ የሚሆን
- ___ ሰ. ከአገልግሎት ጋር የተያያዘ
- ___ ሸ. ከጋጢአት ፍርድ ጋር የተያያዘ

4. በዕብ 4 ላይ በተጻፈው መሠረት ወደ እግዚአብሔር ዕረፍት የሚገቡት

- ሀ. እርሱ የተናገረውን የሚያምኑ
- ለ. የሚያስፈልጋቸውን ለማግኘት ሥራ የማይሰሩ
- ሐ. የብሉይ ኪዳን ሕግጋትን ሁሉ የሚጠብቁ

5. በፋራን እስራኤላውያን ወደ ተስፋይቱ ምድር እንዳይገቡ የተደረጉት።
 ሀ. ለመግባት ስላልተዘጋጁ
 ለ. እግዚአብሔር ከእነርሱ ስለተለየ
 ሐ. እግዚአብሔርን ስላላመኑ
 መ. ስላዮቹ ሁሉ መጥፎ መግለጫ ስለ ሰጡ

6. ከዚህ በታች ከተዘረዘሩት እግዚአብሔር ሕዝቡን ያደራጀባቸውን አምሳት መንገዶች ፊደሉን በመክበብ አመልክት።

ሀ. የገሥን ምግባር ሕግ	ሰ. ቅድስተ ቅዱሳን
ለ. ክብር	ሸ. የንጉሶች ስፍራ
ሐ. ፋሲካ	ቀ. የነሐስ መሠዊያ
መ. የማይረዳው ድንኳን	በ. በዓላትና ወቅቶች
ሠ. መሥዋዕቶችና መባዎች	
ረ. የሚቃጠሉ መሥዋዕቶች	

7. ፊደሉን በመክበብ እውነት የሆነውን መግለጫ አመልክት።

- ሀ. አብርሃም በእግዚአብሔር ፊት ጸድቆ የሆነው ሕግን በመጠበቁ ነበር።
 ለ. እግዚአብሔር ለእስራኤል ሕግ የሰጠው ከአብርሃም ጋር ቃል ኪዳን ካደረገ በኋላ ነበር።
 ሐ. አማኞች ዛሬ የአምልኮ ሕግጋትን ባይጠበቁም ከእነዚህ ህግጋት ስለ አምልኮ ጠባቂ እውነቶችን ሊማሩ ይችላሉ።
 መ. የእስራኤል ሰፈር መደራጀት እግዚአብሔር ሰዎች ወደ እርሱ እንዲመጡ የሚፈልግበትን መንገድ ያሳያል።
 ሠ. መሥዋዕቶች ለመጀመሪያ ጊዜ ለእግዚአብሔር የቀረቡት በሙሴ በኩል በሲና ተራራ ላይ ነበር።

8. ቁጥሩን በተሰጠው ስፍራ በማስፈር አብሮ የሚሄደውን አመልክት።

1. ክብር	4. መሥዋዕቶችና መባዎች
2. የማይረዳው ድንኳን	5. በዓላትና ወቅቶች
3. የእስራኤል ሰፈር	

- ሀ. በታዘርነት ሥርዓትና ድርጅት ሊኖራት ይገባል።
 — ለ. አማኞች ከኃጢአት ተለይተው የተቀደሰ ኑሮ ሊኖሩ ያስፈልጋል።
 — ሐ. ወደ እግዚአብሔር ፊት መቅረብ የምንችለው በክርስቶስ በኩል ብቻ ነው።
 — መ. ኃጢአትን ለማስወገድ የክርስቶስ መሥዋዕትነት አስፈላጊ ነው።
 — ሠ. የአንድ አምላክ ልምምድ መሠረቱ በእግዚአብሔር ላይ ያለው እምነት ነው።

9. ከዚህ የሚከተሉትን ድርጊቶች ከ1-8 በመጻፍ በቅደም ተከተል አስቀምጥ።

- ሀ. ያዕቆብና አሥራ አንዱ ልጆቹ ከዮሴፍ ጋር በግብፅ እንዲኖሩ ተደረገ።
 — ለ. እስራኤላውያን በሲና ተራራ ላይ ሕጉን ተቀበሉ።
 — ሐ. አዳምና ሔዋን ለእግዚአብሔር ባለመታዘዛቸው ከኤደን ገነት እንዲወጡ ተደረገ።
 — መ. እስራኤላውያን ለ40 ዓመታት በምድረበዳ ተንከራተቱ።
 — ሠ. ሙሴ እስራኤላውያንን በመምራት ከግብፅ አወጣቸው።
 — ረ. ኖንና ቤተሰቡ ከጥፋት ሙሃ ዳኑ።
 — ሰ. የባቢሎንን ግንብ ለመሥራት የነበረውን የሰውን እቅድ እግዚአብሔር አፈረሰው።
 — ሸ. አብርሃም የኦርን ከተማ ትቶ ወደ ከነዓን ተጓዘ።

የጥናት ማጠናከሪያ ጥያቄ መልሶች

9. ሀ. 5) የዕጣን መስዊያ	ሠ. 2) የመታጠቢያ ሳዛን
ለ. 6) ታቦት	ረ. 7) የስርየት መክደኛ
ሐ. 1) መስዊያ	ሰ. 4) መቅረዝ
መ. 3) ዝታ	

1. ሀ. እውነት	ለ. ሐሰት	ሐ. ሐሰት	መ. ሐሰት

10. የራስዎን መልስ ስጥ። ሁለቱ ዘመን አስፈላጊ የሆኑ መንገዶች።

1. ስለ ቅድስናና ስለመለየት አስፈላጊነት የተብራራው በቅድስና ለመኖር በተሰጠው ሕግጋት ነው (ዘሌ 21:1-22:10)
2. ተቀባይነት ያለው አምልኮ የተብራራው መስዋዕቶች ስለማቅረብ በተሰጡት ሕጎች ላይ ነው (ዘጸ 28:36-38)።

2. የራስዎ መልስ። በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ቃል ኪዳን የተመሰረተው ለኃጢአት ማስተሰርያ በተሰየመው መሥዋዕት ነው።

11. ሀ. 5) የእህል	ረ. 4) የሰላም
ለ. 1) የኃጢአት	ሰ. 4) የሰላም
ሐ. 2) የበደል	ሸ. 5) የእህል
መ. 3) የሚቃጠል	ቀ. 5) የእህል
ሠ. 4) የሰላም	

3. ሀ. 2) ትዕዛዝ 5	ሐ. 1) ሕጎች 1-4
ለ. 3) ሕጎች 6፣7፣9	መ. 4) ሕጎች 8፣10

12. ሀ. 7) የዳስ በዓል
ለ. 6) የማስተሰርያ ቀን በዓል
ሐ. 2) የቂጣ በዓል
መ. 3) የመክር በኩራት
- ሀ. 5) የመለከት በዓል
ረ. 1) የፋሲካ በዓል
ሰ. 4) በዓለ ሃምሳ
4. የራስህ መልስ።
13. ለ
5. ለ
14. እግዚአብሔር ተቆጣ፣ ማርያምም በለምጽ ተመቃች።
6. ለ
15. ሀ
7. የእንተ መልስ። የእኔ መልስ። ህዝቡ በሄደበት ሥፍራ ሁሉ እግዚአብሔር በመካከላቸው ያደር ዜንድ ድንኳኑ ተንቀሳቃሽ ሆኖ መሠራት አስፈላጊው የሚል ነው።
16. ለ
8. ስለ መገናኛው ድንኳን ዕቃዎች የተሰጠውን ትምህርት ተመልከት።
17. ሐ

5

ትምህርት

የእግዚአብሔር ሕዝብ መኖሪያ

ባለፈው ክፍለ ትምህርት የእግዚአብሔር ሕዝብ ወደ ተስፋይቱ ምድር በሚጓዙበት ወቅት ስለ ተፈጸመው ነገሮች በአጭሩ በመጻሰስ እርሱን ያመልኩና ያገለግሉ ዘንድ እግዚአብሔር እንዴት እንዳደራጀቸው ተመልክተናል። ባለማመን ምክንያትም ወደ ተስፋይቱ ምድር ሳይገቡ ዘገዩ። በሞክብም ተሰብስበው የመሬትን መልዕክት ሰሙ። ከዚያም ሙሴ በሞት ተለይቶአቸው ሄደ። የተስፋይቱንም ምድር ይጠርሱ ዘንድ የሚመራቸው ማን ይሆን?

በዚህ በእምስተኛው ክፍለ ትምህርት ላይ ደግሞ የእግዚአብሔር ሕዝብ በኢያሱ መሪነት ወደ ተስፋይቱ ምድር ከገቡ በኋላ ያጋጠማቸው የተለያዩ ችግሮችና የተቀዳጁአቸውን ድሎች እንመለከታለን። ዓላማውን ይፈጽሙ ዘንድ እግዚአብሔር እንዴት እየመራቸው እንደሄዱ እናያለን። በቤተሰብ ኑሮአቸው በእምልኮአቸውና በብልጽግናቸው ለምድር ሰዎች ሁሉ የእውነተኛው እምላክ የእግዚአብሔር የራሱ ምስክር እንዲሆኑ ፈለገ።

ይህ ክፍለ ትምህርት የእግዚአብሔር ህዝብ የተስፋይቱን ምድር በወረሱ በመጀመሪያዎቹ ዓመታት ያለፉባቸውን እንዳንድ ሁኔታዎች ያሳያል። እነዚህን ሁኔታዎች ስታጠና ለሕይወትህ ብዙ ትምህርቶችን ታገኛለህ።

የክፍለ ትምህርቱ አከፋፈል

- መሪውና ምድራቱ
- የጨለማ ዘመን ትምህርት
- ስለወደፊት የተሰጠ ብርሃን

የክፍለ ትምህርቱ ዓላማዎች

ይዘን ክፍለ ትምህርት ስትጨርስ ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ማድረግ መቻል አለብዎት።

- የእስራኤል ሕዝብ የሰፈሩባቸውን ቦታዎች ለይቶ ማወቅ።
- በመሳፍንት ዘመን በዘንዳናውያንና በእስራኤላውያን ላይ የእግዚአብሔር ፍርድ ለምን እንደመጣ መግለጽ።
- የኢያሱንና የሳሙኤልን መንፈሳዊ ባሕርይ መግለጽና በመጽሐፈ ሩት የተገለጹት ዋና ዋና ድርጊቶች የሚያስተምሩትን ትምህርት ማጥናት።

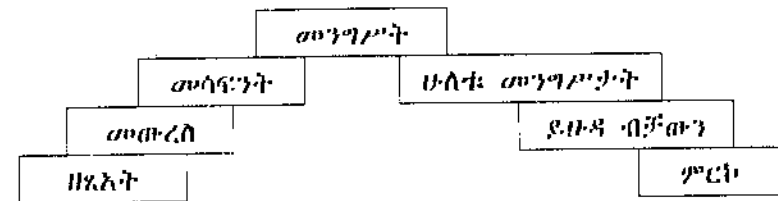
የክፍለ ትምህርቱ መመሪያዎች

1. የኢያሱን፣ የመሳፍንትን፣ የሩትንና የገዢ ሳሙኤልን መጽሐፍ አንብብ
2. የክፍለ ትምህርቱን ዝርዝር በሚገባ በመከታተል ለጥናት ማጠናከሪያ የተሰጡትን ጥያቄዎች በትደም ተከተላቸው መሠረት መልስ። ከዚያም የመከራ ፈተናውን በመውሰድ መልሶችዎን በመጽሐፉ ላይ ከተሰጡት መልሶች ጋር በማስተያየት አርም።

የትምህርቱ ዝርዝር

ከዚህ በታች የምንመለከተው የእስራኤልን ሕዝብ ዋና ዋና የታሪክ ምዕራፍ ነው። ከመነሻው እንደ ደረጃ ወደ ላይ በመውጣት ብልፅግናና እድገት የሞላበትን የዳዊትንና የሰለሞንን ዘመን ያሳያል። ከዚያም እንደገና ወደ ታች በማሽቆልቆል ከእስራኤል መንግሥት መከፋፈል እስከ ባዜሉን ምርኮ ይወርዳል።

- (1) ደህንን መግለጫ ካጠናዘብ በኋላ በማስታወሻ ያብታረዘ ላይ ሳትመለከት አስፍር።

መሪውና ምድራቱ

ኢያሱ፣ ዝግጅቱና አገልግሎቱ

ኢያሱ 1ን አንብብ

ዓላማ 1 በኢያሱ ሕይወት የተፈጸመውንና ለመሪነት ያደረገውን ዝግጅት ለመግለጽ።

ሕዝቡን ወደ ተስፋይቱ ምድር እንዲያስገባ በእግዚአብሔር የተመረጠው ሰው የነዌ ልጅ ኢያሱ ከነዓንን እንዲሰልፉ ከተላኩት አንዱ ነበር። ከካሊብ ጋር መልካምን ዜና ማምጣታቸውን እናስታውሳለን (ዘኁ 11:1-14:10)። እግዚአብሔርም ኢያሱን እንዲህ አለው “ባረያዬ መሴ ሞቶአል፤ አቡንም እንተኖ ይዞ ሕዝብ ይሉ ተነሥታችቱ ለእስራኤል ልጆች ወደምስጣቸው ምድር ይዞን የርዳኛህን ተሻገሩ” (ኢያሱ 1:2)።

- (2) ከዚህ በታች ስለ ኢያሱ የተጻፉትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ካንበብዎ በኋላ ቁጥሩን ይተሰጡ ስፍራ በማስረር ከመግለጫው ጋር አብሮ የሚጻይውን አመልክት

1. ዘጸ 17:10-16
2. ዘጸ 33:11
3. ዘኁ 13:16

4. ዘኁ 14:5-10
5. ዘኁ 27:18
6. ዘኁ 27:22-23

- 0. የመሴ ተተኪ እንዲሆን በእግዚአብሔር ተመረጠ።
- 1. በእግዚአብሔር መገናኛ ድንኳን ጊዜውን እሳለፈ።
- 2. በእስራኤል ፊት በእግዚአብሔር ላይ ያለውን እምነት መጠከረ
- 3. የመሴ ረዳት ነበረ።
- 4. ተተኪው እንደሆነ በሕዝቡ ፊት መሴ መስከረለት።
- 5. ሀይል የመምራትና ጠላት የማሸነፍ ልምድ አገኘ።
- 6. አውሴ (ደህንነት) የነበረውን ስሙን አያሱ (እግዚአብሔር አዳኝ ነው) በሚል ለወጠለት።

የኢያሱን ዝግጅት ከዘጸአትና ከዘኁልቁ መጽሐፍት መከታተል ብንችልም የአሥራኤል መሪ ሆኖ ለላታለባለበት ዘመን የምናነበው በኢያሱ መጽሐፍ ውስጥ ነው። መጽሐፈ ኢያሱ በሁለት ሞት ሞቱ ክፍሎች ሊከፈል ይችላል።

- ምዕራፍ 1-12 - ከነዓንን መውረርና መውረስ
- ምዕራፍ 13-24 - ምድሪቱን በነገድ መክፈል።

ይህ መጽሐፍ በይዘቱ ታሪካዊ ነው። በውስጡ 300 የሚያህሉ የከተሞች ስሞች ተጠቅሰዋል። በ25 ዓመት ጊዜ ውስጥ የተፈጸሙ ድርጊቶችን ያዘለ መጽሐፈ ነው። በምዕራፍ 23 እና 24 ላይ የሚገኘው የኢያሱ ንግግር ምን ያህል ፈሪሃ እግዚአብሔር ያለውና በእግዚአብሔር የታመነ ሰው ለመሆኑ የሚመስክር ነው።

ከነዓንን መውረርና መከፋፈል

የምድሪቱ ባሕርያት

ዓላማ 2 ስለ ምድሪቱ አቀማመጥ አለፈላጊ የሆኑ እውነቶችን መረዳት

ከነዓን የካም አራተኛ ልጅ ነው። ምድሪቱም የተሰየመችው በእርሱ ስም ሲሆን ኗሪዎቿም የእርሱ ዘሮች ናቸው (ዘፍ 9:18)። የምድሪቱ ሌላ ስም ፓለስቲና ሲሆን በማለዋወጥ ልንጠቀምበት እንችላለን። በዕለቱ ዜግን ዘመን ፓለስቲና ከምዕራብ ወደ ምሥራቅ ርዝመትላቸው በአማካይ 104 ኪ.ሜ ሲሆን ከሰሜን ወደ ደቡብ ደግሞ 288 ኪ.ሜ ነበር። ይህም ከአንድ ክፍለ ሐገር የማይበልጥ እንደሆነ ማስተያየትና መገመት እንችላለን።

የከነዓን መሬት አራት ዓይነት ልዩ ባሕርያት ነበረው።

1. **ገለልተኛ ምድር ነበር።** በሰተምዕራብ ባሕር፣ በሰተደቡብና ምሥራቅ ምድረበዳ፣ በሰተሰሜን ደግሞ ተራሮች ያሞሰኑል። የአካባቢው ሕዝብ ጣዖት አምላኪ በመሆኑና እስራኤል ደግሞ የሕያውና የእውነተኛው አምላክ ምስክር እንድትሆን ስለሚጠበቅበት ይህ ተፈጥሮአዊ ክለላ አስፈለገ።

2. **ማዕከላዊ ምድር ነበር።** ፓለስቲና ገለልተኛ አገር ብትሆንም በዘመኑ በነበሩት ኃያላንና ገናና መንግሥታት መካከል ሆኖ ትገኝ ነበር። ከአንዱ መንግሥት ወደ ሌላው በየብለ ለመጓዝ እንደ መሸጋገሪያ ነበረች። የግብፅ፣ የባቢሎን፣ የአሶር፣ የግሪክና የሮም ሥልጣኔና ዕድገት ይካሄድ የነበረው በፓለስቲና ዙሪያ ነበር። ስለዚህ ለዓለም ምስክር ለመሆን እግዚአብሔር እስራኤልን ያስቀመጠበት ሥፍራ አለፈላጊ ቦታ ነው።

3. **ውሰን ምድር ነበር።** የመሬቱ መጠን አነስተኛነት የተሰፋፈነት ጥጥት ላላቸው አመቺ አልነበረም። የእግዚአብሔር ጥሪም ለአብርሃም የአንድ ሕዝብ አባት እንዲሆን ብቻ ሳይሆን፣ የዓለም ሕዝብ ዑሉ በእርሱ የሚባረኩበት ሰው እንዲሆን ነበር።

4. **ፍሬያማ ምድር ነበር።** እምነት የጎደላቸው ሰላዮች እንኳን የፓለስቲናን ፍሬ፣ አገርዕትና አትክልት ተመልክተዋል። ለእግዚአብሔር በመታዘዝ እስከተመላለሱ ድረስ ምድሪቱ ለእግዚአብሔር ሕዝብ የሚያስፈልጋቸውን ሁሉ የምታፈራ ምድር ነበረች።

- (3). ለዓለም የሚያስተላልፋት መልእክት ላላቸው ለአሥራኤላውያን በተለይ የከነዓን ምድር ተስማሚ የሆነችበት ምክንያት

ሀ. ገለልተኛ መሆኑን	ሐ. ውሰን መሆኑን
ለ. ማዕከላዊ መሆኑን	መ. ፍሬያማ መሆኑን

የከነዓን ነዋሪዎች

ዓላማ 3 እሥራኤላውያን ከነዓንን እንዲወርሱ የታዘዙበትን ዋነኛ ምክንያት ለመለየት።

እስራኤላውያን ከነዓንን ለመውረስ በሚዘጋጁበት ሰዓት በከነዓን ሰባት ንግዎች ነበሩ።

1. **ኬጢያውያን፡-** በጣም የታወቁ ጉሳዎች ሲሆኑ ስማቸውን ያገኙት “ኬጥ” ከሚለው ግዛታቸው ነው። በአብርሃም ዘመን በኬብሮን ደኖሩ ነበር። በኋላም ከአሞራውያን ጋር ተደባልቀው በኤፍሬም ተራሮች አካባቢ ሰፈሩ።
2. **ከነዓናዊያን** - እነዚህ በባሕሩ ዳርቻ ደኖሩ ነበር
3. **ኤዊያዊያን** - እነዚህ ደግሞ በሴኬም እኩዝኪ ነበሩ
4. **ፈርሃዊያን** - በመካከለኛውና በደቡባዊ ፓለስቲና ነበሩ።
5. **ፔርጌሳዊያን** - በገሊላ ባሕር አካባቢ ነበሩ።
6. **እሞራዊያን** - በምሥራቃዊው እምባ ደገኛለ።

7. ኢያሱባዊያን - በመካከለኛው ተራራማ አገርና በኋላ ኢየሩሳሌም ተብሎ በተጠራው ዋና ከተማቸው ይገኛሉ። ከነዓናዊ የሚለው መጠሪያ እነዚህን ሁሉ ጎገሞች ወይም ሕዝቦች ያጠቃልላል።

በዘጸ 20:16-18 እስራኤላውያን በሚወርሱላት ምድር ላይ የሚገኙትን ነዋሪዎች ፈጽመው እንዲያጠፉ እግዚአብሔር እንዳዘዛቸው እናነባለን። በዚህ ጉዳይ ላይ ጸድቅ የሆነው እግዚአብሔር እስራኤላውያንን እንዴት ይህን ትዕዛዝ ያዛቸዋል? የሚል ጥያቄ ሊኖር ይችላል። በከነዓናውያን መደምሰስ ጉዳይ ላይ ብዙ የተሳሳተ ማሰተባበያ መልሶች ተሰንዝረዋል፤ ከሰዎቹም ባሕርይ ይልቅ በእግዚአብሔር ፍርድ ላይ ትኩረት ተለጥቶበታል። ሆኖም መጽሐፍ ቅዱሳችንን ብንመረምር የእግዚአብሔር ትእዛዝ በቂ ምክንያት እንዳለው እንረዳለን።

1. እነዚህ ክፉ ሕዝቦች ካልተወገዱ እስራኤላውያን በእግዚአብሔር ላይ ኃጢአት እንዲሠሩ ወጥመድ እንደሚሆኑባቸው እግዚአብሔር ያውቅ ነበር (ዘጸ 18:9-13፣ 20-18)።
2. ከነዓን ለእብርሃምና ለዘርቹ ተስፋ ተገብታለች። ምድር ሁሉ የእግዚአብሔር እንደመሆኗ እርሱ ለወደደው ያሰጣል። ያዕቆብ በግብፅ ሲሆን በከነዓን እንዲቀብሩት ልጆቹን አዘዛቸው። ይህም የእግዚአብሔር ተስፋ እንደ ቀን እንደሚፈጸም ማሰራጀት ነበር (ዘጸ 49:29-33)።
3. ከነዓናውያን በምድሪቱ ላይ ያላቸውን የመኖር መብት በክፋታቸውና በአመጸቸው ምክንያት እጥተዋል። ምንም እንኳን የእግዚአብሔር ለው በነበረው በኖን ዘክል የተገኘም ቢሆኑ በአኗኗራቸው ግን በሮሜ ምዕራፍ 1 ላይ እንደተጠቀሰው የሞራል ውድቀትና እርኩስት ይታይባቸው ነበር።
4. የከነዓናውያን የሞራል ውድቀት ፈጣን ፍርድን አሰከተለባቸው። እንደ ጥንታዊ ታሪክ ጸሐፊ ሲናገር "ከነዓናውያንን በደም ማፍሰስና በክፋት የሚሰተካከላቸው አልነበረም" ብሎአል። ሕይወታቸውና ኑሮአቸው ብልሹ ከመሆኑ የተነሳ ከ1500 ዓመታት በኋላ እንኳ የከነዓናውያን ድርጊት በሮም ላይ ተወግዞ ነበር። አሥር ጸድቃን እንኳ የጠፋባት የሶዶም ከተማ በዚያ ዘመን ለነበረው ሕይወት ምሳሌ ነበረች። የከነዓናውያን ድርጊት በዘሊ 18:21-23 እና በዘጸ 12:30-32 ላይ ተጠቅሶአል።
5. የከነዓናውያን ከምድራቸው መባረር የኃጢአታቸው ቅጣት ለመሆኑ በመጽሐፍ ቅዱስ ተደጋግሞ ተጽፎአል (ዘሊ 18:24-25)። እስራኤላውያን ከኬታ ጋር ያላቸውን ቃል ኪዳን ቸል ቢሉና ቢያፈርሱ ተመሳሳይ ቅጣት እንደሚፈጸምባቸው ማሰጠንቀቂያ ተበጥቶአቸዋል (ኢያሱ 23:11-13)።

6. እግዚአብሔር ከምሕረቱ የተነሣ እነዚህን ሰዎች ብዙ በመታገስ ለንስሐ ዕድል ሰጥቶአቸዋል። መልክ ጼዴቅን የመሰሉ ሰዎችና እባቶችንም ጭምር ምስክር እስክቶላቸዋል (ዘፍ 14)። በሰዶምና ገሞራ መጥፋት ማስጠንቀቂያ ደርሶአቸዋል (ዘፍ 19)። የእስራኤላውያንን በተለምዶ ከግብፅ መውጣት ሰምተዋል፤ እርባ ዓመት የምድረበጻ ኑሮአቸውንም አውቀዋል።

- (4) ከከነዓናውያን ጎሳዎች አንዱ የሆኑት እሞራውያን እግዚአብሔር ስለ ወደፈቱ ዘሮቹ ለእብርሃም በሰጠው መልእክት ላይ ተጠቅሰዋል። በዘፍ 15:13-21 የተጻፈውን ካነበብን በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄ መልስ።
- ሀ. የእብርሃም ዘሮች ባዕድ አገር በባርነት የሚቆዩት ለምን ያህል ጊዜ ነበር?
- ለ. የእብርሃም ዘሮች ተሰፋ ወደ ተሰጣቸው ምድር ከመምጣታቸው በፊት ይህን ያህል ጊዜ የቆዩት ለምንድነው?
- ሐ. በምድሪቱ ላይ ስላሉት ሰዎች እግዚአብሔር ያለው አስተያየት ምን ያመለክታል?
- (5) እግዚአብሔር ከነዓንን እንዲማርኩና ነዋሪዎቹን እንዲያጠፉ ለእስራኤላውያን የተናገረበትን ጥና ምክንያት ፈይሉን በመነበብ አመልክት።
- ሀ. ከነዓናውያን መልካም ምስክርነት ያልነበራቸው በኃጢአትና በርኩስት የተሞሉ ነበሩ።
- ለ. ከነዓናውያን ንስሐ እንዲገቡ እግዚአብሔር ጊዜ ሰጥቶአቸው ነበር። ነገር ግን ንስሐ በመግባት ፈንታ በኃጢአታቸው ቀጠለ።
- ሐ. ከከነዓናውያን ይልቅ እስራኤላውያን በቁጥር የበዙ ስለሆኑ የሚኖሩበት መልካም ስፍራ ይዝባቸዋል።
- መ. ግብጽን ትተው ከወጡ በኋላ ምንም ምድር ስላልነበራቸው ከነዓንን መማርክ ተዝጊ ነበር።

የወርነቱ ስልትና ስፍራ
ኢያሱ 2-12 አንብብ

ዓላማ 4 በምርኮው የተገኙትን ክፍሎች ለይቶ ለማወቅ።
እግዚአብሔር በመረጠላቸው ሰው በኢያሱ መሪነት እስራኤላውያን ለውጊያው ተዘጋጁ። ኢያሱ በዚህ ጊዜ የ80 ዓመት ሰው ነበረ። የእግዚአብሔር ዓላማ የዚያች ምድር የረከሰ ኑሮ ተለውጦ የተቀደሰው የእግዚአብሔር ሕዝብ እዲስ ኑሮ እንዲኖርባት ነው። በዚህ አንብቢያዊ ወቅት ነው እግዚአብሔር ለኢያሱ በምዕራፍ 1:1-9 ላይ ያለውን ጥሰትናና መመሪያ በመስጠት የተናገረው።

- (6) ኢያሱ 1:1-9 ላይ የተጻፈውን ካነበብን በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄዎችን መልስ።

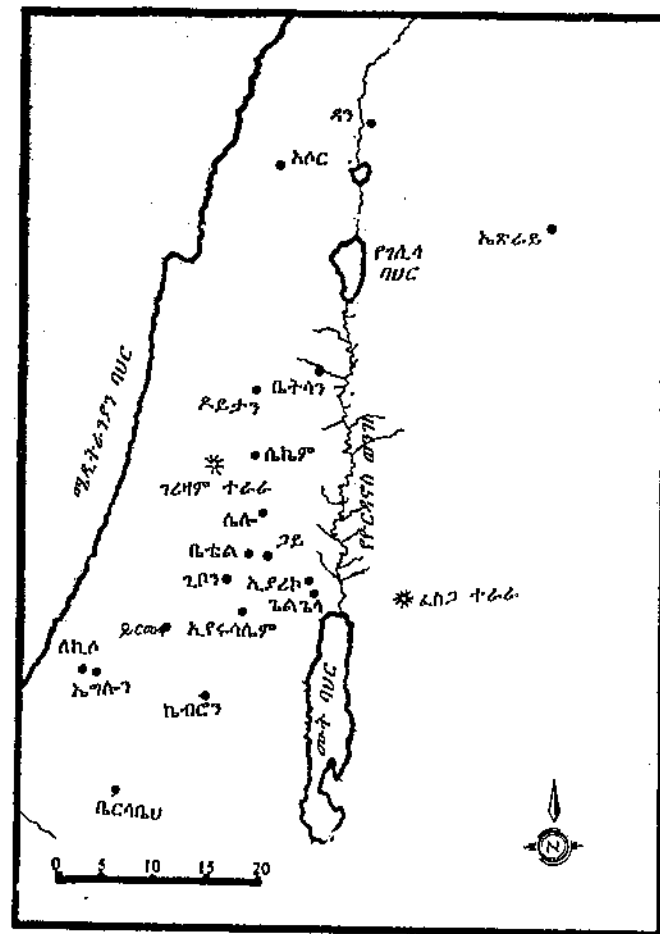
- በ. እግዚአብሔር ለኢያሱ የሰጠው ተስፋዎች ምን ምን ነበሩ?
 ለ. እግዚአብሔር ለኢያሱ የሰጠው ምክር ምን ነበር?
 ሐ. በቁጥር 9 ላይ በተጻፈው መመሪት ኢያሱ እንዲቃናለት ወይም እንዲሳካለት ምን ሦስት ነገሮች ማድረግ ነበረበት?

(7). ኢያሱ 3:7-17 አንብብ። እግዚአብሔር ልክ ከመሴ ጋር እንደነበረ ከኢያሱም ጋር መሆኑን ለማሳየት ምን ምልክት አደረገ?

መርነቱ የሰባት ዓመት ጊዜ ፈጅቶአል። ብዙ ችግሮችም ነበሩበት፤ ከተሞቹ የተመሸጉና ታላላቅ ናቸው። እንዲሁም የብዙ ነገሥታት ወታደሮችና በሚገባ የታጠቁ ባለ ብረት ሰራጣ ወር ነበራቸው። ሆኖም ግን የከነዓናውያን የሞራል ውድቀት ሙስጥ ሙስጡን የሚበላ ነቀርሳ ሆኖ አቅም አሳጥቶአቸው ነበር።

የኢያሱ ወታደራዊ ግሥጋሴ በዕቅድ ስለነበር ከነዓናውያንን ከሁለት ስንጥቆ ወደ ምድሪቱ ማዕከላዊ ክፍል በቀጥታ ገስገሰ። እሥራኤላውያንም እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ነበርና ፈጥነው ወደ ፊት ይገፉ ነበር። የመርነቱ አቅጣጫዎች በሦስት በኩል ሲሆን ይኸውም በምዕራብ፣ በደቡብና በሰሜን አቅጣጫዎች ነበር።

1. የምዕራብ ዘመቻ፡- ይህ የመጀመሪያው የመርነት አቅጣጫ ሲሆን የከነዓናውያንን ንሳ ለሁለት የሚከፍል ነው። በዚህ መርነት የታለሙት ከተሞች ኢያሪክ፣ ጋድ፣ ቤቴል፣ ሴሎ፣ ሴኬምና ዶታዶን ናቸው። ከሙት በሕር በ8 ኪ.ሜ ርቀት ላይ ያሉትን ሴሎችን ከተሞችም ያጠቃልላል።
  2. የደቡብ ዘመቻ፡- ይህ ቦለተኛው የመርነት አቅጣጫ ሲሆን በዚህ ዘመቻ የሚያዙት ከተሞች ግላን፣ ኢየሩሳሌም፣ የሮሙት፣ ለኪሶ፣ አራጎሎን፣ ኬብርንና ቤርሳቤህ ናቸው። በምዕራብ ከሚዲትራኒያን በ8 ኪ.ሜ ርቀት ላይ ያለውንና በደቡብ ከሙት ባሕር በ8 ኪ.ሜ ርቀት ላይ ያለውን አካባቢ ያጠቃልላል።
  3. የሰሜን ዘመቻ፡- በዚህ ሙጊያ የተያዙት ከተሞች አሪር፣ ቤት ሸሞትና ዳን ናቸው። ሴሎችም ከሚዲትራኒያን በስተምሥራት 8 ኪ.ሜ፣ ከየርዳኖስ በስተ ምሥራቅና ምዕራብ 8 ኪ.ሚ ላይ የሚገኙ ሥፍራዎችም ይገኙበታል። ከዳን 16 ኪ.ሜ በስተ ሰሜን ከቤት የሸሞት ደግሞ 16 ኪ.ሜ ወደ ደቡብ ድረስ ይዘልቃል።
- (8). ከዚህ በታች ባለው ካርታ ላይ ከላይ የተጠቀሱትን ሦስቱን ዘመቻዎችና የተያዙትን ከተሞች እርሳሰህን በመጠቀምና በማያያዝ አመልክት።

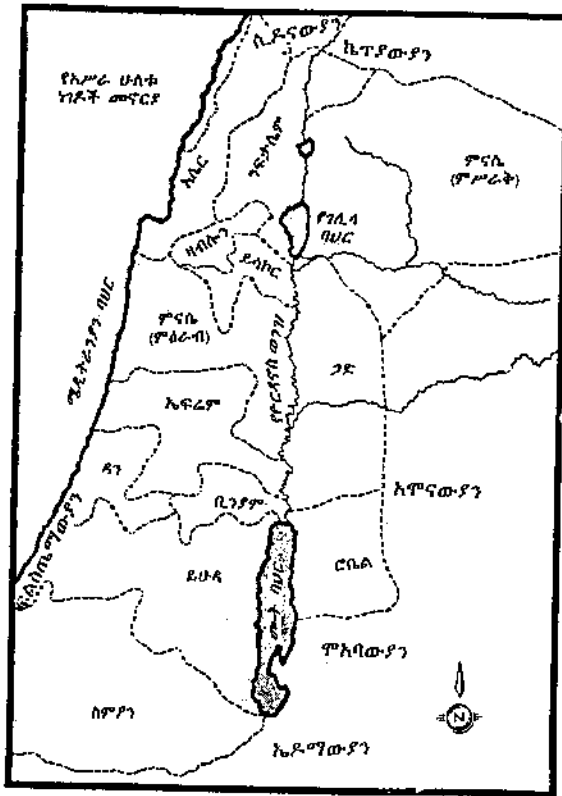
ይህ ሙጊያ ዘለቂታ ያለው ወጤት ያስገኘ ነው እኛ ክርስቲያኖችም በዚህ ሙጊያ በተገኘው ድል ብዙ በረከቶችን እግኝተናል። መጽሐፍ ቅዱሳችንም ሆኑ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ከትንሿ እስራኤል የተገኙ ናቸው። ሴሎችም ብዙ የከበሩ እውነቶች ከዚህ ሕዝብ ወደ እኛ ተላልፈዋል።

የሰውን ክብርነት፣ የቤተሰብን አሰራላጊነት እንዲሁም የቦሎ ፈጣሪና አባት የሆነው የእግዚአብሔርን አምልኮ ከዚህ ሕዝብ መርሰናል። በአጠቃላይ ኢያሱና ሕዝቡ ለእኛም ተግግተዋል ለማለት እንችላለን።

ምድሪቱን መከፋፈል
ኢያሱ 13-24 አንብብ

ዓላማ 5 እያንዳንዱ ነገድ የተሰጠውን አካባቢ ለመግለጽ፡

ከምርኮው በኋላ እያንዳንዱ ነገድ የመሬት ድርሻው ተሰጠው። ይዞ ርስት መንፈሳዊም ባሕርይ ነበረው። ሌዋውያን ምንም ርስት አልተሰጣቸውም፤ 48 ከተሞችና መንደሮቻቸው ብቻ ነበር የተሰጠላቸው። ምድሪቱ ለ12ቱ ነገዶች ስትከፋፈል ሊሞውያን ከዚህ ውስጥ አልተቆጠሩም። ሆኖም ግን የዮሴፍ ልጆች ኤፍሬምና ምናሴ ለዮሴፍ ስለሚቆጠሩ የእስራኤል ነገድ ቁጥር 12 መሆኑ እንደተጠበቀ ነው። “ያልተወረሰ እጅግ ብዙ ምድር ቀርቷል” የሚለው የእግዚአብሔር ቃል ትክክለኛ ነው (ኢያሱ 13:1)። ምክንያቱም በኢያሱ 13 ላይ የተጠቀሱት የእስራኤል ግዛት ክፍሎች ከ500 ዓመታት በኋላ እስከ ሰለሞን ዘመን ድረስ እንዲን አልተያዙም ነበር።

(9) እውነት ከሆኑት ዐረፍተ ነገሮች አንጻር ያለውን ፊደል እነብብ።

- ሀ. የምናሴ ነገድ ርስት የይሁዳና የስምሪን ነገድ በአንድነት ከተሰጣቸው ርስት ጋር እኩል ይሆናል።
- ለ. የዳን ነገድ ርስት በሁለት ቦታ የተከፈለ ሲሆን ሁለቱም በዮርዳኖስ ሸለቆ ውስጥ የሚገኙ ነው።
- ሐ. የአሴር ነገድ ርስት በምሥራቅ በኩል ከንፍታሊም ጋር ይዋሰናል።
- መ. የሮቤል ነገድ ርስት ከዮርዳኖስ ወንዝና ከመት ባህር በስተምሥራቅ በኩል ሆኖ በደቡብ በኩል ዝቅ ብሎ ይገኛል።

የጨለማ ዘመን ትምህርት

ከኢያሱ ሞት በኋላ ሳሙኤል መሪ ሆኖ እስከተነሳበት ድረስ ያሰው ጊዜ ለእግዚአብሔር ሕዝብ አስቸጋሪ የሽግግር ወቅት ነበር። ይዘም ወቅት የለውጥ የመስተካከልና የመደራጀት ጊዜ ነበር። እነዚህ ጊዜ ከ300-400 ዓመታት ቆይተዋል።

መሳፍንት የተሰሩ መቁረጥ ዑደት
መሳ 1-16፣21 አንብብ

ዓላማ 6 በመሳፍንት መጽሐፍ ውስጥ ሕዝቡ ታማኝነት በማጥደላቸው ምክንያት የደረሰባቸውን ፍርድ ለመግለጽ፡

በመጽሐፈ መሳፍንት የምናነበው የሽግግር ዘመን በእስራኤል ውስጥ የጨለማ ጊዜ ነበር። በቦንም ይዘን የጨለማ ዘመን የሚያብራራ መጽሐፍ በትዳሳት መጻሕፍት ውስጥ እንዲኖር አስፈላጊ። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሱ ታሪኮች በሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ተጠቅሰው ይገኛሉ። የዚህ መጽሐፍ መጠሪያ የተገኘው በዘመኑ የእስራኤል ባለታሪኮች መጠሪያ ከሆነው “መሳፍንት” ወይም “ፈራጆች” ከሚለው ነው።

እስራኤላውያን ትዕቢትና በሞላበት መታዘዝ ይጀምሩና በመግሉ ወደ ኃጢአት አዘቅት ይገባሉ (መሳ 1:1-2፣5)። በመጨረሻዎቹ እራት ምዕራፎች የተጠቀሱት እሳቦች ሁኔታዎች እስራኤላውያን ምን ያዘል መጥፎ ሁኔታ ውስጥ እንደነበሩ ያመለክታል።

የእግዚአብሔር ሕዝብ እንዴት እንዲህ ዓይነት ኃጢአት ውስጥ ሊወድቁ ቻሉ? የሚል ጥያቄ ትጠይቅ ይሆናል። የእግዚአብሔር ሕዝብ ይዘን ያዘል በኃጢአት ሊሰጥም የቻለበት ብዙ ምክንያቶች ነበሩ።

- ከነዓን ከገቡ በኋላ ነገዶቹ እርስ በእርስ ተለያዩ።
- በሙሴና በኢያሱ ዘመን እንደነበረው ማዕከላዊ መንግሥትና ሁሉን በአንድነት የሚመራ አንድ መሪ አልነበረም።

- ሽማግሌዎችና ካህናት ነገዶቹን እንደ አድርገው ለመምራት አልቻሉም።
- ተደጋጋሚ የጠላት ወረራ ስለነበረም ምድሪቱ ፀጥታዋ አልተረጋጋም።
- መሪ የሌለበትና በዘፈቀደ የሚኖርበት ዘመን ስለነበር፤ ሕዝቡን ለአምልኮ የሚያስተሳስረው ሕግ ላልቶ ነበር።

የእግዚአብሔር ቃል ሌሎች መሠረታዊ የሆኑ ችግሮች እንዳሉም ይጠቁመናል።

(10). ከዚህ በታች የተሰጡትን ከመሳፍንት መጽሐፍ ካነበብክ በኋላ ለዚህ ጥያቄ እያንዳንዱ የሚሰጠውን መልስ በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አስፍር። እስራኤል ምን ክፍት አደረገ ይላል?

ሀ. መሳ 1:27-28;30:31 እና 3:6

ሐ. መሳ 2:12

ለ. መሳ 2:10

መ. መሳ 2:17-29

(11). በመሳፍንት ምዕራፍ 17 የተነገረና በምዕራፍ 21 ላይ ተደግሞ የተጻፈ ጥቅስ ታገኛለህ። እነዚህ ሁለቱ ጥቅሶች ምን ይናገራሉ?

በመጽሐፉ ውስጥ በእስራኤላዊያን ሕይወት የሚደጋገም ታሪካዊ ዑደት እናገኛለን። ይህም በመሳፍንት ምዕራፍ 2:11-19 ላይ ተጠቃልሎአል። ዘዚህ ዑደት ውስጥ አራት ደረጃዎች አሉ።

1. ኃጢአት፡- እስራኤላዊያን ዘኃጢአት ሲወድቁና ወደ ጣዖት ሲመለሱ
2. ቅጣት፡- እግዚአብሔር ለጠላት አሳልፎ ሲሰጣቸው
3. ንስሐ፡- ወደ እግዚአብሔር ሲራሙኹ
4. ነፃነት፡- የሚያድናቸውን መሪ እግዚአብሔር ሲያስነሳላቸው

(12). መሳ 2:11-19 እና 3:7-11 ላይ ከላይ ለተጠቀሰው ዑደት ምሳሌ ታገኛለህ። እያንዳንዱ የዑደቱ ደረጃ የሚገኝበትን የጥቅስ ቁጥር ከመሳ 3:7-11 በመውሰድ ጻፍ።

ሀ. ኃጢአት _____

ለ. ቅጣት _____

ሐ. ንስሐ _____

መ. ነፃነት _____

ይህ ዑደት የሚገልጸው በመጽሐፈ መሳፍንት ጠቅላላ እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ የሚያደርገውን ሁኔታ ነው። በመጽሐፉ ውስጥ 14 መሳፍንት ተጠቅሰዋል። ከነዚህም ውስጥ አቤሜሌክ የተባለው እግዚአብሔር ያስነሳው አልነበረም። የቀሩት 13ቱ በ7 ዑደት ውስጥ ሊጠቃለሉ ይችላሉ።

(13). ከዚህ በታች ከመሳፍንት መጽሐፍ ሰባት ዑደቶች ተጠቅሰው ታገኛለህ። ከተሰጠው ምንባብ ስለ እያንዳንዱ ዑደት ካነበብህ በኋላ የሚከተሉትን ነጥቦች በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አስፍር።

ሀ. በጦር ያሸነፋቸው ሰው ስም ማነው?

ለ. እስራኤል ለምን ያህል ጊዜ ተዘዛች?

ሐ. ነፃ ለማውጣት እግዚአብሔር ያስነሳው መሳፍንት ስም ማነው?

መ. ለምን ያህል ዘመን እሥራኤል እረፍት አገኘች?

	አሸንፎ የገዘው	የተዘዙበት ዘመን	የተነሳው መሳፍን	የእረፍት ዘመን
3:1-11				
3:12-31				
4:1-5:31				
6:1-8:32				
8:33-10:5				
10:6-12:15				
13:1-16:31				

ከምዕራፍ 17-21 ድረስ ያለው በዚህ ወቅት ስለተፈጸመ ሌሎች ድርጊቶች ይናገራል። ተደም ሲል እንደተጠቀሰው ሕዝቡ ምን ዓይነት ኃጢአት ውስጥ እንደወደቁ የሚያሳዩ ናቸው። ይታያል በዚህ ጊዜ የተፈጸመ ሌላም ታሪክ አለ። ይኸውም የሩት ታሪክ ነው።

ሩት - የሕይወት ተስፋ

ሩት 1-4 አንብብ

ዓላማ 7 የመጽሐፈ ሩትን ታሪካዊና መንፈሳዊ አስፈላጊነት ለመግለጽ።

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተጻፈው ውበትና አስደናቂ ታሪክ በመሳፍንት ዘመን በኖሩ እንደ እስራኤላዊ ቤተሰብ ሕይወት ውስጥ ስለተፈጸመ ድርጊት የሚናገር ነው (ሩት 1:1)። የቤተሰቡ አባት በረሃብ ዘመን የተስፋይቱን ምድር ለመልቀቅ ጠሰ። የዚህም ውሳኔ ውጤት ለቤተሰቡ አስቃቂ ነበር። ይሁን እንጂ የሩት ታሪክ የሚያመለክተው ሕዝቡ በመሳፍንት ዘመን ምንም እንኳን ለእግዚአብሔር ያልታመኑ ቢሆንም የእግዚአብሔር ጥበቃና እንክብካቤ እንዳልተለየው ነው። የሩት መጽሐፍ በግስት ሊከፈል ይችላል።

1. የጉጋሚና የሩት ወደ ቤተሌሐም መመለስ - 1:1-22
2. የሩት ከቦዴዝ ጋር መተዋወቅ - 2:1-3:18
3. የቦዴዝ ሩትን ማግዛት - 4:1-22

- ሽማግሌዎችና ካህናት ነገዶችን እንድ አድርገው ለመምራት አልቻሉም።
- ተደጋጋሚ የጠላት ወረራ ስለነበረም ምድሪቱ ፀጥታዋ አልተረጋጋም።
- መሪ የሌለበትና በዘረቀደ የሚኖርበት ዘመን ስለነበር፣ ሕዝቡን ለአምልኮ የሚያስተሳስረው ሕግ ላልቆ ነበር።

የእግዚአብሔር ቃል ሌሎች መሠረታዊ የሆኑ ችግሮች እንዳሉም ይጠቁመናል።

- (10). ከዚህ በታች የተሰጡትን ከመሳሳትን መጽሐፍ ካነቡበክ በኋላ ለዚህ ጥያቄ እያንዳንዱ የሚሰጠውን መልስ በማስታወሻ ይጠቀሙ ላይ አስፍር። እስራኤል ምን ክፋት እድረገ ይላል?

1). **σπῳ** 1:27:28:30:31 **ἄγ** 3:6

ሐ. መገ 2:12

Ա. Ժող 2:10

an. anō 2:17:29

- (11). በመሳሪያነት ምዕራፍ 17 የተነገረና በምዕራፍ 21 ላይ ተደግሞ የተጻፈ ጥቅስ ታገኛለሁ። እነዚህ ይህን ጥቅሶች ምን ይናገራሉ?

በመጽሐፉ ውስጥ በእስራኤላዊያን ሕይወት የሚደጋገም ታሪካዊ ዑደት እናገኛለን። ይህም በመሳፍንት ምዕራፍ 2:11-19 ላይ ተጠቃልሎአል። በዚህ ዑደት ውስጥ አራት ደረጃዎች አሉ።

1. ኃጢአት፡- እስራኤላዊያን በኃጢአት ሲወድቁና ወደ ጣዖት ሲመለሱ
2. ቅጣት፡- እግዚአብሔር ለጠላት አሳልፎ ሲሰጣቸው
3. ንስሐ፡- ወደ እግዚአብሔር ሲሞክሩ
4. ነፃነት፡- የሚያድናቸውን መሪ እግዚአብሔር ሲያስነሳቸው

- (12). መሳ 2:11-19 እና 3:7-11 ላይ ከላይ ለተጠቀሰው ፅደት ምሳሌ ታገኛለህ። እያንዳንዱ የዑድቱ ደረጃ የሚጥገኑትን የጥቅስ ቁጥር ከመሳ 3:7-11 በመውሰድ ጽፍ።

ሀ. ዕጠአት _____
 ለ. ቅጣት _____
 ሐ. ንስሐ _____
 ጠ. ነፃነት _____

ይህ ዕድት የሚገልጸው በመጽሐፈ መሳፍንት ጠቅላላ እግዚአብሔር በእስራኤል ሕዝብ የሚያደርገውን ሁኔታ ነው። በመጽሐፉ ውስጥ 14 መሳፍንት ተጠቅሰዋል። ከነዚህም ውስጥ አቤሚኤክ የተባለው እግዚአብሔር ያስነሳው አልነበረም። የቀሩት 13ቱ በ7 ዕድት ውስጥ ሊጠቃለሉ ይችላሉ።

- (13). ከዚህ በታች ከመሳሳት መጽሐፍ ሰባት ዑደቶች ተጠቅሰው ታገኛለሁ። ከተሰጠው ምንባብ ስለ እያንዳንዱ ዑደት ነገብህ በኋላ የሚከተሉትን ነጥቦች በማስታወሻ ደብተርህ ላይ አስፍር።

ወ. በዘመር ያሸነፋቸው ሰው ስም ማነው?

ለ. አባራኤል ለምን ያዘል ጊዜ ተገዛች?

ገ. ነፃ ለማውጣት እንዘ.አ.በ.ሔ.ፍ.ፍ. ማስረጃው ስንት ማንነው?

መ. ለምን ያህል ዘመን እሥራኤል እረዳት አገኘች?

	አሸንፊ የጊዜ	የተገዙበት ዘመን	የተነሳው መስፍን	የእረፍት ዘመን
3:1-11				
3:12-31				
4:1-5:31				
6:1-8:32				
8:33-10:5				
10:6-12:15				
13:1-16:31				

ከምዕራፍ 17-21 ድረስ ያለው በዚህ ወቅት ስለተረፈመ ሌሎች ድርጊቶች ይናገራል። ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ሕዝቡ ምን ዓይነት ታጠሉት ውስጥ እንደወደቁ የሚያሳዩ ናቸው። ይታያል በዚህ ጊዜ የተረፈመ ሌላም ታሪክ አለ። ይኸውም የሩት ታሪክ ነው።

ፋቶ - የሕይወት ተስፋ.

ፋታ 1-4 እንብብ

ዓለማ 7 የመጽሐፈ ሩትን ታሪካዊና መንፈሳዊ አስፈላጊነት ለመግለጽ።

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተጻፈው ውበና እስያናቂ ታሪክ በመሳናንት ዘመን በኖሩ አንድ እስራኤላዊ ቤተሰብ ሕይወት ውስጥ ስለተፈጸመ ድርጊት የሚናገር ነው (ሩት 1:1)። የቤተሰቡ አባት በርሃብ ዘመን የተሰፋይተን ምድር ለመልቀቅ ወሰነ። የዚህም ውሳኔ ውጤት ለቤተሰቡ አስቃቂ ነበር። ይሁን እንጂ የሩት ታሪክ የሚያመለክተው ሕዝብ በመሳናንት ዘመን ምንም እንኳን ለእግዚአብሔር ያልታመነ ቢሆንም የእግዚአብሔር ጥበቃና እንክብካቤ እንዳልተሰየው ነው። የሩት መጽሐፍ በፖስት ሊከፈል ይችላል።

1. የፕላንና የሩት ወደ ቤተሰብም መመለስ - 1:1-22
2. የሩት ከቦዴዝ ጋር መተዋወቅ - 2:1-3:18
3. የቦዴዝ ሩትን ማግኘት - 4:1-22

(14). መጽሐፈ ሩትን ካነበብህ በኋላ እውነት የሆነውን መግለጫ ፈጽሎን በመክበብ አመልክት።

ሀ. ያርፋና ሩት ከጉሃማን ጋር ወደ ቤተልሔም ሄዱ።

ለ. በኤዝ የተባለው የሩት ባል ዘመድ ነበር።

ሐ. ሞግባውያን በሙት ባሕር በስተምሥራቅ በኩል የሚኖሩ ከእስራኤል ነገዶች አንዱ ነበሩ።

መ. ሩት ከእርሻው እንድትታርም በዓዝ ፈቀደላት።

መጽሐፉ የሩት ታሪክ ብቻ ሳያብን የእስራኤል ሕግ "የቅርብ ዘመድ" ብሎ ስለሚጠራው ሰው ግልጽ ማብራሪያ የምናገኝበት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ነው። አንድ ሰው ሲሞት፣ በእርሱ ስም የቅርብ ዘመዱ ንብረቱን ይጥጃል፣ ይወርሳልም። እርሱም "የሚቤኸ" የቅርብ ዘመድ ወይም "ንብረት አስመላሽ" ዘመድ ተብሎ ይጠራል።

የሩትን ታሪክ ስንመለከት በዓዝም ያደረገው ያዘንኑ ነበር። የቅርብ ዘመድ ስለሆነ የመሐሎንን ንብረት በማስመለስ ሩትን ማስተፋት አድርጎ ወሰዳት። የሚቼን ሰው ስም ለማቆየት ወንድ ልጅ ወለደች (ሩት 4:9-15)። በዓዝ እኛን የተቤዠን የቅርብ ዘመዳችን የክርስቶስ ምሳሌ ነው። ሩት እስራኤላዊ ያልሆነች አሕዛብ ስለነበረች ከተሰራው ውጭ ናት። ግን እውነተኛውን አምላክ ለማምለክ በመወሰኗ በክርስቶስ የትውልድ ግንደ ውስጥ ስፍራ ተሰጣት። በእምነትም የእግዚአብሔር ልጆች ለሚሆኑ ኃጢአተኞች ሁሉ ምሳሌ ናት (ሩት 1:16)።

(15). ከመጽሐፈ ሩት 4:18-22 እና ማቴ 1:1-17 ካነበብህ በኋላ ከሩት በር የተገኘትን ፈጽሎን በመክበብ አመልክት።

ሀ. አብርሃም

መ. ክርስቶስ

ለ. ዳዊት

ሠ. ይሁዳ

ሐ. ኖን

ረ. ያስሐቅ

ስለመደረጉ የተሰጠ ብርሃን

ዔሊ. - በእግዚአብሔር የተፈረደበት ሰው

1ኛ ሳሙ 1-4 አንብብ

ዓላማ 8 ዔሊ በእግዚአብሔር የተፈረደበትን ምክንያቶች ለመግለጽ

በመጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊ የተጠቀሱ ሁለት ተጨማሪ መሳሪያዎች አሉ። እነዚህም ዔሊና ሳሙኤል ናቸው። ዔሊ ሊቀ ካህንና ፈራጅም የሆነ የተከበረ ሰው ነበር። ዘመኑ ግን ልጆቹ በካህነት ሰብ የሚፈፀሙትን ኃጢአት እንዲተወ አልገበጸቸውም። የሁለት ልጆቹ የአፍኒንና የፊንሐስ

መጥፎ አካሄድ የሚያሳየው በዚያን ዘመን በካህናት መካከል የነበረውን የተበላሸ ሁኔታ ነው (1ኛ ሳሙ 2:12-17)። በዚህ ዘመን ሕዝቡ የብሔራዊ አንድነታቸው መሠረት ከሆነው ከእግዚአብሔር አምልኮ ርቀውና ወድቀው ነበር። በቤቱ ላይ ስለሚመጣው ፍርድ እግዚአብሔር በነቢዩ በኩል ለዔሊ አስታውቀው (1ኛ ሳሙ 2:27-36)። እንዲሁም በመገናኛው ድንኳን በእግዚአብሔር ማደሪያ ያነሳል በነበረው በብላቴናው በሳሙኤል አማካይነትም እግዚአብሔር ዔሊን አስጠንቅቆታል (1ኛ ሳሙ 3)።

ዘመኑም የዔሊ ልጆች በክፉ ሥራቸው ስለተጠሉ በትድሚያ አስጠንቅቆት እንደነበረው እግዚአብሔር በዔሊና በቤቱ ላይ ፍርድን አመጣበት። በእስራኤልና በፍልስጤም መካከል አፈቅ ተብሎ በሚጠራው ስፍራ ተደርጎ በነበረው ውጊያ፣ የእግዚአብሔር ታቦት ተማረከ፣ አፍኒንና ፊንሐስም ሞቱ። ዔሊም ከዚህ አስደንጋጅ ወሬ የተነሣ ሞተ (1ኛ ሳሙ 4:1-22)።

(16). ዔሊና ቤተሰቡ በእግዚአብሔር የተፈረደባቸውን ምክንያት የሚሰጡትን መግለጫዎች ፈጽሎን በመክበብ አመልክት።

ሀ. ብላቴናውን ሳሙኤልን ዔሊ አልተንከባከበውም።

ለ. አፍኒንና ፊንሐስ፣ ሰዎች መስዋዕት እንዲያመጡ አሳደረጉም።

ሐ. ዔሊ በመጀመሪያ የሐና ችግር አልገባውም ነበር።

መ. ለጌታ የቀረቡትን መስዋዕቶች የዔሊ ልጆች በማቃለል ተመለከቱ።

ሠ. ዔሊ ልጆቹ በኃጢአታቸው እንዲቀጥሉ ተዋቸው።

የፍልስጤማውያን ድል በእስራኤል ላይ የ20 ዓመት የጭቆና አገዛዝ አስከተለ (1ኛ ሳሙ 7:2-5)። ያዙን እንጂ ያዛ የ20 ዓመት መከራ በእግዚአብሔር ሕዝብ ታሪክ ውስጥ ልዩ ተፈላጊነት ነበረው። በዔሊ የነበነት ትውልድ ላይ የእግዚአብሔር ፍርድ መጣ፣ እስራኤል ሁሉ የጌታ ነቢይ ነው ብሎ ያመነበትና ያወቀለት ሌላ ነቢይ እግዚአብሔር አሰነሳ። ያህም የመጨረሻው መስፍን ሳሙኤል ሲሆን በዚህ ሰው ታማኝነትና ቅንነት የእግዚአብሔር ሕዝብ የጨለማና የጭቆና ዘመን ወደ ብርሃንና ተስፋ ተለወጠ (1ኛ ሳሙ 3: 19-21)።

ሳሙኤል - ለወደፊቱ የተወለደ ሰው

1ኛ ሳሙ 5-7 አንብብ

ዓላማ 9 የሳሙኤልን ባዘሪና በእስራኤል ላይ መሪነቱን ለመግለጽ።

ሳሙኤል ማለት "ከእግዚአብሔር የተለመነ" ማለት ነው። ሐና የተባለች መኳን ሴት እግዚአብሔርን በጸሎት ጠይቃ ያገኘችው ሕፃን ነበር። በመገናኛው ድንኳን ዔሊ እንዲያሳድገው እናቱ ለጌታ ሰጡት። ገና ብላቴና ሳለ በዔሊ ላይ ስለሚመጣው ፍርድ እግዚአብሔር በግልጽ ለሳሙኤል ተናገረው። ሳሙኤል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከአብርሃም፣

ከሙሴና ከዳዊት ጋር እኩል ሥፍራ የተሰጠው ታላቅ የእሱትና የእምነት ሰው ነበር። ሳሙኤል፡ ፈራጅ፤ የተዘደሰ መሪ፤ የአገር መሪና ጸሐፊ ነበር።

ፍልስጤማውያን በገዛቸው ዘመን ሕዝቡ በሙሉ ከልባቸው ወደ እግዚአብሔር በንስሐ እንዲመለሱ አጥብቆ ነገራቸው። እስራኤላውያን በምጽጳ እንዲሰበሰቡ ከጠራቸው በኋላ በዚያ ተገኝተው በአንድነት ንስሐ በመግባት ወደ እግዚአብሔር ተመለሱ። ፍልስጤማውያንም መልሰው ለማጥቃት ሙከራ ባደረጉ ጊዜ እግዚአብሔር ለእሥራኤል ታላቅ ድልን አንድላቸው።

(17). 1ኛው 7:1-17 ያለውን ካንብብህ በኋላ የሚከተሉትን ጥያቄዎች በማስታወሻ ደብተርህ ላይ መልስ።

ሀ. እስራኤላውያን ንስሐ መግባታቸውን ለማሳየት በምጽጳ ምን እርምጃ ወሰዱ?

ለ. ፍልስጤማውያን ሊያጠቁ ሊመጡ ሳሙኤል ምን ያደርግ ነበር?

ሐ. ፍልስጤማውያን በተሸነፉ ጊዜ ሳሙኤል ምን አለ?

መ. ለደሉ ማስታወሻ ሳሙኤል ምን አደረገ? ምንስ ብሎ ጠራው?

(18). እንደ ሳሙኤል በመንገድህ ሁሉ እግዚአብሔር እንደረዳህ በሕይወትህ የተገነዘብክበትን ጊዜ በማስታወሻ ደብተርህ ላይ ጻፍ።

በምጽጳ ይህን ዓይነቱን ድል በፍልስጤማውያን ላይ ከተገናኘፉ በኋላ ሳሙኤል ወደ እርማቱም ተመልሶ መሰዊያ ሰራ (1ኛው 7:17)። ሳሙኤል ወጣቶችን ስለ እግዚአብሔር አምልኮ ለማሰልጠን ትምህርት ቤቶችን ያቋቋመው በዚህ ጊዜ ሳይሆን እንዳልቀረ ይገመታል። በ1ኛ ሳሙ 19:18-19 ላይ ነጥቱዘራማ የሚል የቦታ ስም ተጠቅሶአል። ራማ የቦታው ስም ሲሆን "ነዋት" የሚለው ቃል ተማሪዎችን ያመለክታል። "ራማ" የሳሙኤል መኖሪያ ሲሆን ምናልባትም ሳሙኤል ለዚህ የማስልጠን አገልግሎት የራሱን ቤት ሳይሰጥ አልቀረም። በዚህ ትምህርት ቤትም ሥርዓተ ትምህርቱ ወደ እግዚአብሔር አምልኮ የሚያተኩር ሆኖ የሚሰጡት ትምህርቶች የሥነ ጽሑፍ፣ የሕግና የሙዚቃ የትምህርት ዓይነቶች ሳይሆኑ አይቀሩም። ተማሪዎቹን የእግዚአብሔርን ትንቢታዊ ቃል በብርቱ እንዲፈልጉ ያነቃቃቸው ነበር። በ1ኛው 19: 18-24 ላይ በራማ ትምህርት ቤት ይታይ ስለነበረው የእግዚአብሔር ታላቅ ኃይል መገለጥ እናነባለን።

መዝሙራትን በመጀመሪያ መጻፍ የጀመሩት በነዚህ ትምህርት ቤቶች እንደሆነ ይገመታል። ጻዊት ከራማ ትምህርት ቤት ጋር ግንኙነት ነበረው (1ኛው 19)። እነዚህ ትምህርት ቤቶች በኋላ የነበሩት ትምህርት ቤት ተብለው ይጠሩ ነበር። በኤልያስ ዘመን በቤቴል፣ በኢያሪኮና በኤልጌላ ደገች እንደነበር 2ኛ 2:1-5፣ 4:38-41 ላይ ለመረዳት እንችላለን።

ሳሙኤል በሸመገለ ጊዜ ልጆቹን ፈራጆች አደረጋቸው። ሆኖም ልጆቹ የእርሱን መልካም ምሳሌ እልተከተሉም፤ በሥራቸው የተበላሹ ነበሩ። እስራኤልም ንጉሥ እንዲያነግሥላቸው የጠየቁት በዚህ ጊዜ ነበር። ነገሩም ሳሙኤልን አሳዘነው (1ኛ ሳሙ 8:1-9)።

(19). ከ1ኛው 3:10-18፣ 7:3-6፣ 15-17፣ 19:18-24 ላይ የተጻፈውን ካንብብህ በኋላ ስለ ሳሙኤል ባሕርይ እና በእስራኤል ላይ ስለነበረው አመራር አጭር መግለጫ ጻፍ።

የሙከራ ፈተና

1. እውነተኛ የሆነውን መግለጫ ፈደሉን በመክበብ አመልክት።

ሀ. ኢያሱ የተካፈለበት የመጀመሪያው ጦርነት የለባቱ ዓመት ጦርነት ነበር።

ለ. ኢያሱ የእርሱ ተተኪ መሆኑን ለማሳየት ሙሴ ልዩ ሥርዓት ከደረገ ነበር።

ሐ. ሁለተኛው የዘመቻ ክልል ወደ ደቡብ በኩል የቤርሳቤህን ከተማ መውሰድ ነበር።

መ. የከነዓን ምድር ገለልተኛ በመሆኗ እስራኤል ከሌሎች አገሮች ጋር ግንኙነት እንዳታደርግ አደረጋት።

ሠ. የሴዊ ነገድ የርቤል ነገድ ከተሰጠው ርስት ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ርስትን ተቀብሏል።

2. አንድ ዓይኛህ እግዚአብሔር የከነዓን ነዋሪዎች በሙሉ እንዲያጠፋ እስራኤላውያንን ማዘዙ ምን ያህል ጤካኝ እንደሆነ የሚያሳይ ነው ቢልህ ለዚህ የተሻለ መልስ የሚሆነው የትኛው ነው።

ሀ. ከነዓናውያን በምድሪቱ ላይ ለብዙ ዓመታት ኖረዋል አሁን ለሌላ የሚያስረክቡበት ጊዜ ነው። አብርሃም በዚሁ ስለ ሰፈረ የነ ርስት ዘሮች ወደዚያ የመመለስና የመስፈር መብት አላቸው።

ለ. ከነዓናውያን ንስሐ እንዲገቡ እግዚአብሔር እድል በሰጣቸውም እንዲ በማለት በክፋትና በኃጢአት መንገዳቸው ቀጠለ፤ ስለዚህ እነርሱን ለማጥፋት እስራኤላውያንን በመጠቀም እግዚአብሔር የሚገባቸውን ፍርድ አመጣባቸው።

ሐ. የእስራኤል አባቶች የከነዓን ምድር ተስፋ ተሰጥተዋል። ስለዚህ እሥራኤላውያን ከጉባዔውያን ነፃ በወጡ ጊዜ ወደ ተስፋይቱ ምድር መጥተው የፈለጉትን ለማድረግ ሥልጣን ነበራቸው።

3. ከታች የተሰጡትን ገለጻዎች ከትክክለኛ ቦታዎቻቸው ለማባመድ ቁጥሩን በመጻፍ አመልክት።

1. ሜድትራንያን
2. ይሁዳ
3. ሮቤል
4. ስምያን
5. ምናሴ
6. ሞእባውያን

___ ሀ. ከሙት ባህር በሴትምሥራቅ የሚገኝ ሕዝብ።
 ___ ለ. ከከነዓን መሬት በስተምዕራብ የሚገኝ ባህር
 ___ ሐ. ከዮርዳኖስ ወንዝ በስተምስራቅና በስተምዕራብ ርስትን የተቀበለ ነገድ።

___ መ. ከሙት ባህር በስተምዕራብ በሚገኘው ሥፍራ የሰፈረ ነገድ።
 ___ ሠ. በደቡብ የመጨረሻ ሥፍራ የሠፈረ ነገድ።
 ___ ረ. በአሞናውያን አንጻር የሠፈረ ነገድ።
 4. በመሳፍንት መጽሐፍ እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ከጨቋኞቻቸው እጅ ነፃ ካወጣቸው በኋላ

ሀ. ከኃጢአታቸው ተመለሱ።
 ለ. እግዚአብሔርን ማገልገል ቀጠለ።
 ሐ. እግዚአብሔርን ረስተው ወደ ጣዖታት ተመለሱ።

5. በመሳፍንት መጽሐፍ ላይ ከተጻፉት ድርጊቶች በመነሳት ልንሰጥ የምንችለው መደምደሚያ

ሀ. እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ብዙ ስለታገሳቸው ነፃ የሚያወጡአቸውን መሳፍንት በየጊዜው እስከሚገኙት።
 ለ. እግዚአብሔር ይቅር ባይ ሰላልዎን እስራኤላውያን በጠላቶቻቸው እንዲሸነፉና እንዲቀጡ ፈቀደ።
 ሐ. በመጨረሻ ንስሐ እስከዝቡ ድረስ የእስራኤላውያን ኃጢአት መሥራት ትልቅ ጉዳይ አልነበረም።
 መ. እስራኤልን ከጭቆና ነፃ ለማውጣት መሳፍንቱ የእግዚአብሔር ምሪትና እርዳታ አስፈልጓቸው ነበር።
 ሠ. ሕዝቡ በኃጢአት ከወደቁ በኋላ ነፃ እንዲያወጣቸው ወደ እርሱ ሲጮጡ ምንም አላደረገም።

6. ቦዲዝ የሩትን ንብረት ለማስመለስና በእስራኤላውያን መካከል ቦታ ሊሰጣት የቻለው

ሀ. የቅርብ ዘመዳ ስለነበር ነው።
 ለ. ስለ ወደዳትና ሊረዳት ስለፈለገ ነው።
 ሐ. ስለቤተሰቧ ስላወቀ ነው።

7. የሩትና የቦዲዝ ታሪክ ከጥቅሞቹ አንዱ ክርስቶስ ለእኛ ስላደረገው ነገር ምሳሌ ስለሚሆን ነው። ይህ ምሳሌ ነቱም

ሀ. ኃጢአት ሳይኖርበት መከራ መቀበል
 ለ. የሚቤኹ የቅርብ ዘመድ መሆን

ሐ. ስለ ኃጢአት የቀረበ ፍጹም መስዋዕት መሆኑ
 መ. ሞትን የቀመሰ መለኮታዊ ልጅ መሆኑ

8. በሩት 4:13-22 ላይ በተጻፈው መሠረት ሩት ለዳዊት ምኑ ነበረች።
 ሀ. እናቱ
 ለ. አያቱ
 ሐ. ቅድመ አያቱ

9. የዔሊና የቤተሰቡ ታሪክ ከሚከተሉት መርዞች ውስጥ የተሻለ ምሳሌ የሚገኘው ለየትኛው ነው?

ሀ. በኃጢአተኞችና በማይታዘቡ ሰዎች ላይ እግዚአብሔር በጣም ትዕግሥት ያለው አምላክ ነው።
 ለ. ከኃጢአቱ የሚመለስ ሰው የእግዚአብሔርን ምሕረት ያገኛል።
 ሐ. እርሱ እንዲረዳቸው የእግዚአብሔር ሕዝብ ወደ እርሱ ሲጮጡ ይሰማቸዋል።
 መ. ወላጆች ልጆቻቸውን እንዲያርሙና እንዲቆጣጠሩ እግዚአብሔር ይፈልጋል።

10. ቁጥሩን በክፍቱ ቦታ በማስገባት እብር የሚሄደውን እመልክት።
 1) እ.ያሱ 2) ሳሙኤል 3) ሁለቱም

___ ሀ. ንስሐ እንዲገቡ ሕዝቡን ወደ ምጽጳ ጠራ።
 ___ ለ. የእርዳታ ድንጋይ በማለት የመታሰቢያ ድንጋይ አቆመ።
 ___ ሐ. እስራኤልን በዮርዳኖስ ወንዝ እየመራ አሻገረ።
 ___ መ. በእግዚአብሔር ማደሪያ ድንኳን ጊዜውን ያሳልፍ ነበር።
 ___ ሠ. በራማ የነበሩት መሪ ነበር።
 ___ ረ. ከመሳፍንት ዘመን በፊት ኖረ።
 ___ ሰ. በእግዚአብሔር ላይ እምነቱን አጸና።

የጥናት ጥያቄ ማጠናከሪያ መልሶች

11. በዚያን ዘመን በእሥራኤል ዘንድ ንጉሥ አልነበረም፤ ሰው ሁሉ በፊቱ መልካም መሰሉ የታየውን ያደርግ ነበር።

1. በማስታወሻ ደብተርህ ላይ ያስቀመጥከው በመጽሐፉ ላይ እንዳለው ስዕል መሆኑን አለበት።

12. ሀ. ቁጥር 7 ሐ. ቁጥር 9
 ለ. ቁጥር 8 መ. ቁጥር 9-11

2. *ሀ.* 5) ዙኑ 27:18   *ሠ.* 6) ዙኑ 27:22-23
ለ. 2) ዘአ 33:11   *ረ.* 1) ዘአ 17:10-16
ሐ. 4) ዙኑ 14:5-10   *ሰ.* 3) ዙኑ 13:16
መ. 2) ዘአ 33:11

13.

ምንባብ	ወራሪ	ዘመን	መስፍን	የዕረፍት ጊዜ
3:1-11	የመስጴጦምያ ንጉሥ	3 ዓመት	ጉዮንያ	40ዓመት
3:12-31	ኢግሎም የሞአብ ንጉሥ	18 ዓመት	ናኦድና ስሜጋር	80ዓመት
4:1-5:31	ኢያቡስ የከነአን ንጉሥ	20 ዓመት	ዲቦራና ባርቅ	40ዓመት
6:1-8:32	ምድያማውያን	7 ዓመት	ኄዲዮን	40ዓመት
8:33:10-5	የርስ በርስ ጦርነት	አይታወቅም	አኬሜሌክ፣ ቶላ፣ ኢያዕር	አልታወቀም
10:6-12:15	አሞናውያን	18 ዓመት	ዩናታሐ፣ ኤብጸን፣ ኢሉም፣ ኡብዶን	አልታወቀም
13:1-16:31	ፍልስጤማውያን	40 ዓመት	ሶምሶን	20 ዓመት

3. *ለ)* ማዕከላዊ መዋናዋ

14. *ሀ.* ሐሰት   *ሐ.* ሐሰት
ለ. እውነት   *መ.* እውነት

4. *ሀ.* 400 ዓመታት
ለ. በዚያን ጊዜ የአሞራውያን ኃጢአትና ክፍት እየበዛ እስኪሐድና እግዚአብሔር የሚቀጣቸው ሰዓት እስከሚደርስ ነበር።
ሐ. ታግሷቸው ነበር። በክፉ መንገዳቸው ከቀጠሉ ግን አንድ ቀን ትዕግሥቱ ወደ መጨረሻ ይመጣል።

15. *ለ.* ዳዊት   *መ.* ክርስቶስ

5. *ለ*

16. *መ* እና *ሠ*

6. *ሀ.* እግዚአብሔር ለኢያሱ የሰጠው ተስፋ
 1. ከእርሱ ጋር እንደሚሆን   3. ምድሩን እንደሚያወርሳቸው
 2. በድል እንደሚቀጥል   4. እሥራኤልን እንደሚመራ ነበር

- ለ.* እግዚአብሔር ኢያሱን የመከረው
 1. በእግዚአብሔር እንዲታመን
 2. የሕጉን ቃል እንዲያነብና እግዚአብሔርን እንዲፈራ
 3. እግዚአብሔር የነገረውን ቃል ሁልጊዜ እንዲያሰብ፣ በእምነቱም መጽናት እንዳለበት
 4. መፍራትና ተስፋ መቁረጥ እንደሌለበት ነበር።
ሐ. የመቤን መጽሐፍት ማንበብ ቀንና ሌሊት ማጥናትና መታዘዝ ነው።

17. *ሀ.* ጣዖቶቻቸውን በማስወገድ ጌታን አመለከ።

ለ. ለእግዚአብሔር መስዋዕት ያቀርብ ነበር።

ሐ. በመንገዳችን ሁሉ ጌታ ረድቶናል።

መ. የመታሰቢያ ድንጋይ - የእርዳታ ድንጋይ።

7. ዮርዳኖስን ሲያቋርጡ ባሕሩ መውረዱን እንዲያቆም አደረገ።

18. የአንተ መልስ።

19. መልስህ የሚከተሉትን ሃሳቦች ያካተተ ሊሆን ይገባል።

ሳሙኤል ለጌታ በመታዘዝ እግዚአብሔር የሰጠውን መልእክት ለዔሊ ነገረው። ሕዝቡ ንስሐ እንዲገቡ ወደ ምጽጳ ጠራቸው። በፍልስጤማውያን ላይ ል ተቀዳጅቶ የጌታ ነቢይ መሆኑ ታወቀ። በእስራኤልም ገዢና ፈራጅ ሲሆን፣ በራማ ደግሞ የነብያት መሪ ነበር።

9. *ሀ.* እውነት   *ለ.* ሐሰት   *ሐ.* እውነት   *መ.* ሐሰት

10. *ሀ.* ከነዓናውያንን በማስወጣት ፈንታ ከእነርሱ ጋር በመጋባት ጣዖቶቻቸውን ማምለክ ጀመሩ።

ለ. ጌታን ረሰ፣ ያደረገላቸውን ሁሉ ረሰ።

ሐ. ጌታን ማምለክ ትተው ሌሎች አማልክት ማምለክ ጀመሩ።

መ. ለመረዎቻቸው ባለመታዘዝ ሌሎች አማልክትን አመለከ።

8. በካርታህ ላይ የጸናከው ከታች የተጻፈውን ሊመስል ይገባዋል (ካርታውን ከታች ተመልከት)